ספר

יורה דעה

קיצור
סיכום השיטות
חקרי הלכות

חלק ראשון

מודיעין עילית - תשע"ג

ברכה לראש משביר

מקרב הלב אברך
את איש רב פעלים
שריבה וקיבץ פעלים לתורה
הרב **יחזקאל גורביץ** שליט"א
נשיא מוסדות קטורת תמיד בא"י
שלקח על עצמו את החזקת כולל
קטורת תמיד
קרית ספר

וכן את הדפסת הספר הזה

ב תוך שאר פעולותיו להחזקת תורה בארץ ובעולם
במסירות נפש וברוח נכונה
יעמוד לו כחו לכל פעולותיו הברוכות
ותהי משכורתו שלמה מאת ה'
וממקור הברכות יבורך
הוא ומשפחתו וכל אשר לו

©

להשיג הספר:

משפחת ענבל

שדי חמד 6/8 מודיעין עילית

08-9743681

KOLELYOD@GMAIL.COM

מכתבים

מכתב זקני הרה״ג ר׳
אלטר פנחס גילרנטר
זצ״ל
ר״מ ישיבת יחל ישראל
חיפה, וישיבת תורה
ויראה ירושלים עה״ק

להופעת ספרו החדש
הנפלא ממעלת כבוד
ידי״נ בעל נכדתי תחי׳
כש״ת הרב הגאון
מוה״ר יהושע ענבל
שליט״א קנקן חדש
מלא ישן.
את רגשי לבבי אביע
בכמה מלים היוצאים
מהלב. ואקדים לכבודה
של תורה, ויהיו בגדר
״סמכו ענין לו״, למעלת
טיב המחבר וספרו,
נביא מדברי הרמב״ם

מכתב מו״ר ראש ישיבת
סלבודקה הרה״ג ר׳
ברוך רוזנברג
זצוק״ל

הנני בזה להכיר את
תלמיד ישיבתינו הק׳
בעבר הרב ר׳ יהושע
ענבל שלמד בהתמדה
רבה והתעלה וגדל
בתורה ויראת שמים
והנו כלי מפואר
בכשרונותיו האדירים
ולמודו עכשיו בעיר
קרית ספר.. והביא בידו
חבור על מסכת חולין,
וראוי לפענ״ד לעיין בו
ולסייעו להפיצו ברבים.
והנני חותם ביקרא
דאוריתא,
ברוך רוזנברג

מכתב הרה״ג ר׳
נסים קרליץ
שליט״א
אב״ד דרמת אהרן ב״ב

ראיתי ספר סיכום
השיטות יורה דעה
שחיבר הרב המאור
הגדול ר׳ יהושע ענבל
שליט״א והוא ספר
שקיבץ דברי הפוסקים
וסידרם על סדר השלחן
ערוך שיהי׳ מוכן לפני כל
לומד והעיר בהם הערות
נכבדות ובודאי יהיה בזה
תועלת לכל לומד ומעיין
וראוי להפיצו בישראל
ויהי רצון שיזכה לזכות
את הרבים בעוד ספרים
יקרים ורבים יהנו לאורו.
נסים קרליץ

מכתב הרה״ג ר׳
שבח צבי רוזנבלט
שליט״א
דיין ומו״ץ בק״ס וב״ב

באתי בזה בברכה על פעלו
של הרב יהושע ענבל
שליט״א שקיבץ וריבץ
מדברי הפוסקים על שו״ע
יורה דעה וסידרם בסדר
נאות על הדף שיהיה
כשלחן ערוך לפני כל
לומד ובודאי יהיה לתועלת
רבה לכל לומד ומעיין.
והנני לברכו שיוסיף
לעשות פעלים לתועלת
הרבים להגדיל תורה
ולהאדירה,
וע״ז באה״ח לכבוד
התורה ולומדיה.
שבח צבי רוזנבלט

ז״ל הקדושים והנעימים המדבר ביקר ערך דברי תורה והשגחתה, ואיך צריכים לגשת אל הקדש פנימה להבין ולהשכיל, שיתקיים בנו ״גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך״. וז״ל בספר מורה נבוכים: ״דע כי המפתח להבנת כל מה שאמרוהו הנביאים וידיעת אמיתותם היא הבנת ״המשלים״ עניניהם וכו׳, וכן פתח בו שלמה את ספרו ״משלי״ להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם, ואמרו חכמינו במדרש: למה היו ד״ת דומים עד שלא עמד שלמה, לבאר שהיו מימיו עמוקים וצוננים ולא היה אדם יכול לשתות מהם, מה עשה פקח ״אחד״, קשר חבל בחבל עד אשר הספיק להגיע אל המים ודלה ושתה, כך היה שלמה יורד ממשל למשל ומדבר לדבר עד שעמד וביאר דברי תורה״.

ומחדש הרמב״ם בגדר תפקידו של המשל בדברי שלמה ובדברי חז״ל וגאוני הדורות להבין ולתפוס הנמשל שלזה צריכים לחריצות השכל ותפיסה טובה, ובזה רק משמש המשל בגדר ״הכשר מצוה״, אלא שלהבין המשל בפ״ע, ולהבין מהותו, ג״כ צריך לקשרו נימא בנימא למשל אחר. נמצא שעצם הווית המשל הוא מהוה גם חלק מחלקי הנמשל, החלק של המשל הוא בגדר נגלה, וחלק הנמשל – התורה עצמה, הוא בגדר נסתר. וביאר בזה מה שאמר החכם שלמה ׳תפוחי זהב במשכיות כסף׳, התפוחים הנסתרים המה במשכיות כסף, גם הנגלים יש להם גדר חשיבות ככסף, ולהבין את המשכיות צריכים גם לגדר נימא בנימא, ועי״ז תבא להבין דבר דבור על אפניו.

כל אלו שזכו לתורה ולהשגה בתורה יודעים שכדי להבין צורתא דשמעתתא ממש כנתינתה צריכים לפעמים להביא ממרחק לחמה, אשר משמשים לסוגיא שלפנינו, וזאת מסוגלים רק אם יודעים ומבינים הסוגיא ממרחק לאמתתה, ואז יבחינו וירדו לעומק הסוגיה ״גוט צו גישטעלט״. והאמת הוא דלזכות בזה צריכים עוצם יגיעת התורה ואהבתה והוא יסוד גדול, ובחז״ל המליצו על זה קרא נוצר תאנה יאכל פריה היינו לתפוס את ה״מוכשר״ והבן. ועוד יסוד גדול בקנין התורה והמסורה הנלמדת והרמוזה בתורה ביהושע בן נון שלא מש מהאהל.

לעיני מו״ר הגאונים לא הי׳ אלא חלק א׳.

עד הנה דברנו איך מגיעים לעומק באר התורה, ואמנם אחרי שהגיע לבאר וזכה לשתות ממנו צריך הת"ח הנכנס לעול התורה לסגולה מיוחדת לעצם קנינו שיהיה קבלת התורה והמסורה מדוייקת שלא יאבד רגע אחד מקבלת רבו, ומה שיכנס אצלו יהי' כבור סוד שאינו מאבד טפה לחזק הזכרון. וזה תלוי איך ניגשים לחכמי התורה והמסורה הממשיכים עד הגר"א דור דור ולמעלה בקודש הראשונים הגאונים האמוראים התנאים והנביאים אנשי כנסת הגדולה עד קבלת התורה ממשרע"ה אשר העתקתם היתה איש מאיש באותה צורה כנתינתה מסיני. ובהתאם למה שדברנו, כדאי להביא דוגמא, מהלכה המובא בברכות מה' והובא בשו"ע, דאיתא שם: "אמר ר"ש בן פזי מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר 'משה ידבר והאלקים יעננו בקול', שאין ת"ל בקול, ומה ת"ל בקול, בקולו של משה". והנה עמדו בזה התוס' איך למידי הך דינא למתרגם, ע"ש מה שתרצו. ואמנם הרמב"ם מביא האי לימוד שאין המתרגם רשאי להגביה, אשר מפשטות הגמ' נראה דאיירי בדין קריאת התורה - בהלכות תפלה. אבל הרמב"ם בעומק דעתו כוונתו בתוכן הדברים, שכן דין זה שייך גם בהלכות ת"ת לתלמידים, שזה לשונו בהלכות ת"ת פ"ד ה"ג "אם היה מלמד מפיו לתלמידים מלמד, ואם היה מלמד על פי מתרגם, המתרגם עומד בינו ובין התלמידים, והרב אומר למתרגם, והמתרגם משמיע לכל התלמידים, וכשהם שואלים למתרגם הוא שואל לרב, והרב משיב למתרגם, והמתרגם משיב לשואל, ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם, ולא יגביה המתרגם קולו בעת ששואל את הרב יותר מקול הרב". וחזי' דהרמב"ם מבאר משה ידבר היינו שואל את האלקים ואלקים יעננו בקול היינו בקול משה, וסרה בזה קושית התוס' ודו"ק. חזינן דגדר תלמוד תורה היא ממש בדיוק כנתינתה, א"כ כשנוהגים כהלכה בצורה זאת הרי אנו ממשיכים המסורה מדור דור, וסגולתו שזכה למה שזכה כמפורש בקרא בסוף דברים: "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידיו עליו", וכל זאת מפני שלא זז מהאהל והתכונן להיות בור סוד שאינו מאבד טפה, וזאת הבין מדעתו שלרדת לעומק ההלכה שלא לזוז רגע מהאהל כדי לקבל על חם ממורו משה רבינו שלא יאבד הטפה הראשונה, וע"י זה יהיה גדר בור סיד שאינו מאבד מה שקיבל, כי כל טפה שבתורה נצחית היא, ואם ח"ו להבור יש בו נזילה הרי כבר חסר בו הסגולה שיהיה כנתינתו בסיני, ופגומים הם בעצם הבנת עומק מטרות הטפות, וחסר לו הסגולה שזכה בו יהושע בן נון מלא רוח חכמה להיות הממשיך הראשון.

הארכתי במאמרי מפני שזה בגדר סמכו ענין לו להמחבר הדגול דנן שליט"א, אם כי הוא בטבעו צניע ומעלי נוסף למדותיו הנעלות, הרי דפי הספר והכלול בהם יעידון על המחבר שהוא בסייעתא דשמיא בגדר בור סוד שאינו מאבד טפה, ואשר כביר רוחו וחיבתו לחלק ההלכה ויגע לברר השיטות ובעקביות מנצל כשרונותיו לרדת בעומקם שיהיו כגדר "כמאמרה" למקורות גדולי ואנשי המסורה, ואודה להי"ת שזכיתי לזה, ויהא רעוא מן שמיא שאתה ידידי אהובי שתזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולשמחת אוהבי תורה והוגיה, ומקרב לבבי ברך אברך את מע"כ את הברכה שנתברך יהושע בן נון במאמר "רק חזק ואמץ מאד וגו' לא ימיש ספר התורה וגו' והגית וגו' כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל חזק ואמץ"

מנאי הסבא הדו"ש וטובתך כה"י באהבה

אלטער פנחם גילרנטר

☆ ☆ ☆

מכתב אמו"ר הר"ר **צבי ענבל** שליט"א

מה אשיב לה', כל תגמולוהי עלי - ואילו פינו מלא שירה כים, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע אין אנו מספיקים להודות לה' על הטובות והחסדים שגמלנו ואשר הוא גומל עמנו בכל עת ובכל שעה.

יגיל לבנו ותרנן לשוננו על שזכינו לראות את בננו יקירנו, זוכה ללמוד וללמד, ולהוציא לאור את פרי עמלו ויגיעתו בלימוד בספר הביכורים.

הנני מברכך מעומקא דליבא שתזכה וספר זה יתקבל ע"י צורבא דרבנן ואצל לומדי התורה הלנים בעומק ההלכה, לרצון ותועלת. יהי רצון שיפוצו מעיינותיך החוצה, וספר זה יהיה ראשון לספרים רבים, כיד ה' הטובה עליך. ואנו שוטחים תפילה לפני ה' שתזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ותהיה כמעיין המתגבר ושופע מים חיים ואין מים אלא תורה.

אכן, נאה הוא פרי הביכורים שיעסוק בשולחן ערוך יורה דעה, שמיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. והתורה היא הוראה, מורה באצבע את הדרך בה נלך, ומקנה לנו דעת, שהוא הקניין האמיתי היחידי. יהי רצון שתמשיך ותוסיף דעת ותהיה ברכה לכל סביבותיך.

ואוסיף ברכה מיוחדת שבתוך כל שלל עיסוקיך בחסד ובזיכוי הרבים תזכה למנוחת הנפש בלימוד, ומנוחה זו תורה כמו שאמרו (תנחומא, ויחי פי"א), 'וירא מנוחה' זו תורה שנאמר 'יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי'.

ואסיים בתפילה שיזכנו ה' ונמשיך לראות את כל צאצאינו וחתננו לנים באהלה של תורה, ועננו הכבוד מגינים עליהם מפני הנחשים ועקרבים במדבר הרוחני האופף אותנו עד ביאת הגואל.

אביך

צבי ענבל

מכתב מו"ח הר"ר **שלום גילרנטר** שליט"א

באשר הגענו לזמן המאושר, ברוך הבורא שהחיינו וקיימנו לזמן הזה לעת הוצאתו לאור עולם של פרי יגיעו ועמלו הגדול של יקירינו חמדת לבבנו גדול מרבן שמו רבי יהושע נרו יאיר. יאריך ה' יתברך שנותיו בטוב ובנעימים, ויזכהו להאיר לארץ ולדרים מכח תורתו ויראתו ענוותנותו ואצילותו רוחו ועצמת חדושיו הנהדרים, הביאוהו לבקש את ברכתי ברכת אב אוהב להוצאת ספרו הכביר על סדר 'יורה דעה' אשר לא הניח פינה שלא ערך בה ובעיניו הטהורות חשף כל גנזיה בראשונים ואחרונים, ויצר יצירה חדשה של מזיגת ויציקת כל השיטות לשיטה ברורה מוכנה להכרעת ההלכה*. והנה הבורא יתברך זכהו לחתני שליט"א בעושר תבונה וכשרונות נעלים אשר כולם קודש לעשות רצון הבורא ובכחו הגדול הוסיף מדיליה חדושים כמעיין המתגבר ישמע חכם ויוסף לקח.

אני תפלה לאל חי שיזכה חתני רבי יהושע לראות פרי עמלו מקובל בכל בתי המדרש למצוא בהם דברי חפץ יהפכו בה ויהפכו בה ותרבה הדעת על ידו להגדיל תורה ולהאדירה.

ובזכות התורה וגמילות חסדים יעמוד לחתני ר' יהושע ולבתי מנב"ת יוכבד תחיה לאורך ימים טובים לראות נחת אושר ושמחה מכל יוצאי חלציהם וזאת התורה ויראת ה' לא תמוש מהם ומזרעם ומזרע זרעם עד העולם.

מאב אוהב

שלום גילרנטר

☆ ☆ ☆

זחלתי

ואירא, כי את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה? יראתי בפצותי פי, לגשת אל אחד מארבעת הטורים עמודי העולם, הלא הוא ש״ע יורה דעה. אך כתיב רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם לכן אמרתי שמעה לי אחוה דעי כו׳, וכדדרשו על מקרא זה (תנחומא מקץ) שהעוסק בתורה אינו מתחכם מעצמו אלא אם כן נתן בו הקב״ה רוח כדי שיהא רגיל בתלמודו. לכן אמרתי שמעה לי אחוה דעי, ועל כן אודה ה׳ מאד בפי ובתוך רבים אהללנו כי יעמוד לימין אביון להושיע. חסדך ה׳ מלאה הארץ חוקיך למדני.

הכוונה בחיבור ׳קיצור יורה דעה׳ לכלול בו הדינים הנמצאים בש״ע ובנו״כ ובספרי האחרונים המפורסמים שנתחברו אחריהם. כי מי שאינו מצוי בסוגיא ויבקש לעיין באריכות כל הספרים ילאה למצוא קיצור השיטות. ובאמת רבו כמו רבו חידושי הדינים אחרי השו״ע, כי אחרי רבותינו הש״ך והט״ז וב״ח ופרישה והלבוש ומהרש״ל, באו הפר״ח ובית הלל והפמ״ג, ועליהם ביאור הגר״א וחי׳ רעק״א, ביאורי חוות דעת וישוע״י ובית מאיר. ש״ע הגר״ז ופסקי חכמ״א. ועל יו״ד ח״א בפרט האריכו הרב תבואות שור, והרב לבושי שרד. ומנחת יעקב על תורת חטאת, ועוד ספרים הנוגעים למקצוע זה כמו חמודי דניאל, מנחת כהן, תורת יקותיאל. ועל ה׳ נדה האריכו הסד״ט והפרד״ר ולחם ושמלה. על יי״נ האריך מהרא״ל צונץ, בהלכות נדרים הרב מחנה אפרים, יד שאול, כנויי נדרים, ועוד רבים. בה׳ סת״ם הרב בני יונה ונושאי כליו והרב קסה״ס, בה׳ אבלות הרב שבט יהודה. ועוד הרבה ספרים מפוסקים אחרונים נתחברו על ס׳ השו״ע יו״ד כגון חדרי דעה, אמרי בינה, ברוך טעם. וגם נמצאו הרבה חדושי דינים בנו״כ הרמב״ם הלח״מ מל״מ ושעה״מ. ובתשובות רבותינו האחרונים הנו״ב והחת״ס, השואל ומשיב והצ״צ ושבו״י ומשאת בנימין וחו״י חכ״צ יעב״ץ ועוד רבים, ליקוטי התשובות אשר בפ״ת וקצת מדרכ״ת. ביאורי המט״י והיד אפרים והדגמ״ר, ורבים אחרים. ועל כולנה הרב הגדול יד יהודה אשר העמיק והרחיב כל עניני יו״ד ח״א. עוד ליקטתי אחת הנה מרבותינו חכמי ספרד הברכ״י הכנה״ג והפרי תאר, והקדמונים רשד״ם ראנ״ח רד״ך מהרשש״ך ועוד. ואחר כל זה ליקטתי כל פסקי רבינו הגדול החזו״א. ועוד הרבה דינים שנתבארו במחברים במקומות נפזרים, כמו מג״א ופמ״ג ומ״ב על או״ח שיש בהם הרבה שנוגע ליו״ד. ועוד ספרים וחיבורים רבים מספור (ראה ביבליוגרפיה בסוף ח״ג).

לא הבאתי אלא מספרי אחרונים המפורסמים, שדבריהם נתקבלו כבר בדורות הקודמים לפוסקים מובהקים (והתשובות המובאות בפ״ת יש מהן שלא הורגלו בספריהם, אבל אית להו מזלא ונתקבלו דברי הפ״ת לסהדא רבא), כי ריבוי הספרים והמקורות מבלבל מאד הקורא שאינו יכול לבדוק מקורי הדברים בחיבורים שאינם ידועים. אך גם בפוסקים המפורסמים, הרוצה לחפש בכל דבריהם ולהוציא מסקנה מכל האריכות בודאי ילאה מאד, וע״כ משתכחים הרבה מיסודי ההלכות החמורות. ואם להלכה למעשה בעניני יו״ד צריכים רב בכל דבר, אחר שאין לנו משנה ברורה וסדורה, לידיעת השיטות והדעות עכ״פ נצרך מאד קיצור וליקוט שיוכל הקורא לרוץ בו במהרה, ויכול לקרוא סימן שלם בש״ע לדעת כל מסקנות האחרונים על סדרם. ואף שעל כמה הלכות מיו״ד כמו תערובות רבית ונדה ועוד יצאו הרבה חיבורים גדולים ונכבדים. עדיין נצרך קיצור שיהיה אפשר לקרות בו כל ההלכות ופרטיהן, כי יש מהם שקיצרו והביאו רק דברי הש״ך והט״ז בענינים המצויים וקצת מדרכ״ת, ויש שהאריכו מאד עד שא״א לעמוד על כולו אלא בקביעת לימוד מיוחד, ויצא מכל סימן חיבור לעצמו, ובמקום קיצור שו״ע יצא שו״ע ארוך. ושוב א״א למצוא בסקירה אחת כל פרטי ההלכות.

והנה אחר כתבי יו״ד ח״א, הראיתי החיבור לכמה ת״ח, ותיקנו והגיהו כפי הצורך, וגם מרן הגר״נ קרליץ שליט״א קרא בו ושיבח הדברים. וזכיתי עוד להיכנס למו״ר הג״ר ברוך רוזנברג זצוק״ל, ראש ישיבת סלבודקה, שעיין בו ונתן ברכתו. ואעפ״כ מסתפינא הוואי להביאו לבית המדרש, באתר זקוקין דנורא ובעורין דאשא, דנפקי צוציתא דנורא מפומיה דרב לפומיה דרבי, ולית אנא ידע מאי קאמרין, מאן מעייל בר נשא התם. אמנם אחר הדברים האלו הרבה ה׳ גבולינו בחברים מקשיבים, ולמדנו בכולל ״קטורת תמיד״ פה קרית ספר רוב ההלכות הנוגעות לשו״ע יו״ד ח״ב וח״ג בדיבוק חברים. על כן אמרתי לדבק טוב, לתקן ולברר הדברים, ויגין הדבר הטוב על החיבור כולו. וכן צרפתי לכל סימן

וסימן כמה חדושי הלכות, כי אין בית מדרש בלי חידוש, והרבה נדונים הנוגעים להלכה נתבארו, וכמובן שגם עליהם אין לסמוך כלל, ולא נכתבו אלא בדרך הלימוד. יש מן הסוגיות שירדתי לעומקן חדשים רבים, ויש שהיו באהבתי אותן כימים אחדים, ומכיון שהכל רק לעורר המעיין ולא להלכה לא הורגלתי לציין על הדברים דרך לימודם. ויש שעוד נותר לברר בהם הרבה, אלא שאין קץ לרגלי כל המלאכה, ולפעמים הסתפקתי בציון ורמז הדבר הקשה ומה שיש לדון בו. ואף כי בקיצור ההלכות לא הבאתי מדברי גאוני ופוסקי זמננו, בביאורים דנתי בדבריהם לפי קוצר דעתי, כתלמיד לפני רבותיו.

וכאן המקום להבהיר כי אין כאן ספר הלכות אלא מראי מקומות בלבד, ופשוט שאין לדקדק מסדר הדברים, הדעה המובאת ראשונה, או הדעה המוזכרת בסוגריים וכדו׳, אין כאן נטיית הלכה אלא הכל למען הסדר הטוב והברור לקורא. וק״ו שא״צ להזהיר שלא לפסוק הלכה מתוך החיבור הזה, ובלי ספק יש בו שיבושים וטעויות רבות. וכן ראוי לדעת כי לפעמים הזכרתי ב׳ דעות, אבל אין הכוונה שהוא קאי בפלוגתא, שקולין הם ויבואו שניהם, כי הרבה פעמים דעה אחת היא דעה המוסכמת כפי הפשטות, והשניה היא מחודשת, ולא באנו אלא לציין השיטות. והיכא שהוא דעת יחיד מחודשת השתדלתי לכתוב י״א, ואם הוא תמוה הוספתי וצ״ע. ואזהיר שוב כי ברור וידוע שצורת ניסוח השיטות והדעות היא פסק הלכה ומסור למורי הוראה, וקיבלנו מרבותינו להתרחק מדרך זו של סידור הוראות לרבים על דרך ליקוט, והוא מדינא דגמ׳ תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה עליו נאמר ועצומים כל הרוגיה. על כן המורה לעצמו הלכה מתוך ליקוט דרך לימוד עובר בלאו זה, ולא יעשו כן חלילה. והיות שהוא למעלה מכח אנושי לקצר ולדקדק כל אלפי פרטי ההלכות בזה שיהיו ללא חסר יתר וחליף, אבקש שכל המוצא טעויות בספר בפרט בדבר הלכה ימחל להודיעיני ויסיר מכשול.

זה מעשה החבור בע״ה, ותפלתי שלא אכשל בדבר הלכה ואם נכשלתי יאירו עיני רבותי וחברי. ומכאן אפריון נמטיי׳ להנך רבוותא שסייעו בבירור וליבון הדברים, וביניהם מת״ח שבעירינו הרה״ג ר׳ יצחק ברטלר הרה״ג ר׳ יעקב לנדו והרה״ג ר׳ חיים ראז, שבירורו וזיקקו דברים הרבה.

☆ ☆ ☆

אדהכי נפק אודיתא, ולי נאה להודות ראשית, לרעייתי היקרה יוכבד, – עזרתי מתוך אהבת תורה ומסירות נפש אין קץ.

על הטוב יזכר שם אבי מורי הר״ר צבי שליט״א ואמי מרת שרה יפה תחי׳ שרבים הולכים לאורם, ובפרט יוצאי חלציהם, אשר אינם מונעים מאתנו כל עזרה וסיוע כל השנים, בתמיכתם אנו עומדים ובעצתם אנו נסמכים. וכל אשר לנו שלהם הוא.

האח חמותי ראיתי אור, נורא בי פלניא, אש אהבת התורה ויראתה, מבית מו״ח הר״ר שלום גילרנטר שליט״א, וכנגדו רעייתו מרת רחל תחי׳ שרב טובם וחסדם עלינו תמיד והשתדלותם עצומה להחזיק כל יו״ח ללמוד בישוב הדעת, ולהעמידם בקרן אורה ויראה.

☆ ☆ ☆

יזכור אלקים את נשמת זקנתי רוזה (ענבל) בת ר׳ צבי הירש נדלר ז״ל כי אשר לנו לה הוא, ועמד לה זכות אביה שהיה רב בעיירתו, ולא נשא פני איש. נפטרה בערב שבת סימן יפה לה (כתובות קג:).

יזכור אלקים את נשמת זקני יחיאל משה בן יונה מנלה ז״ל, נצר למשפחה מפוארת מחסידי גור, שניצל ברחמי שמים ובהשגחה פרטית בשנות הזעם לבדו מכל משפחתו והקים את בית אמי. נפ׳ במוצאי יום הכיפורים סימן יפה לו (כתובות שם). ועמו עלי להזכיר שם אחיו ר׳ יהושע מנלה הי״ד אשר שמו בקרבי, נהרג באושויץ תשב׳, הי״ד.

ולהבדיל בין חיים לחיים, יזכה את זקנתי, רעייתו מרת ברכה מנלה שתחי׳, לאורך ימים ושנים בבריאות הגוף והנפש, בזכות דאגתה המופלאה לכל צאצאיה, ומכולם תרוה נחת.

ועמה אזכיר זכות אבותינו שבגולה, שגם הפשוטים שבהם היו דבקים באמונה וביראת שמים, אביה ר׳ יעקב שקלאר, ואמה מרת יפה לבית קופמן. זכרונם לברכה. אבי אמה, ר׳ ברוך קופמן היה שקוד על תלמודו תדיר, והתפרנס רק ממלאכת התפירה של אשתו, בעיירה קורוסאן (רוסיה). הקפיד מאד על צניעות בנותיו, בניגוד לרוח הזמן שהשפיעה על הרבה צעירים במקומותיהם. כאשר בתו – זקנתינו שינדל

(יפה) ז״ל באה בשנת תרעג׳ בברית האירוסין עם איש ממקומה, וכבר הכינו כל הענינים לחתונה, בעת הליכתם לטיול בש״ק, נראה היה לאביה שהחתן ממולל עשב מבלי משים, ועובר על איסור תולש בשבת מבלי דעת. ר״ב עמד על דעתו, החזיר את כל המתנות שקיבלה הכלה, וביטל את השידוך. ומאת ה׳ היה הדבר שפרצה בינתיים מלחה״ע ה1 ואחרי המלחמה מפאת גילה והמאורעות נעשה שידוכה ע״י שדכן ממכיריו, ונישאה לרעו הטוב ממנו. בשנת תרעט׳ כשקלגסי הרוצח פטליורה התקרבו לעיירה, ברחו כל הגברים להתחבא בכפרים, אבל ר׳ ברוך מיאן לעזוב את אמו החולה, ואכן נרצח על ידי הרשעים, הי״ד.

על שמו נקראה סבתי ברכה, תזכה לימים ושנים ורוב נחת.

☆ ☆ ☆

וכולהו אליבא דר׳ יחזקאל, הוא ניהו הרב המופלא גיבור כארי ר׳ יחזקאל גורביץ׳ שליט״א, אשר רב גובריה במילי דשמיא ובמילי דעלמא, שהקים עולה של תורה במקומות הרבה, בארץ ובגולה. ומעת יסדו הכולל ׳קטורת תמיד׳ בעירינו קרית ספר הרבה חסדו עלינו זה ימים ושנים, וגם הדפסת הספר הזה מפעלו קא אתיא, בכח גברא רבא, על ידי הנדיב הנכבד מר ג׳פי רודוס (Jeffriy Rudes) שיחיה, מוקיר רבנן ואוריתא. ואחריו חתנו הרה״ג ר׳ מיכאל טאירימוב שליט״א, ראש הכולל ׳קטורת תמיד׳ ברכסים, שהוא כמעיין המתגבר, ועל פיו ישק כל דבר. ועל ימין הכולל לסמכו, הגב׳ אלינור רחל גרינברג תחי׳, אשר אינה חוסכת כל מאמץ להחזיק התורה ולומדיה. ועמה אחותה הגב׳ שרה ניסן תחי׳. יבורכו כל בני המשפחה מפי עליון, ויזכו לראות המשך פעליהם הגדולים מתוך נחת ובריאות איתנה עד ביאת גוא״צ בב״א.

☆ ☆ ☆

ובצאתי אציב יד לעמוד הימיני, אשר נלקח מעמנו בשנה האחרונה. עטרת ראשינו, זקננו הגאון המופלא ר׳ אלתר פנחס גילרנטר זצוק״ל, אשר מי ימלל גבורותיו, כל ימיו הרביץ תורה לעדרים, (ראשית בישיבת ׳כנסת בני הגולה׳ אשר הקים בשליחות מרן הגרי״ז זצ״ל, ולאחר מכן עמד בראשות ישיבת ׳יחל ישראל׳ חיפה, והעמיד תלמידים הרבה במשך עשרות שנים, ובסוף ימיו שימש כר״מ ישיבת תורה ויראה בירושלים עה״ק). נתגדל בין כל אריות שבחבורה, מראשוני התלמידים בישיבת חברון בירושלים עה״ק. לו תורה ולו גבורה, מימי ילדותו ממש ועד יום פטירתו, לא מש מן התורה. השכים קום לבית המדרש, ועסק בתורה כאש להבה וכמעיין המתגבר עד זמן שכיבה, ללא שום הפסקה, גם בהליכתו בדרך, ובפגישתו את בני המשפחה, לא דיבר כי אם בתורת ה׳ חפצו. ואעפ״כ היתה עזה דאגתו ואהבתו לכל בני המשפחה, והתעניין בכל אחד ואחד במאור פנים ובחיוך, היה קרוב לכל אחד ואחד מצאצאיו ומלוקחי בנותיו ונכדותיו, סייע ועזר בעצה ובתבונה, וגם בכל מאדו. מי ישער גודל עיונו ובקיאותו, כאחד מגדולים שבדורו. זכה לשמש את גדולי הדור הקודם ולצקת מים על ידיהם, מרנן הגרי״ז והחזו״א, הרב מטעפליק ומהרי״ל חסמן, דבריהם היו שגורים על פיו תמיד, ועם כל גדלותו היה מבטל עצמו בפני מה ששמע מרבותיו. השאיר אחריו ברכה כתבים רבים ונכבדים בכל מקצועות התורה ממש, בחריפות ובקיאות נוראה. נפטר בשיבה טובה בחודש ניסן תשעב׳ בן צו׳ שנים. ובו בלילה אשר כרע נפל, ליל יו״ט א׳ דפסח, ערך הסדר בשמחה גדולה עם רוב בניו וקניניו, במורא ובאותות, האריך בדברי תורה מפי רבותיו אשר הגיד לבניו וצאצאיו ויצווה אותם אחריו, לא הפיל דבר מכל מצוות היום בהתלהבות ובהלל וריקודים, אשרי עין ראתה אלה.

ואתו עמו רעייתו הרבנית הצדקנית הניא ליבא זכר צדקת לברכה, בת גדולים ממשפחת רם, שמסרה נפשה כפשוטו ממש על לימוד תורה, אשר נבחר לה מלחם לאכול, ותט שכמה לכל דבר שבקדושה. לזכר עולם תהיה צדקת. בלי ספק עמו במחיצתו, כשם שזכו שמרן החזו״א ופמליא דיליה ירקדו לפניהם בשמחת ׳שבע ברכות׳ שלהם, כך שמחים בהם פמליא של מעלה ואומרים חזו הללו שהניחו חיי עוה״ז, ולא עסקו כל ימיהם אלא בחיי עולם. תנצב״ה.

עוד אציב יד לחתנם הגאון הרב אהרן רוט זצ״ל מחיפה, ר״מ בישיבת גור ערד, שהיה חריף ובקי צניע ומעלי, תלמודו בידו ולא זזה ידו מתוך הספר. הייתי מפלפל כנגדו בהלכות שחיטה וטריפות, והיה משיב מיניה וביה ודמי ליה כמאן דמנח בכיסיה, וגם קרא מקצת החיבור יו״ד ח״א והעיר הערות נכבדות.

נסתלק מאיתנו בחטף למגינת לב.

י.ע. מודיעין עילית תשע״ג

הלכות שחיטה

א. השוחטין א
ב. דין נכרים וחשודים יא
ג. שחיטה א"צ כוונה טז
ד. דין מחשבת ע"ז יח
ה. השוחט לשם קדשים כ
ו. במה שוחטין כב
ז. שוחט במוכני כה
ח. סכין קצר כז
ט. סכין מלובנת כח
י. סכינים של אסור כט
יא. השוחט בלילה והדומין לע"ז לג
יב. שלא ישחוט לגומה לד
יג. הטעונים שחיטה לה
יד. אימת מתחייב בשחיטה מד
טו. דין ולד ואפרוח מט
טז. אותו ואת בנו נא
יז. מסוכנת נה
יח. דין סכין נז
יט. ברכת השחיטה סה
כ. מקום שחיטה ע
כא. כמה ישחוט עא
כב. דין נקוב הורידין עב
כג. דין שהיה עו
כד. אופן השחיטה פ
כה. בדיקת סימנים וספק בשחיטה פג
כו. טריפה בשעת שחיטה פה
כז. מפרכסת פה
כח. כסוי הדם פו

הלכות טריפות

כט. מיני הטרפות צו
ל. מכה בגולגולת קב
לא. דין המח קה
לב. דיני חוט השדרה קז
לג. דיני הושט קח
לד. דין מכת הגרגרת קיג
לה. דין שנוי צורת הריאה קטו
לו. דיני ניקבה וחסרה הריאה קיט
לז. דיני בועות קכה
לח. מראות הפוסלות בריאה קכז
לט. דיני הסירכות והדבוקות קכט
מ. דיני הלב קלו
מא. דין הכבד קלט
מב. דין המרה קמא
מג. דיני הטחול קמג
מד. דיני הכליות קמה
מה. דין הרחם קמח
מו. דין בני מיעים קמח
מז. דין יתר במיעיים קנא
מח. דיני כרס ונקובתו קנא
מט. קורקבן קס
נ. דיני נקב ונטול קסא
נא. דיני נקבים קסא
נב. נפלה לאור קסב
נג. דיני שבורת יד קסד
נד. נשברו הצלעות קסז
נה. טרפות הרגל קסח
נו. דיני צומת הגידים קעא
נז. דיני דרוסה קעב
נח. דיני נפולה קעט
נט. דין גלודה קפה
ס. דיני המסוכנת קפו

הלכות בשר

סא. מתנות כהונה קפז
סב. דין אבמה"ח ר
סג. בשר שנתעלם מן העין רד
סד. חֵלֶב רח
סה. חוטי דם וגיד הנשה ריא

הלכות דם

סו. דין דם ודם ביצים ריח
סז. דם בשר שחיטה רכא
סח. מליגת ראש ורגל רכב
סט. סדר מליחה רל
ע. מליחת חתיכות הרבה רמב
עא. דין הראש והטלפיים רנ
עב. דין הלב ואסור דבוק רנא
עג. דין הכבד רנג
עד. דין הטחול רנה
עה. דין בנ"מ רנה
עו. דין הצלי רנו
עז. בשר ממולא רנז
עח. דין טפילת בצק רנח

הלכות מינים המותרים

עט. סימני בהמה רנח
פ. סימני חיה רסא
פא. דין חלב ויוצא רסג
פב. סימני עוף רסט
פג. סימני דגים רעג
פד. דין תולעים רעט
פה. סימני חגבים רפו
פו. סימני ביצים רפז

הלכות בשר בחלב

פז. אסור בשר בחלב רצ
פח. העלאת בשר וחלב על השלחן רחצ
פט. כמה ימתין ביניהם ש
צ. דין כחל שז
צא. נגיעת בשר וחלב שח
צב. דין חתיכה וקדרה הנאסרת שיג
צג. דין קדרת בשר שלה
צד. דין תחיבת כף לתבשיל שלח
צה. דין נ"ט בר נ"ט שמא
צו. דין חריף שמט
צז. פת חלבית או בשרית שנב

הלכות תערובות

צח. דין בטול בס - שנג
צט. דין קליפין ועצמות וביטול איסורין שסה
ק. דיני בריה שעא
קא. דין חתיכה הראויה להתכבד שעד
קב. דין דבר שיש לו מתירין שפ
קג. דין נטל"פ ואיסור שנפגם שפז
קד. דין בריות המאוסות שצט
קה. דין כבוש רותח ומליח תב
קו. חתיכה שבלעה אסור תטז
קז. נמצא אסור בקדרה תטז
קח. דין ריחא תטז
קט. תערובת יבש ביבש תיח
קי. דין קבוע וס"ס תכד
קיא. דין תליה להיתר תמ
הערות לס' ליקוט בדיני תערובת תמב

הלכות סחורת וכלי נכרים

קיב. דין פת נכרי תמד
קיג. בישול נכרי תנא
קיד. משקה נכרי תסא
קטו. חלב וגבינת נכרי תסג
קטז. דין מאכלות מסוכנים תסז
קיז. סחורה בדבר האסור תע
קיח. שליחת דבר מאכל ביד נכרי תעד
קיט. דין חשוד תעז
קכ. דין טבילת כלים תעט
קכא. הכשר כלי נכרים תפה
קכב. דין נטל"פ בכלים תפח

הלכות יין נסך

קכג. איזה יין נאסר ביי"נ תצ
קכד. כיצד נעשה יי"נ תצג
קכה. דין כחו תצט
קכו. דין ניצוק תק
קכז. נאמנות ע"א באיסורים תקא
קכח. דין יין שנתייחד עם הנכרי תקח
קכט. דין יין שהיה בלא שמירה תקי
קל. דיני חתימת היין תקיג
קלא. דין יין נכרי שנעשה בטהרה תקיד
קלב. דמי יין נסך תקטז
קלג. דין שכר עבודה ביי"נ תקכ
קלד. תערובת יין נסך תקכד
קלה. דין כלי היין תקכו
קלו. השולח כלי יין ביד נכרי תקכט
קלז. דין כלי יין שלא הוכשר תקכט
קלח. דין הכשר כלי היין תקל

הלכות ע"ז

קלט. דין עכו"ם ומשמשיה תקלד
קמ. ע"ז אין לה ביטול תקמא
קמא. דין הצלמים והצורות תקמא
קמב. הנאה היוצאה מע"ז תקמז
קמג. הנאה מעכו"ם תקנב
קמד. דין דמי ע"ז תקנד
קמה. על מה חל איסור ע"ז תקנה
קמו. דין ביטול ע"ז תקנח
קמז. הזכרת שם האליל תקנט
קמח. מו"מ סמוך לאיד עכו"ם תקס
קמט. דין יריד של עע"ז תקסג
קנ. התרחקות מצלמים תקסד
קנא. מכירת חפצי עכו"ם תקסה
קנב. שלא לאכול במשתה נישואי עכו"ם תקסט

הלכות נכרים ורשעים

קנג. יחוד עם נכרי תקע
קנד. דין לידה והנקה אצל עכו"ם תקעא
קנה. התרפאות מעכו"ם ומאיסור תקעג
קנו. תספורת מנכרי תקעה
קנז. דין ייהרג ואל יעבור תקעה
קנח. דין הריגת רשעים תקפב

הלכות ריבית

קנט. רבית לנכרי תקפג
קס. כללא דריביתא תקפד
קסא. דין הוצאת רבית מהמלוה תקצב
קסב. דין הלוואת סאה בסאה תרג
קסג. הפוסק על חטין תמורת דמיהם תרו
קסד. דין החכרת משכנתא תריא
קסה. נשתנה ערך המטבע תריא
קסו. קבלת הנאה מן הלוה תריג
קסז. דין עיסקא לזמן תריד
קסח קסט. רבית ע"י נכרי תריז
קע. דין ערבות לנכרי תרכא
קעא. דין נכרי שנתגייר תרכב
קעב. דין משכנתא תרכב
קעג. דיני הקדמת מעות לסחורה תרכו
קעד. המוכר על מנת להחזיר תרלב
קעה. קנין בסחורה קודם שיצא השער תרלד
קעו. דין השכרת כלים ומעות תרלו
קעז. דין צאן ברזל ודין עיסקא תרלח
קונטרס אחרון להל' רבית תרנב

חלק מהכותרות אינן כפי הנד' בשו"ע.

הכל

סי׳ א׳: [א] מקור דין שחיטה: בטור כאן הביא בריתא וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה בעל פה ה׳ שחיטה, והק׳ ב״ח והט״ז מאי שנא מהא דסנהדרין צו׳ שבת נצטוו במרה דכתיב כאשר צוך ה׳ אלקיך, וא״כ מאי שנא האי מהאי. ולא נתבארה תמיהתם, דאין הנדון בבריתא היכן נצטוה, אלא שמשמעות הכתוב שנצטוה בעל פה, ומנפ״מ אם היה הציווי במרה. וגם אינו דומה לשבת, דענין שחיטה לא נהג במדבר כמ״ש חולין יז. ואילו צוויי מרה היו לשעתם לישראל, כמ״ש שם שם לו חק ומשפט שלמדם משה לעם מיד, וכן כאשר צוך דשבת הוא דברי ה׳ והיינו שהי׳ בזה צווי מסויים לעם כעין צויי מרה, אבל כאשר צותיך דמשה אינו אלא הל״מ שהי׳ בזה הלכה.

עוד הק׳ ב״ח נימא כאשר צותיך היינו האמור בקדשים ושחט כו׳ (דמיני׳ ילפי׳ דריסה), אמנם הוא דרשא, וא״א שתדבר התורה על דרשא שאינה כתובה. ועוד שאינו מדבר רק בקדשים אלא מסברא ילפי׳ דהמתיר שוה בשניהם. [עוד כ׳ הב״ח התו׳ כתבו י״מ כאש״ר ר״ת א׳ בעוף, שנים בבהמה, רובו של א׳ כמוהו, והביא רבינו בריתא זו ללמד דאף עוף דלא כר״א הקפר דאמר אין שחיטה לעוף מה״ת, ולדידי׳ יש להקל באיכא ספק. אולם פשוטו כמ״ש הפרישה ״ורבינו קיצר ל׳ הבריתא נ׳ שסובר כרש״י שכל ה׳ שחיטה ע״פ״, דאין לדקדק כ״ז מתיבת כאשר].

הר״מ כ׳ דשחיטה מ״ע, והשיג הראב״ד דאין לו טעם, ופי׳ הכ״מ דעת הר״א דאינו מצוה מחוייבת, אבל להר״מ מי שרוצה לאכול בשר י״ל מצוה לשחוט. וכ׳ ביד אברהם ותמוה שסותר דברי עצמו שכ׳ פי״א מברכות ה״א דנט״י ושחיטה הוו דבר הרשות דאפשר לו שלא לאכול. וי״ל דודאי שחיטה ונט״י המה רשות שאפשר לו שלא לאכול ואינו סתירה שייחשב מ״ע כיון שאם עושה מה שאפשר לו ורוצה לאכול י״ל צווי לשחוט, ולא קאמר דבר הרשות אלא של״ש לומר ציונו לשחוט שאין צווי כזה אלא צווי על השחיטה. והארכנו בענין זה בסיומא להל׳ שחיטה להלן ס״ס כח׳.

טעם מצוה זו כ׳ בס׳ החנוך שלא תצטער הבהמה כו׳ והא״ר הוכיח מכאן דצעב״ח דאוריתא. אך יש לדחות שהרבה דינים יזהירונו לעורר ענין אחד אבל הענין הזה עצמו אינו בהכרח חיוב, וכמו דשילוח הקן ואותו ואת בנו וכלאי בהמה ולא תחסום שייכים לצעב״ח, ואין זה ראי׳ שצעב״ח דאו׳. ועי׳ בס׳ החנוך מצוה טז׳ דמוכח שם דיש גם מל״ת באופן כזה שבאו לעורר על ענין כללי שהוא עצמו אינו איסור.

[ב] שחיטה בנשים: חולין ב. תד״ה הכל, כ׳ בה׳ א״י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות כו׳. נראה דהוא גזרה חדשה ולא מדינא דהא לא כתיב כלל, וע״ז הוכיחו תו׳ מהא דאפי׳ במוקדשין שוחטות לכתחלה וא״כ מה יש לגזור. מיהו אפ״ל דשם לא מיירי אלא עיקר הדין, דהא לא משנה ערוכה היא אלא אגב פלפולא. ועי׳ ט״ז א׳ דהוכיח מתו׳ קדושין עז׳ דבלא״ה אין שוחטות לכתחלה משום יחוס אלא דהוא חומרא יתירא וה״ה מש״כ הכא הוא חומרא יתירא. ובראש יוסף כ׳ הטעם דאינם נאמנות, וצ״ע מנ״ל לקבוע כלל כה״ג, שהרי נאמנות בכל הכנת המאכלות ומעשרותיהן ובדיקותיהן. וגם לפ״ז ליתא לראי׳ שהביאו התו׳ דהתם גם בדאיכא עוד עמם, [ועתו׳ קדושין נב׳ בענין אשה בעזרה דפליגו ארש״י וסבירא להו דשריא ולא חישי׳ שמא תראה נדה, ויל״ע שמא בימי וסתה מיהא ניחוש שלא תכנוס כדרך שחישי׳ מבעלה. ועכ״פ למ״ד וסתות דרבנן, כמו שנת׳ להלן סי׳ קפט׳ סק״א דלמ״ד וסתות דאוריתא הוא דין בהתירה לבעלה דא״א שתהיה מותרת לעולם. אבל למ״ד דרבנן הוא חששא. ושם כתבנו דודאי מותרת ליכנס בימי וסתה].

ורש״ל סי׳ ב׳ כ׳ דאין נשים נאמנות במידי דטורח, ומביא דברי סמ״ג דנשים נאמנות בנקור לפי שידעי דודאי איכא אסורא אבל בדיקת חמץ מורו התירא דלמא ליכא אסורא. ולהלן בסי׳ פד׳ קי״ל דאשה נאמנת לבדוק מתולעים אע״ג דליכא ודאי אסור וגם ודאי פעמים איכא טרחא וגם הוא דאוריתא. אמנם בהש״ך שם לה׳ נתבאר דהיינו דוקא היכא דאיכא צדדים להקל [ופי׳ הפמ״ג בהני צדדין צ״ב], וי״ל דהא דדרכו להתליע בודק אינו אלא חומרא וכמ״ש הרשב״א והובא בבאור הגר״א דדומה לבדיקת הריאה. עמ״ש להלן סי׳ לט׳ סק״א וסק״ב.

והנה ז״ל הפמ״ג: עי׳ יש״ש פ״ק דחולין סי׳ א׳ כ׳ דמ״ש פסחים ד: דנאמנות על השחיטה היינו שאומרים ששחטו אחרים וגם למאן דמפרש בירו׳ נשים עצלניות אין נאמנות לומר שהם בדקו אלא שמעידות שבדקו אחרים יע״ש לא הבנתי דבריו דהמעי׳ בתו׳ יראה דהם נאמנות על השחיטה שכתבו כל דבר שבידם וכן משמע מתו׳ גטין ב: דאשה יכולה ללמוד והא אין להם נאמנות וראיתי להתב״ש אות יד כ׳ כיון דדיעבד שחיטתם כשרה הוי בידה ואיני יודע דאם נאמר דדאוריתא לא מהימנא אף דיעבד פסולה גם מש״כ רש״ל בדיקת חמץ שאמרו אחרים בדקו, לא ידעתי פרושו דבגמ׳ פסחים ד: אמרו שהם בדקוהו וטעמא דהוה דרבנן יע״ש, עכ״ל פמ״ג. והנה זה פשוט דאין כוונת התוס׳ אלא דנאמנות שראו שנשחט, דהא כתבו מעשים בכל יום שאנו מאמינים לנשים על השחיטה והא ודאי שלא היה מנהג ומעשים בכל יום שנשים שוחטות, וע״כ כפי׳ מהרש״ל. ומה שכ׳ הפמ״ג שלא יהיה בידה כיון שאינה נאמנת הא מהרש״ל כ׳ בפרוש דעיקר הענין הוא ע״פ חומרות שנתחדשו בזמנינו ומעקה״ד תוכל לשחוט וא״כ לענין נאמנות לא נחמיר עליה (גם בידה לשחוט בפני אחר), ומש״כ רש״ל בדיקת חמץ שאמרו שהם בדקו לא כ׳ אלא דוגמא שיוכל להיות המכוון דנאמנים על שחיטה שראו ששחטו כמו דבריתא דמייתו ד. הכל נאמנים על בדיקת חמץ אפי׳ נשים לא תוכל להתפרש למ״ד שאינה יכולה לבדוק אלא שתאמר היא שראתה שאחר בדק.

והנה שם ד: מבואר דנשים וקטנים אינם נאמנות אילו בדיקה דאוריתא, ותמהו קמאי ממעשים בכל יום דסמכי׳ עליהו, ומחלקי התו׳ דבבדיקה עצלניות הם. ויש שתי׳ דמאי דלא ברי דאיכא אסורא לא מדקדקו, ובתורי״ד כ׳ דנאמנות דוקא במידי דרמי עליהו כבשר וכדו׳ וחמץ רמי אגברי, [וכ׳ שם דאשל אחרים לא מהימני מטעם זה, אמנם היה מקום לומר לסברתו דבכל מקום מהימני אהכנת בשר וכדו׳ דשייך אליהם]. והראב״ד כ׳ דודאי אדם סומך על אשתו אלא דהכא לא אמרי אנן בדקנוה אלא דאחרים בדקו ואז לא היו מהימני אי אתחזק אסורא דאוריתא, משמע כוונתו דאין נאמנות אלא לעשות כהלכתו דלא נחשדו שלא יעשו כהלכה אבל לא לאמור שאחר עשה, וצ״ע א״כ איך נאמנות על השחיטה הא אינן שוחטות אלא אומרות שהשוחט שחט, ואולי מקרי נמי מעשה שמביאות להשוחט והוא ודאי שוחט כשמביאים לו. ומהרמ״ח כ׳ דבחמץ אין נאמנות שצריך לחזור ממקום למקום ואינו במקום אחד. וריטב״א

שוחטין ומן הדין גם אשה שוחטת (ס״א) ולעצמה שוחטת לכתחלה, אבל נהגו שלא תשחוט לאחרים (רמ״א, והפר״ח א׳ ובקו״א מיקל בזה, וכן האו״ת ס״ס לז׳). ואם שחטה וידוע שהיא מומחית ואומרת ברי שכשר, סומכין עליה (ש״ך יג׳), וצריך שלא תהיה נרתעת משחיטה (פמ״ג במ״ז א׳). שחיטת עבד כשרה (להטור רק עבד משוחרר, וכ׳ רעק״א והכו״פ ד׳ דהחמיר רק לכתחלה. ואם מכירין אותו שיכולין לסמוך עליו כשר לכו״ע. אבל הב״ה ב׳ כ׳ דנהגו שעבד לא ישחוט, ובפר״ח בקו״א נחלק ע״ז וכ״כ התב״ש יד׳ דעבד נאמן כשר).

מי שא״י לברך, כגון אילם, לכתחלה לא ישחוט (ס״ו), וכן ערום, שאסור בברכה (ס״י עתב״ש לח׳ אפי׳ י״ל מכנסיים). אבל אילם יוכל לצאת מאחר (ס״ד) ע״י שהאחר נמי שוחט ומברך (ב״ח וש״ך לב׳ תב״ש לד׳ וחכמ״א, אבל הט״ז יז׳ מיקל אפי׳

מביא פי׳ דנאמנת בכל דעבידא לאגלויי, והמאירי מביא י״א בכל מידי דתדיר נאמנת משא״כ בדיק״ח. הרי שיש בזה הרבה שיטות, וצ״ע. ומאי דהוכיחו התו׳ ושא״ר מהא דמאכילתו שאינה מעושר דאמרו אי דידע לא ייכול ואי דלא ידע מנא ידע ל״ל כגון דאמרה לו פלוני כהן תיקן כו׳, לכאורה יש לפרש דמהימנת לי׳ כבי תרי עד שיראה שמשקרת בזה, או משום דהוא מילתא דעבידא לאגלויי, והרא״ד ע״כ מפרש הכי דקובר שאין נאמנת לומר אחר תיקן.

ועי׳ ט״ז ס״א בענין נשים הבית ד׳ התוס׳ בקדושין עז׳ דנשים לכתחלה אינם שוחטות וישנו עם תו׳ דידן, וצ״ע דברי השו״ע אחר שדנו בזה הראשונים והובא בב״י, מה טעם לא הביא זה כלל דמ״מ יש כאן ענין שלא ישחטו נשי, וצ״ל דס״ל דהוא פלוג׳ התו׳ ולא כט״ז, או שאינו אלא חומרא בעלמא בזמנייהם. וכ׳ ב״י משם בלבו כ׳ הסמ״ק נשים שוחטות לעצמן, משמע שאין שוחטות לאחרים עכ״ל, ודבר תימה הוא מה חלוק יש בין שוחט לעצמו לשוחט לאחרים דכמו״כ כשר לזה כמו זה עכ״ל ב״י. ובאמת אף שדיוק ליכא כ״כ, מבואר מה טעם הסמיך הכלבו לזה שלא ישחטו לאחרים שלא נסמוך עליהו אנן ואם שחטו לעצמן וסמכי אנפשיהו לא נכופס ונפריסס, אבל אליבא דאמת פי׳ הב״י נכון ואמתי שכ׳ דחשו״ק אין שוחטין בפנ״ע אלא אחרים אבל נשים שוחטות לעצמן ומבואר כפי׳ ב״י שר״ל דשוחטות בלא אחרים ע״ג ולא שיאכלו הן עצמן, ואם כפי׳ זה כדנקט ב״ח הי׳ לפרש שמחדש דיעה בחידה אחת. ועי׳ להלן בסמוך.

ומש״כ ס׳ האגור הביאו ב״י ולא ראה מעולם נשים שוחטות ומנהג יבטל הלכה, שפיר דמי הב״י דלא ראינו אינה ראיה כי לא בקשו זאת מידינו ואין דרכן בזה, והב״ח פי׳ דדוקא נשים דלא בקיאות הוא דאסר האגור אבל נשים הבקיאות מתיר, וזה נ״ע דהרי מעולם לא ראה אשה שוחטת לא בקיאה ולא שאינה בקיאה וידוע דלא חזי׳ כלל נשים שוחטות לעולם בשום נד וכ״מ בב״י, ואי משום שלא היה מטעם מנהג שהנהיגו אנשי שלא הי׳ צורך בהם הא בזה דחה הב״י כל דברי האגור שאין ראי׳ לשום מנהג כאן. ויש לתמוה במאי דמסיים הב״ח דכבר נהגו ע״פ הלכות א״י שלא תשחוט אשה, והנה הראשונים כולם חלקו עליו ודחו דבריו וכתבו המרדכי ותורת״ם ועו״ר שכ׳ חומרות מדעתו וממילא מוכח שלא הנהיגו כן מחמתו אלא אף קודם שבא הי׳ המנהג פשוט שלא ישחטו נשים ולא מטעם הלכה אלא שלא בקשו מידם ואינו מלאכתם וכמ״ש הב״י, ומדטרחו לכתוב שאין דבריו נכונים מבואר שלא סברו הכי.

ועי׳ באבן עזרא שמות ב׳ כב׳ כ׳ ״ואשר כתוב בדברי הימים של משה אל תאמין וכלל אומר לך כל ספר שלא כתבוהו נביאים או חכמים מפי הקבלה אין לסמוך עליו ואף כי יש בו דברים שמכחישים הדעת הנכונה וכבה ספר זרובבל וגם ספר אלדד הדני והדומה להם״. ואלו על ס׳ הלכות אלדד הדני כתוב עליו בכת״י ״הלכות שחיטה ליהושע בן נון״ והמעיין יראה שכל הלכה והלכה בו כתוב עליה שאל יהושע בן נון מפי משה מפי הגבורה או נדיק אחד שאל את יהושע בן נון וכדו׳ ונאמרו בו כמה הלכות תמוהות כמו השוחט בלא כסוי ראש פגול השוחט ולא טבל פגול השוחט בלא ברכה פגול וכדו׳ וכתבו עליו המרדכי והרא״ש ריש חולין ותו׳ זבחים לא: שכתב חומרות בעצמן מדעתו ולא סמכי׳ עלי׳. עוד כתב נשבר רגל בהמה אם רגל ימין פסול ואם רגל שמאל כשר (ואין כוונתו לחלק בין יד לרגל כדמוכח שם) עוד כתוב בבהמה עם ב׳ ראשים אמר יהושע בן נון ישחטו שניהם כאחד קדקוד אל קדקוד כו׳, אבל הוה ליה טועה בדבר משנה, דהלא היא טריפה גמורה. והגאונים כתבו על דבריו בתשובה ״וזה דבר רחוק אצלינו״, ובתשו׳ מהר״ם רוטנבורג סי׳ קנג׳ כתב ״הרואים לחוש והשמחים ללא דבר כתבוהו״. ומבואר מזה דסבירא להו שכל ענין יהושע בן נון ומנשה וכדו׳ אינו אמת שאל״כ לא היו מבטלין דבריו. ובאמת המעיין בספר זה יראה שכולו בדוי ומביא לשונות גמרא רבים בשם אמר יהושע בן נון ושאלו למשה וכדו׳ וספורים מתמיהים והלכות מתמיהות וזרות. ועי׳ נו״ב יו״ד סי׳ ב׳ הקשה לו השואל קושיא על הלכה מס׳ זה וכ׳ לו ״אני תמה כו׳ הלכה זו נדחית מכל הפוסקים בלא״ה ומה לנו למשכוני נפשין אהלכתא זו״, גם התב״ש א׳ סה׳ כ׳: אנן לא חיישי׳ לאותם הלכות. [והיד יהודה (יו״ד מ׳ קנ׳ סקס״ח) שכ׳ כי יש לסמוך על הלכות אלו, תמוה, ולא עוד אלא שבהלכה זו שהביא שם גם מזכר איש מבני ישראל שאל ליהושע כו׳ שמבואר שהוא דברי אגדות, עוד ראיתי להיד יהודה בענין האשכול החדש שסמך עליו עמ״ש ע״ז להלן שיט׳ סק״ב, וכן עי׳ סי׳ כד׳ סקכ״ו גר׳ דס״ל בלא שישחוט האחר), ויש אוסרין לכתחלה (הביאם הגר״א לא׳ ובאו״ח תקפג׳ דהאם). גם קשה לברר אם האילם בקי בהלכות, וראוי שיהיה מוחזק ע״ז (תב״ש לג׳).

סומא לא ישחוט (ס״ט ודרכ״מ וש״ך סקל״ו ועש״ח דעכ״פ ודאי אינו לכתחלה, לא כב״ח דמחמיר בסומא מלידה), **ואם בדק הסומא הסימנים בידו, בדיעבד בהפ״מ כשר** (תב״ש סקל״ז, ומתיר שם בשעת הדחק לשחוט באחר עומד על גביו).

וכן לא ישחוט חרש אילם, ואפי׳ לא מבריתו (ש״ך כב׳ ויד יהודה ז׳ ועי׳ יא׳ שצ״ע בלמדוהו קצת). **וכן פסולה שחיטת השוטה שדרכו** (ש״ך כג׳) **באיזה מעשה דרך שטות** (ס״ה וב״ה ח׳ ותב״ש כט׳. ויד יהודה ח׳ כ׳ דלדוה״פ דוקא הסימנים שבגמ׳ חגיגה ג.), **ונכון להחמיר אפי׳ עשה רק פ״א** (פמ״ג בש״ד כג׳ ותב״ש סקמ״ו).

שכור כלוט לא ישחוט (ס״ח), **ולכתחלה אף בפחות משיעור זה** (רמ״א וט״ז יח׳), **והוא עצה טובה שלא ידרוס** (ש״ך סקל״ד), **מיהו א״י לברך** (פמ״ג במ״ז יח׳). **וגם אינו כשר רק באחר** עע״ג **ובשעה״ד** (ובמקום צורך אפי׳ אין עע״ג, תב״ש לו׳, ולענין בדיקת סכין עסי׳ יח׳, ועי׳ צבי לצדיק שאוסר אף בדיקת הריאה).

קטן שלא הביא ב׳ שערות (פ״ת יא׳) **לא ישחוט. כל אלו המנויים כאן אין מוסרין להם לשחוט אפי׳ ע״מ להאכיל לכלבים** (משום מכשול), **ודיעבד אם ראום אחרים כשר** (ס״ה), דרא״ה הוא בעל ס׳ החנוך מה שכבר הוכיחו שלא יוכל להיות].

והש״ך מ״ה הביא דברי מהרי״ק שורש קעא׳ דבמנהגים וכה״ג הוי לא ראינו ראיה, וכ׳ מהה״ם דבמנהג מאז ומקדם כמו כאן בשחיטה א״א לומר שלא למדה אשה מעולם ה׳ שחיטה ולא באתה לפנינו לשחוט, אלא ודאי שלא הניחו אותה חכמינו ז״ל לשחוט ע״כ הוי לא ראינו ראיה. ותמוה דאכן לא למדה אף אשה ה׳ שחיטה מעולם וא״ש כלל דאשה תהיה שוחטת כמו דרובא דרובא דאינשי גם לעולם לא יהיו שוחטים רק המעוט ממנו מאדים ודומיהם וק״ו מה שתלוי בהלכה שלא שמענו שאשה תלמד הלכות להורות למעשה ואין ראיה כלל ממה שלא שמענו, ואולי באמת היה אשה ששחטה, ואדרבה אם באת אשה לשחוט ולא נתנה מהורלאה זו גם היה לנו לשמוע, ולא שייך בזה כלל מנהג אלא לכל היותר גדר כיון שבמציאות כבר אין אשה שוחטת ע״כ לא נשנה המציאות בפרט דטעמא רבא איכא, וכ״כ התומים ס״ס לז׳ דכה״ג אין לא ראינו הוי ראיה, ובאמת שלפי מה שהבינו כמה מפרשים ד׳ הפר״ח שהעיד ששחטו נשים א״כ ראינו ואלו שהתירו להם גם ראו, והתב״ש כ׳ ע״ז נהרא נהרא ופשטי׳. ובשיורי ברכה להחיד״א כ׳ ראיתי על קלף ישן שנת שלו׳ לרב ק״ק מנטובה לבחורה אחת לשחוט וכבר כתבו הרב פר״ח והרב גור אריה שראו נשים שוחטות, וע״כ אפי׳ לא ראינו ליכא. ועוד סותר הרב דבריו להלן רסד׳ ב׳ שכ׳ הרמ״א די״א אשה לא תמול וכן נוהגין, ותמה הש״ך דהא אינו מצוי ולא שייך בו מנהג ועוד אפי׳ נהגו כך היינו משום שאין הנשים יודעות למול וצ״ע. ע״כ. וזה באמת דומה שחיטה למילה שהימנעותן במציאות אינו מכריח לאסור להם מדינא אלא שכך הוא טבע הדברים. ועי׳ גם ברמ״א רסז׳ ד׳ שכ׳ לגבי עבדים ׳וכן המנהג פשוט׳, ותמה הש״ך י׳ דאין עבדים מצויים כלל בזמנינו. ולהלן שלא׳ מ׳ הלבוש כ׳ לא ראיתי נוהגים כן, וכ׳ הש״ך דבר שאינו מצוי לא שייך בו מנהג, ואדרבה ראה נוהגים לאיסור, עמש״ם.

[ג] עבדים: בטור כ׳ ועבדים משוחררים שוחטים, הט״ז כ׳ דתמה ב״י הא עבד משוחרר ישראל גמור ותי׳ דמלינו בילקוט שהוא צריך רבוי לכלל ישראל, אבל עי׳ בב״י דענין הפשיטות

לא הי' גר' תימה רק תמה דאינו משוחרר הרי הוא כאשה ויש לו להכשיר, ובאמת בכל דוכתא שם עבדים אינו כולל משוחררים אלא עבדים ממש ומהיכי תיתי להוציאו מפשוטו, והב"י פסק למעשה כדעתו דלאו דוקא משוחררים אלא הוא הדין כל עבד, שהרי בשו"ע כ' עבד סתם. ועי' דרכי משה שהביא מהרמב"ם דממע דלא כטור, אבל הב"י לא הביאו, ואולי כשסידר השו"ע ראה הרמב"ם. וטעם הטור גר' פשוט דאף שיהי' חייב במצוות כאשה מ"מ עבדא בהפקירא ניחא לי' ושכיח פריצותא גביה, ואין טעם לתלות בו אחריות דהכשר אסורים, וכן לרמ"א דממיר בנאשה מסתמא ה"ה בעבד, ואף דלא פירש הדבר לפי שאינו מצוי.

והדרישה כ' דלדרך ב"י קשה כיון דכבר תני גשיש ל"ל עבדים משוחררים, ואינו נראה תימה. ומה שמפרש דדוקא משוחרר לפי שעבד שאינו משוחרר אין להאמינו דע"כ הוטבל ולא סמכי' עלי', נ"ע א"כ אפי' משוחרר נמי ע"כ הוטבל וע"כ שוחרר, ועוד דכל עבד לאו על כרחו אלא הכי נולד לאביו שהי' עבד, ורק עבד מקנת כסף מאדם שכבשו בכח הי' ע"כ, וגם כ"ז תוך יב"ח כמו שהביא ולא נת' כלל חלוק זה. ואי משום משוחרר אינו קו' כ"כ כיון דהוא גר גמור א"א לחלק במיני הגרים. אבל באמת אף מוכר עצמו לאו בע"כ הוא אלא מוכר עצמו מטעמים אחרים, ואם היה בע"כ לא היה גרות דאין גרות בע"כ, אכן טענה היא דס"ס גרות בכה"ג אינה ראויה כמו מחמת ממון וגרותיו וכדו', אלא דהכי ההכרח כיון שא"א שיהי' עבד גוי דמה לגוי בבית ישראל, וגם א"א דכשישתחרר יחזור להיות גוי דמי שהי' ישראל אינו חוזר להיות גוי דאין מורידין, ועכ"פ לענייננו הדבריס תימה כנ"ל, והב"ח תמה על פי' דרישה הא ודאי עבד מוחזק ומוחזה כשר והא נתגייר ע"כ, ול"נ ק' דמודו כ"ע אם ידעי' שהוא רוצה וכשר כעבי דכשר דאינו אלא חשש, ולא פרטו כלל בכ"ז שאינו נוהג ביחיוו ואין נפ"מ, וג' שלכן הטור לא כ' מקורו גבי משוחררים רק רמז בתיבה א' שאין נפ"מ בכ"ז.

והש"ך סק"ד כ' דעת הטור דאינם משוחררים פסולים לשחוט דיש להם כל המדות הרעות כו' ע"כ פי' מתני' ב. דשוחטין לכתחלה היינו במשוחררים דאל"כ אין להאמינו על השחיטה אלא במכירים אותו, והק' רעק"א א"כ מאי מקשי' כ"כ מלשון דיעבד דמתני' אינמא דנקט דיעבד משום שאינם משוחררים וכולל נמי אותם, והנה אם נימא דלדעת טור המה פסולים אף דיעבד ל"ק כלל אש"ך, ואף דמלשון ש"ך שכ' מתני' דשוחטין לכתחלה כולל אף שאין משוחררין משמע דאלכתחלה קפיד, מ"מ הא אי משוי' להו למומרים ומומרי' שיש בהם כל המדות הרעות ואין להם חזקת כשרות מה"ת לסמוך עליהם אפי' בדיעבד, דהרי לקושטא דמלתא דמתני' וגמ' לא איירי בהו א"כ אין לנו שום מקור להכשיר שחיטתן דמתני' לא קאמרה אלא עבדים משוחררים כשרים לכתחלה.

כ' הש"ך סק"ב ובית שמואל אהע"ז סי' יז' סק"י דעבד שידעי' שהוא כשר יש לסמוך עליו, והמגיה כתב בלדו נ"ע דבב"מ פו: לית היימנותא בעבדי אף בגלעזר שהי' כשר וירו הוריות ג' ה' אל תאמין בעבד עד עו' דור. ואין בזה כדי לדחות דברי הפוסקים, דמ"מ מי שמכירים בו שהוא כשר יש לו דין ישראל, אפי' אם אינו כעבדי דר"ג, ועמ"ש להלן שעז' סק"א.

ועי' ב"ה סק"ב כ' דאין להניח נשיש לשחוט וה"ה לעבדים, והשיגו הפר"ח בקו"א דל"ש בהם שמא יתעלפו. ובאמת שייך בהם טעם אחר שאין לסמוך עליהם, וגם מסתמא פי' שדעתם קלות שהזכיר הל' א"י היינו שאין לסמוך ולא שיתעלפו והכי משמע טפי, אבל עיקר דבריו הוא מפני הגדר שבמציאות אינם שוחטים ואין לעשות המציאות וכמש"ל בנשים.

[ד] קטנים: מולין ב' א' הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחש"ו שמא יקלקלו את שחיטתן וכולן ששחטו ואחריס רואין את שחיטתם שחיטתם כשרה, ולכאו' נראה דהוא דין שלא לאכול מספק נבלה ודינו כאחר ספק דאוריתא, ויל"ע אי איכא רובא או שוויהו כרובא משום מעוט המצוי (ול' הפו' רוב מעשיהן מקולקלין). ועי' ר"מ פ"ד ה"א במי שא"י הלכות ושחיטתו קרובה לספק נבלה והאוכל ממנה כזית מכין אותו מכת מרדות, ועי' כ"מ פי"ב ה"ה דהוי כודאי נבלה, רק אינו משמע כ"כ, ועמ"ש בסמוך בענין חזקה.

והנה מגד הקטן עצמו אין קפידא במעשה השחיטה, ועי' טוב"ט א' וכן בית הלוי א' יד' ב' שהקשו מ"ט מקרי אינו' בזביחה הא מס"ת ותפילין אמעיט, ונראה כי שאני ס"ת ותפילין שהם חפצא דמצוה, משא"כ שחיטה אינו אלא הכשר מצוה, ועי' מש"כ גיטין כב. והנו"ב תי' דדוקא באסורא אינו' דאף לו אסור, ובאמת מגט דקטן כשר בי' מוכח דאף דאינו לאו אלא מעשה בעלמא מ"מ מקרי אינו' בהא.

עי' פמ"ג בש"ד סקכ"ז דהלבוש כ' דקטן אינו בר זביחה ומה דנאמן בגדול עע"ג היינו דאדעתא דגדול קעביד, והתב"ש אות עט' הק' א"כ יועיל בתפלין קטן כותב וגדול עומד על גביו, ויש לישב כמ"ש בחפצא דמצוה ודאי שאני, ובזה יש לישב קו' תו' גטין כג: מש"כ לפסול גוי בעע"ג משום דאדעתא דנפשי' קעביד והק' תיפו"ל דאינו בר כריתות, ולד' לבוש י"ל דאם לאו שהי' ע"ד עצמו בכל גוי הי' מועיל שיעמדו על גביו אע"ג שהוא אינו בר כריתות, אבל קטן ע"ד שולחו הוא דעביד.

ויל"ע אי קטן נאמן אם מהימן לי' כבי תרי, דסמכי' אחזקה ואומדנא, או בהגדיל הקטן ויודע בעצמו, דהא מדהכשירו בעומד על גביו אלמא אין גדר בזה, וכן הפוסקים דנו בקטן היודע היטב שישחוט לכתחלה בעע"ג, והנה במי שא"י הלכות לא מהני אתחזק בפניו כמ"ש ר"מ פ"ד, אבל קטן י"ל דשפיר שייך בו ידיעה ואתחזק דאינו מפסיד השחיטה כעין מ"ש הט"ז סקכ"ב בקטנים חריפים, ועסי' עז' מ"ש להקל בקטן בקי באו"ב.

ועי' ט"ז סקט"ו דסובר שהקטן נאמן בשחיטה משום דהרי שחוט לפניך משא"כ בטבילה, ולפ"ז בראה הכלים דעובים נאמן קטן אטבילת כלים דאמרי' נמי הרי טבול לפניך דלא תלי' בדבר אחר כמו דלא תלי' בשחיטה פסולה. ועמ"ש בזה להלן סי' קכז' סק"ה.

התו' ב. ד"ה שמא תמהו ארש"י הא סיפא ואחרים רואין את שחיטתן שחיטתן כשרה משמע דיעבד ומה צריך הגמ' לדקדק זה מרישא, ואפ"ל דאינו משמעות גמורה דס"ס כבר ידעי' שאסור לקטן לשחוט וע"כ מצי למימר דאם שחט בענין מסויים כשר ואינו תחלת הדין דמשמע כ"כ דיעבד, וטעם הדבר, כיון דדרכם פעמים להטריף כל שהוא מרבה את התקלה לא עבדי'. ועוד טעם כיון דהשגחת אחר אינה ממש השגחה דאדם יודע מעשי עצמו ואינו יודע מעשי אחרים, וזה ירבה עוד הספקות, וגם הטעיות. ועוד דקי"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, ואין ראוי להרע זה החזקה (אמנם אם אחר עומד ע"ג אינו מרע החזקה לכאו'). וטעם שני עיקר דהא לא שמענו מי שמטריף הרבה ודי"ל דעת שיהיה פסול מדינא דמתני', רק נ"ע משש"כ הר"מ פ"ד ה"י דסומא שרי לכתחלה

אפי' לא היו מאומנים (תב"ש כח', ואפי' נתכונו לכלבים תב"ש כא'), ויש להחמיר (פמ"ג בש"ד כה').

קטן היודע לאמן את ידיו שוחט לכתחלה, בגדול עומד על גביו (ס"ה ופר"ח כה'), וי"א דבעי' לכתחלה שיהיה נמי מומחה (רש"ל וב"ח וט"ז יד' וש"ך כה', ותב"ש ל' ע"ש דג"ז אין להתיר בלא צורך גדול ומשמע דמחמיר בדיעבד. ש"ך כו' ופר"ח כד' דלא כב"ח). אבל קטן פחות מו' צ"ע אפי' בדיעבד (רע"א), אמנם נהגו לשלוח ביד קטן זריז ובקי (מ"ז טו' ותב"ש לה' ויד יהודה י', לשלוח ע"י נכרי עסי' קיח').

ב רוב מומחין

לכתחלה בדקי' לשוחט אם הוא מומחה בהלכה ושאינו נרתע בשחיטה (ס"א), ואין לתת לשחוט אם לא שיהי' אפשר לבדוק אח"ז, רק לצורך גדול (תב"ש ד', ובידי"ה ג' אוסר בלא בדיקת סימנים). וצריך שידע הל' בדיקת סכין וסימנים (רמ"א ס"ב), וששהיות מצטרפות (ט"ז ז', עי' שמ"ח ב' דלכתחלה צריך לידע לקרות גמ' ופרש"י).

ואם אמר על אסור מותר טרף (ס"ב), וכן על מותר אסור (בית יעקב סי' לא' מ"ז ז' ועפ"ת ז' אם גם בדרבנן, ובתב"ש ט' משמע דעל מותר אסור אין קפידא). ואם הוא מסתפק כשר (ס"ב),

בעומדין על גביו, ואף בקטן לא פירש אלא דבסומא איכא משמעות טפי.

ועי' כ"מ פ"ד ה"ה מסוכה מב' ב' קטן היודע לשמור תפלין אביו לוקח לו תפלין קטן היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו דשרי לכתחלה, ודחה דמשמע דיעבד, והנה הרא"ש כ' דמשמע לכתחלה, ורש"ל סי' ג' הק' דאדרבה בתפלין כ' לוקח ובשחיטה לא כ' מוסר לו לשחוט, והנה זה אפשר דל"ק דתפלין חייב לקנות לו להכי כ' לוקח משא"כ לשחוט דאין מצוה לתת לו לשחוט, ואדרבה מדכתבי' בהדי' תפלין ושאר דברים דהם דברים המחויבים והראויים י"ל ה"ה שחיטה. ועיקר הדיוק הוא ל' המשנה שאינו ראוי ולאו דינא הוא, וזה מצטרף לדיוקא דסיפא שהזכירו התו' דאחר דכולה מתני' בל' דיעבד מסתברא לפרש כן, ואולי זה כוונת רשב"א, ועי' חת"ס שאינו מפרש כן.

ועי"ש בגמ' הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד, והי' אפ"ל ושחיטתן כשרה חוץ מחש"ו ולהכי נקט כשרה לאפוקי חש"ו דאינה כשרה, ומאי דמייתי מהא דתמורה אע"פ שבא לפרש כיצד עוברין בלאו דתמורה ולא מה שרי למיעבד, מ"מ מיתי לי' ל' הכל דמתפרש דיעבד, וה"ה הכל דנדר דאינו כ"כ דיעבד דהוא דבר מוסרי שמא יכשל ולא דין פרטי בנודרין דסברנו דאינם יכולים לדור אלא חסרון בדין נדר של תורה, ולא כמו שחיטה שאינו חסרון בשחיטה אלא באנשים, מ"מ מייתי לי' כי האי לישנא.

והנה בעיקר רבויא דהכל ק' מה שייך לרבות דבר זה מהכל דרישא וזה מהכל דסיפא וכדו', הרי ס"ס מתני' לא קא מרביא כלום דאיך נדע מה מרבה ורק אחר דפשיט לן הא דינא נוכל לומר דמרבה, ונראה דהוא אסמכתא. עמש"ל יז' סק"ג.

[ה] לתת לקטן לכתחלה: דעת ר"ת דאין מוסרין לכתחלה לחשו"ק להשליכה לכלבים שמא יטעו להכשיר, והק' הב"ח א"כ אפי' גדול שאינו בקי ניחוש שמא יטעו בו, ומפלפל בזה ובסוף מוסיף ועוי"ל דקטן זה יוכל לשחוט עוד פעמים ויסמכו עליו אבל גדול שאינו בקי אם יתנו לו לשחוט הא יאמר שאינו בקי. ולכאו' לא היה נראה דהחשש הוא שיתנו להאי קטן דוקא דהא קטנים ניהו ומה הפרש בינם לקטנים אחרים אלא אם ירא ויסברו דכשר בקטנים יבואו לסמוך על קטנים בעלמא, מה של"ש במי שאינו בקי דמי יודע שאינו בקי ויבא לסמוך ואם יודע שאינו בקי ודאי לא יתן לו, רק קטנים אין ראוי שיהיה להם שייכות בשחיטה כלל, וכמו שבסומא התירו ולא חששו שמא יתנו לו לשחוט בלא עע"ג דבגדולים לא גזרו בפרטיהם רק בקטנים שאינם בשחיטה הפרישום.

והנה הב"ח פי' דלר"ת אפי' עע"ג החשש הוא שמא יאכלו משחיטה זו ולהכי אסור, ולכאו' אין הכרח בל' ר"ת שכ' "דלמא אתי למיכל שיטעו להכשיר שחיטתם מתוך שיראו שמוסרים להם", ואין נר' כ"כ דמיירי משחיטה זו דוקא שא"כ מה לו להאריך כ"כ, וביותר מה שהביא הב"ח כדבר פשוט שרי"ו ס"ל הכי, הנה ז"ל רי"ו (נט"ו ח"א אות ה') אין מוסרין להם לשחוט לכתחלה ואפי' אחרים על גבם שמא יאמרו הרואים אותם שחיטתם כשרה ויבואו לאכול ממנה. ואין הכרח דר"ל שחיטתם זו בבהמה זו אלא שחיטתן בעלמא, כד"א "שחיטתן כשרה" והיינו בעלמא, ובאמת תימה לחוש על שחיטה זו כיון שהבשר של בעליו מי יבא לאכלו אם ישליכנו לכלביו או באשפה ממש ודאי לא יבואו לאכלו דלכה"פ יחושו שנטרף בשחיטה, ובדעת תו' ג: דלמא משתלי ואכיל כמו שפיר"ת לעיל כו' יל"ע אם כונתם דדומה בדוקא או שרק הביאו דוגמא כעין זה דגם בשחיטה מותרת יש לגזור.

כ' הב"ח נר' דמדינא בעי' שיהי' השליח לשחיטה גדול ולא קטן והכי משמע פ"ק דחולין יב. דקאמר שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא זאת אומרת אין מוסרין להם חולין לכתחלה ומדלא קאמר אין מוסרין להם לשחוט אלמא דאפי' למסור להם להוליכם לשחוט נמי לא דכיון שאין בהם דעת חישי' שמא הוא בעצמו ישחוט ויניחנו כך ויהיו סומכין על רוב כו', וצ"ע סברת ד"ז לחשוד קטן שיעשה במתכוין קלקול ויודע שהוא לא כדין שהוא ישחוט ושציוהו אביו לא כן, וכי א"א לאדם לסמוך על בנו שלא קלקל במזיד, בפרט דהוא מילתא דעבידא לאגלויי ומירתת ואימת רבו עליו. ונפ"מ מאד למעשה לחשוד כל קטן, ומהא דאמרו שמא יקלקלו אין ראי' כלל דהיינו יתקלקל להם השחיטה שזה ודאי יש לחוש, ומ"ש אין מוסרין להם פשוט דהיינו לשחיטה דהיכי שמעי' תו ממתני', וכן מוכח בתו' שהק' ארש"י מאי קמ"ל הא מרישא שמעי' לה ולד' ב"ח לא שמעי' כלל דאין מוסרין להם להוליך חולין, ומש"כ בתה"ד רנז' דאין לשלוח קטן לטבול הוא דבר פשוט שמא לא דקדק ולאו אדעתי' להכשירן אבל שמחליף לרמות לא חישי'.

התו' ג: כתבו דמסוג' דהתם נר' דלא מהני אחרים רואים במי שא"י ה' שחיטה, ואע"פ דבחשו"ק הא מהני, אפשר דחשו"ק חסרונם בדעת וכדו' ולא בידיעת הפעולה, משא"כ מי שחסרונו בידיעת הפעולה הנצרכת חסרון גדול הוא יותר.

קטן פחות מו' שנים כתב רעק"א י"ל דהוי כקוף בעלמא דשחיטתו פסולה ועי' או"ח קנט' ס"א, וצ"ע דלא חלקו בזה כאן. הנה קוף פסול בשחיטה משום שאינו בר זביחה שכן הסכימו האחרונים וכמפורש בתוספתא ובתשו' מהרי"ל קצו', ובנט"י פסולו ממילא מטעם אחר, ואם הוי כקוף לענין טעם דנט"י אין הוכחה לטעם דשחיטה, דבאמת בענין בר זביחה אין חלוק באיזה גיל הוא.

[ו] שוטה: היד יהודה ז"ל בסק"ח האריך ומבאר דלשיטות רוה"פ שוטה היינו דוקא בג' סימנים הנז' בגמ' ועיקרם שאינו חס על ממונו וגופו, והנה אין נר' כלל דכל הני שהעתיקו סימני הגמ' משום דס"ל דוקא, אלא דסגי בדוגמאות אלו, וכשם שהגמ' סמכה שנבין דה"ה, כן סמכו הפו'. ובאמת לן בבה"ק אינו אבוד גוף כ"כ ומצינו אנשים הרבה המסכנים עצמם ואינם שוטים ולן בבה"ק הוא מראה שטות שנמשך למקום שאנשים בורחים ממנו, וזה אינו אלא מוכיח על רעיון רוח שיש בנפשו שזהו שטותו ולא אבוד הממון, וגם שייר עיקר גדול והוא כבודו שהרבה פעמים חביב לאדם יותר מגופו וממונו וכל מי שאינו חס על כבודו אפי' בדבר אחד גם צריך לדונו כשוטה, ואם הי' הגמ' רוצה לכלול כלל הי' יכול לומר שמאבד ממונו או גופו, לכ"ג שאין דבריו מוכרחים וה"ה כל רעיון שטות אחר שיש במחו כמו שחושב שהוא מלך וכדו'. ואף שקשה לתת לו גבול, נראה דכל שאין בני אדם סומכין עליו חשיב שוטה. דזה הוא המאבד מה שנותנין לו ולכן אין סומכין עליו.

[ז] שכור: קי"ל שכור כלוט לא ישחוט, ויל"ע גדר שכור כלוט אי המכוון שיאות לדבר שטות ותפלות ממש כלוט עצמו, דלכאו' אף מי שאינו שכור כה"ג ל"ש שישחוט לכתחלה שדבר זה אפי' שוטה שבשוטים שלן בבית הקברות ומרעיב עצמו שומר עצמו ממנו, וא"כ צ"ע מהו הגדר, ואולי משוי' לי' לשוטה כל שעושה פעולה דרך שטות ולא חש ולא מרגיש, וכמדומה אם יודע שהוא אסור לשחוט אינו שכור כלוט.

ועי' טור דס"ל דבלא הגיע לשכרותו של לוט שוחט לכתחלה ומקורו בעטור דיליף לי' ממ"ש הרי הוא כפקח לכל דבריו, אכן יש לדחות דודאי דינו כפקח לכל דבר דבעי החלטה כמו ממונות

והאידנא שיש קיצורים אינו כשר (אות ט' וחכמ"א א' ג'). וי"א שא"צ לטרוח כדי לבדקו וצ"ע (ש"ך ה'), ובעע"ג א"צ לבדוק (יד יהודה א'). ובלא"ה אין נפ"מ בכ"ז שכבר כ' הרמ"א שלא ישחוט השוחט עד ששחט ג"פ רצופים בכשרות (תב"ש ו', ע"ש דנהגו שחד מינייהו זכר שצריך זהירות משמוטה) בפני חכם, ומתחילין להתלמד בתרנגולין (רש"ל וש"ך ו' ועי' תב"ש יב' דנהגו שהחכם לוקח התרנגולין השחוטין ול"ח למראית עין, ועי' חכמ"א שאינו ראוי). ונוהגין גם שיטול קבלה ממורה הוראה, וי"נ בכתב (תב"ש ו'. בכו"פ כ' די"נ לתת מתחלה רק לג"ש. ובתורי"ק סי' יח' כ' דאפי' יש לו קבלה בבא לעיר אחרת צריך היתר הרב דשם), ומגיל יח' (רמ"א ס"ה, ובשבו"י ח"א מד' התיר לטול קבלה מאביו, וכ' יד אפרים אם הוא מוחזק בכשרות), ויש להקל לפי הענין (ט"ז טז' וש"ך כח' ורש"ל), ובדורינו יש להחמיר (תב"ש). וכיון דנוטלין קבלה א"צ לבדוק לכל א' השוחט או לבדוק הבהמה אחר שחיטה (תב"ש ה'), ובלא נטל קבלה וא"א

וכל ענין חלות ודעת, אבל פעולה התלויה במעשה ל״ש לתת בידו כמו שלמול לא יוכל או לנתח חולה לא יוכל כן שחיטה היא דבר קשה שיהיה כהלכתו בשכור כ״כ, ומסתמא ה״ה בדיקת חמץ וכדו׳ ל״ש בשכור, דבזה אפי׳ אשה ל״ה מהימנא בדאוריתא, אבל הב״ח תפס עיקר כראיה זו דודאי לכתחלה יוכל לשחוט ולא אמרו הכלבו ובעה״ת וסמ״ג ובה״ג שלא ישחוט אלא חומרא בעלמא, ואמת הכי הוא כיון דמעולם לא גזרו בזה גזרה איך שייך להמציא אסור כללי אבל מ״מ למעשה מקום חשש יש בזה כיון דמתנאי השחיטה שיהיה בן דעת שיוכל לומר עשיתי ככל אשר צויתני והוא דבר מורכב הצריך פקוח, ובאמת יש נפ״מ גם בע״א נאמן באסוריס שהיה שכור מאד בשעת ראיה או בשעת הגדה, ע״כ נר׳ עיקר כמ״ש לעיל דאין גדר קבוע לשכרות כלוט אלא כל שלפי הענין נר׳ שיוכל לטעות ה״ז ספק נבלה, וכן לעדות, ויל״ע לענין שתה אל יורה דמיתסר אפי׳ לא השתכר רק ברביעית מה דין הוראתו, ועמ״ש בזה בסי׳ רמב׳ סק״ו.

[ח] ערום: ערום לא ישחוט כו׳ כ׳ ב״ח היינו טעמא דהא ליכא תקנתא דאחר יברך כיון דאף אחר אינו רשאי לברך כנגד ערום, ולא מבואר דהרי יכול לברך שלא כנגד הערום, אכן הט״ז סקי״ט נתן טעם אחר דאין הערום יכול לצאת בברכה כיון שהוא ערום וכ״כ הפרישה וש״ך, וקשיא הלא הוא אשר ביאר באורך סקי״ז דאינו דומה ברכה זו לשאר הברכות שאין יכול לברך כלל אחר כדי להוציאו אבל כאן יכול אחד לברך ואחד לעשות המצוה כמו בקדושין שהמסדר מברך והחתן נושא כו׳, וצ״ל דמ״מ לא הוציאו מגדר שומע כעונה אלא שכאן יכול אחר להוציאו בלא שום מעשה מצדו מטעם שביאר. אכן ממה שהק׳ עליו רעק״א ז״ל דא״כ אף באינו שומע ישחט לכתחלה ואחר יברך נראה שהבין דלא מיירי הכא בדין שומע כעונה, והשוהו לברכת חתנים דהרב מברך אע״פ שאין החתן שומע כלל וא״כ ל״ש שומע כעונה, אכן בגוף הדין שא״י לצאת אם הוא ערום והמ״ז סקי״ח הגדיל לכתוב דאף בשכור ל״ש [אכן לזה יש לתת טעם דאינו יכול לתת דעת לשמוע עצם השמיעה ותלוי לפי הענין], באמת יש לתת ב׳ טעמים במה שלא יוכל לצאת הא׳ דהוי בזיון אף כשיוצא בדרך זו דס״ס יוצא בברכה ולבו רואה את הערוה וכדו׳. והב׳ כמו שמצינו אינו ראוי לבילה ה״נ אינו ראוי לברכה. והנה הש״א סי׳ ו׳ מתיר אף באילם לשמוע מאחר [והק׳ י״א מחליצה דמקרי אינו ראוי לבילה אם הוא אילם, ואפשר דשאני חליצה דכל עיקר המצוה הוא ההגדה והאמירה וברכה עיקרה ההודאה וההלל], ויסוד לזה שנסתפק ההג״א פ״ק סי׳ ג׳ אם אילם יכול לצאת בברכת חברו. אבל ע״ד פמ״ג יש לתמוה דאיהו גופי׳ בא״ח קנח׳ סק״ט מתיר לצאת בברכה כשידיו מטונפות, ולא הזכיר כלל ערום אף דיש לחלק, וכן הבה״ל סי׳ קד׳ משם הפמ״ג הסתפק בזה והביא ראי׳ מבעל קרי דודאי דמי לערום שכ׳ תו׳ ברכות כ: שאינו יכול לצאת כן, [ויש לחלק דבבע״ק ז״ג הי׳ התקנה], ולא הביאו כלל מהכא. ושו״ר להפר״ת ז״ל כאן דס״ל דיוכל לצאת הגם שהוא ערום, והנה הפמ״ג באו״ח סי׳ קנח׳ הביא מט״ז סב׳ א׳ דיכול להרהר הברכה כשאינו יכול לברך בפיו, ויש לחלק דשומע הוי כעונה ממש כמו הדבור ששומע משא״כ הרהור אינו כדבור ממש, ובאמת לא הביאו כלל מרמ״א סי׳ עט׳ דמפורש שא״א לצאת י״ח כדאיכא צואה וי״ל כנ״ל.

כ׳ ראבי״ה סי׳ אלף פח׳ וכן במרדכי פ׳ כסוי הדם רמז תרנג׳, דמי שהזיד ולא בירך יש לקנסו, וכ׳ יד אברהם ה״נ בערום וכדו׳, ונראה דאינו דומה דאין לו אפשרות אחרת אע״פ שהזיד מ״מ לא מוכרח דקנסי׳ לי׳.

עוד כ׳ הט״ז סקי״ז לענין ברכה דהברכה על מצוות הפרשה לא על אסור שהרי הפרשה חיוב אפי׳ אינו רוצה לאכול, וכ׳ רע״א לא מצאתי דבפשוטו רק כשרוצה לאכול אסור עד שיפריש וכ״כ בפשיטות המ״א סי׳ ח׳. ובאמת נר׳ לכאו׳ כיון דרצון התורה שיתן לכהן א״כ יש לו מצוה לתת ואלו בשחיטה אין לו מצוה לשחוט, וכן איכא נמי לאו דמשמרת תרומותי שלא יהנה הנאה בכלוי הטבל כמ״ש שבת כו. ותו׳ פסחים ט. א״כ אינו יכול להשאירו בטבלו, וגם אפשר דאיכא בל תאחר אף באופן זה עתו׳ ר״ה ד: וחזו״א דמאי ד׳ יב׳, ועוד דאוכל איכא אצל כל אדם כולי׳ זימנא והוא דבר קבוע משא״כ שחיטה, וע״כ נמי לעולם כוונתו לאכול וממילא צריך להפריש אבל בהמה אפשר שאין כוונתו לשחוט אלא לגדל, ומש״כ רע״א מהמג״א סי׳ ח׳ אין הכרח לעניינו דלא כ׳ אלא שאין ברכת השחיטה חשובה כ״כ כיון שאינו עושה אלא להכשיר וכן תרומה דס״ס אינו אלא מצוה להכשיר ולא כמצוה חיובית אבל אין ראי׳ דאין מצוה להפריש אם אינו רוצה לאכול דס״ס אינו אלא לתקן אם יש לו.

מי שאין יכול לכסות ראשו לא ישחוט שא״י לברך, אף דלכאו׳ כסוי ראש לברכה אינו אלא מנהג כמבואר בהרא״ש סוף ברכות [שמדייק מסדר ברכות השחר שהיו מברכים קודם נטילה, וא״כ קודם כי פרים סודרא אריש׳ נאמרו כמה ברכות], ולא כה׳ א״י, אמנם אשה נראה דאין צריכה לכסות ראשה לברכה וראיה דקוצה לה חלתה ערומה כו׳ ולישנא דערומה משמע דגם ראשה אינה מכוסה. וטעמא דכיסוי הראש דידהו לצניעות הוא, ולא לירא׳ת שמים. ואעפ״כ נוהגות לכסות הראש בברכת הטבילה.

[ט] סומא: שנינו יג: דסומא כשר מעיקר דינו לשחוט והק׳ רעק״א דלר״י דפטור מן המצוות א״כ לפסול כיון דליתי׳ בזביחה, ומזה הוציא דבלאוין חייב. והנה זה ק׳ דהגמ׳ מפיק לי׳ ב״ק פז. כל שאינו במשפטים אינו בחוקים ובמצות, וחוקים לעולם כולל אף הלאוין ולא מצאנו שום חלוק, וגם מסברא הא אם פטור יש לו לפטור לגמרי, והראי׳ מיבמות עז: דרך פלפול ויש לפלפל כנגדה. והיה אפ״ל חדוש כיון דס״ס ישראל הוא ועכ״פ מדרבנן חייב במצוות כמ״ש תוס׳ ב״ק שם, אינו מקרי מופקע מזביחה, וכל מה שהוצאנו עכו״ס מזביחה דעל דעת גויות הוא דעבד, וכעין דדרבנן מהני לדאו׳ דחזי׳ ס״ס שאינו מופקע. או דאה״נ ור״י פליג אהא, והנה אפי׳ חרש כ׳ המג״א סי׳ תקפט׳ דא״צ להפרישו מאסור ומ״מ ישראל גמור הוא אלא שאבד דעתו ואפשר דמדרבנן חייב במה שיכול, וכמ״ש הפמ״ג בפתיחה דפטור רק מדין אונס, וכנר׳ הכונה אונס שא״א לתת עליו חיוב, אבל אי עביד הרי הוא בענין.

ולענין סומא מלידה, הנה הש״ך ז״ל דחה דברי הב״ח להחמיר בסומא מלידה, ע״כ לא ידעתי טעם שמהרמ״ט ז״ל בבאה״ט שלו העתיק דברי ב״ח לבד.

[י] זקן: זקן המרתת כתב בנו״ב תנינא סי׳ א׳ דלא גרע ממי שדרכו להתעלף ואמר ברי שלא נתעלפתי דמבואר בס״ג דכשר. ויש לחלק דמי שדרכו להתעלף יוכל להיות קים לי׳ שכעת הי׳ המיעוט שלא נתעלף אבל מי שידיו מרתתות שזה טבעו לא יוכל להשתנות וגם בשחיטה זו היה מרתת ודמי למה שאין ע״א נאמן היכא שאינו בידו, ועי׳ לקמן סי׳ ו׳ דאפי׳ אמר ברי לי אינו נאמן

לבדקו פסולה (ט״ז ג׳ ע״פ פמ״ג) ויש מחמירין אפי׳ אחר עע״ג אא״כ לא ידע המנהג שמצריכין קבלה (תב״ש ש״ח כד׳, לא כחו״י קעא׳ המיקל בדוחק).

ויש לחזק וליזהר ולחזור פעם בל׳ יום (ב״ה ד׳ תב״ש ז׳, ובחכמ״א א׳ א׳ כ׳ דהינו דוקא בשנה ראשונה ואח״ז כל תקופה) כל ענינים אלו שהם חמורים (רמ״א), וליונה וכדו׳ צריך בקיאות מיוחד ושלא יהי׳ ברכה לבטלה אם יתנבל ישחוט עמו תרנגול (רש״ל), או עוד כמותו (ש״ך ו׳), לכתחלה (פר״ח ח׳). וכן זקן וחלש או מי שהוא בצער ביותר לא ישחוט, ואם אומר ברי שלא הטריף כשר דיעבד (נו״ב תנינא יו״ד א׳ ויד אפרים מפקפק בזה). ואם חולה בנפילה שחיטתו פסולה שמא בקרוב יפול (ש״ח כט׳), וברגילין לשהות זמן אחר השחיטה אין להעבירו (חת״ס סי׳ ז׳).

אבדה או נגנבה בהמתו ע״י ישראל ושחטם כשר אא״כ מצאם באשפה שבשוק (ס״ד), ואף פחותה מג״ט (ט״ז יא׳ וש״ך ופר״ח כא׳ וש״ד לא כב״ח). וכיצד ידע שישראל שחטו? דוקא אם רוב טבחים ישראל, ויש מי שמצריך גם רוב מצויים ישראל (תב״ש מא׳, ועי׳ פלתי כג׳ דסגי ברוב ישראל מצויין ול״ב רוב טבחי), ובעופות קטנים סגי ברוב מצויים ישראל.

לומר שלא דרס אם הי' סכין למטה משום דמצוי. אבן יל"פ לפ"ד ס"ך סס, ועי' חכמת שלמה סס, גם עי' פ"ת סקי"ב משס מ"ז דהוא עצמו לא חש שהוא מרתת, ומה שדחה הגו"ב לד' לחה"פ וכ' ששקר ענה עי' יד אפריס שישב דבריו.

[יא] מיהו בקי: מ"ש רמ"א לענין קבלה ל"ע כיון דרוב מצויין מומחין לא נאמר על חומרות שכ' רמ"א שישחט רק אם שחט ג"פ לפני חכם וקבל קבלה מחכם וומנא לן דבזה"ז נמי יש חזקה דכל דבר שאנו נוהגין בו להכשיר השחיטה רוב מצויין מומחין בו, דס"ס אינו דומה לעיקר הלכות שחיטה.

כ' ב"י משם מחזיק הבדק דשוחט אינו שוחט עד שיהי' בקי בכל' ספרי קדש ובתלמוד בכמה פרקים ובה' טרפות כו', ול"ע למה לי כל הני ואין לזה מקור כלל, וכ' עוד שם שצריך להיות בקי בע' טרפות שאל"ה שמא יחדמן לפניו ולא ידע, וגראה דבשוחט פ"א אין מקור לגזרה זו דכי היכי דלא חיישי' לבדוק לא חיישי' שיאכע ולא יראה, דל"ש סברא שיבדוק מה שבנגדו [הנו' בסי' לט'] אם אינו יודע, וגם לא מזכרה בשאר טרפות, וגזר דוקא בשוחט קבוע דאין למנות אם אינו יודע דכשיבא מקרה זה יכשירו וודאי ברבות הימים יאכיל טריפה, ובבדיקות לא חיש' גם להא דלא אטרחוהו, אבל להדרכ"מ ל"ע לגזור בזה וכ' אם ימצא איזה ספק טרפות ילך אצל חכם, וג"ז ל"ע דא"א לדעת הרבה ספקי טרפות אם לא ילמד שצריך לידע תכונת כל אבר כגון אם יש איזה גיד אם הוא במקומו וכן הרבה שלעולם לא ידע שהוא ספק אם לא ילמד, ורי' שכוונת רמ"א שיודע עיקרי הענינים ולא כל הפרטים והוא חכם ומבין מהו ספק, ומשמע מלשונו דעיקר גזרה זו שצריך להיות בקי בשאר טרפות קיבל הרמ"א רק סגי ל' שילך אצל חכם.

ובבאר הגולה העתיק באורך דברי מהרי"ל משם מהר"ם שצריך לחזור שנה כל ל' יום ואם לא עשה כן שחיטתו פסולה וכו', ולא היה לו להעתיק אחר שהרמ"א ז"ל בדרכ"מ כ' שאין לפסול שחיטתו בזה.

כ' הט"ז סק"ה אע"פ דבשאר הוראות א"ל שידע המורה בע"פ בשחיטה שהיא מסורה לכל החמירו, והנה שחיטה אינו הוראה כלל אלא מעשה מצוה כמו מילה או אפיית מצה, וודאי אין חיוב לידע בע"פ אלא יראה שידע כו' וכן מוכח בס"ג דרק בעי' שידע מהו שאלה וזה גם אין חלוק בין שחיטה לשאר מעשה מצוה שחייב כל אדם לידע כל ההלכות כדי לדעת ממה צריך ליזהר ועל איזה דבר צריך לשאול לחכם.

[יב] רוב מומחין: נראה דדין רוב מומחין אינו במציאות דיש הרבה מומחין דא"כ משתנה כל דור ומה שייך בזה כלל, אלא נראה דהוא דין נאמנות בחזקת ישראל דאינם שוחטים בלא לידע וגם דרך בני אדם כמ"ש הפרי תאר דלא יפסיד הבהמה סתם, ובזה מתורץ מה שהקשו הראשונים ממא סמוך מעוטא לחזקה דל"ש כאן מעוטא דזו חזקה ולא ממש רוב, וזה כעין המי' דהוא רובא דרובא, אבל יותר נכון לקראו חזקה כי אינו רוב על מציאות דאיתא או דליתא אלא על רצון מתחדש, והנה קטנים מצויים טובא ואינם מומחים ול"ח שמא שחטו דאין דרכם.

ג: תד"ה אע"פ שאין מומחין דאי ידעי' בי' דלא גמיר אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה, ויל"ע אי ידעי' בי' בגברא, ויש לן ספק בו, מה יועיל לן הרוב שהם ירחים ואינם שוחטים אא"כ גמירי כאשר יש לנו ספק ידוע פרטי בו שאינו רואים כ"כ שהוא ירא, ואפ"ל דכל דינא דרוב מומחין הם היינו באין מכירין השוחט.

ואם שוין המצויים, בענין רוב העיר ישראל. ובנגנב בלא"ה רוב גנבי ישראל (ש"ך יח'), ולפיכך בגניבה אין נפ"מ ברוב הטבחים (ש"ד יט', והתב"ש כז' כ' מה"ט דאי לא אזיל הגנב לשוחט אינו כשר למנהגינו). אמנם כדי שלא יהי' בשר שנתעלם מן העין בעי סימן (ט"ז י' עסי' סג'), וברוב ישראל א"צ סי' מובהק (רע"א). וכ"ז בנמצא או אפי' הוא ביד נכרי שקנה מן השוק, אבל נשלח ע"י נכרי בעי' ב' חותמות (סי' קיח' וש"ך א').

ג שוחט דאתרע

מי שידוע שאינו יודע הל' שחיטה, שוחט ואחר עע"ג (ס"ג), ונהוג דדוקא דיעבד (רמ"א ות"ש יט' ויד יהודה ו'), ובדיקת סימנים מעכבת (יד יהודה ג' ועי' סי' כד' בכנה"ג סל"ד דצריך לעמוד עד סוף השחי' וש"ד יד' שם דא"צ). ואם אינו ידוע אם יודע, נותנים לו (ש"ך טו'). אבל שחט שלא בפנינו אפי' שחט ד' וה' פעמים בהוגן פסול (ס"ג), ואפי' שחט הסימן יודיעינו, ואומן דהתם היינו דוקא ערגיל ואין דרכו להטריף שאל"כ אין צריך להכיר דאיה אלא יבדקוהו כמו דבדקי' הכא, ובגי' מהרש"א כ' לפ"ד פר"ת סק"ב דטעם רוב מומחין שירא לשלם דמי הבהמה, וע"כ הכריכו דאיה שהוא אומן שאל"כ לא מירתת וכל אדם ישחוט, ולא נראה כלל דבאופן הרגיל ידעי' כל אדם אם הוא אומן או לאו, וגם עיקר הענין דרוב מומחין הוא בשוחט בהמת עצמו דאם בהמת אחרים וכי אין הבעלים יודעים למי נתנו.

והנה משכ"כ רע"א דאתרע רובא, לכאו' אינו ברור, דס"ס יש מיעוט מומחין דמטריפין ומנ"ל דיש יותר אין מומחין ממומחין דמטריפין, בפרט למ"ש דהוא חזקה חזקתו לא אתרע שאין זה יוצא מכלל החזקה, אכן בעיקר הקו' י"ל דאין טבח מקרי מוחזק כלל כמש"כ ב"ק צט: דטבח שקלקל פושע הוא כמי שאמר לו לחתוך מצד זה וחתך מצד אחר, וכה"ג ודאי לאו מוחזק הוי כמו נסכא דר' אבא דחזי' דחטף ה"ג הכא חזי' שקבל אחריותו על הבהמה לעשות רצון הבעלים וכעת שלא עשה רצון הבעלים ודאי צריך לשלם ועליו הראי' שנאנס, כשומר שעליו הראיה שנאנס, ואף אם יש לדון היכא שרוב העובדים שם נאנסים אולי מ"מ לא עליו הראי' ולא אמרי' דבעלים יוכל לטעון קים לי דמן המעוט אתה, עכ"פ בטבח דמראש ידוע משש ההטרפה וזה כל ענין האומנות שלו שלא יטריף ודאי אחריותו לשלם ואם יש לו פטור עליו הראיה.

[יג] אי סמכי' אהא רוב: כ' טור דאפי' לכתחלה יכולין ליתן לשחוט למי שאינו בקי כ"כ רשב"א, מיהו בא"ז דקדק מדקאמר בבודקין אותו סגי דדוקא דיעבד, והב"ח הוסיף לדקדק מהא דיב: א"ר רהא א' ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ומשמע דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ולא כהסכמת טור ושו"ע. ויש לדחות דאיה זו דהתם אינו אלא משום שלא הזמינו על כך אלא ראה א' שאינו יודע כלום ומ"מ אם הי' כשר אוכל דזה ודאי אינו ראוי שיסחוט אותו שאינו יודע בעצמו, אבל המזמן עליו אדם שיבחון מעשיו למה לא יקח לכתחלה וז"ש הטור נותנין לו לשחוט לכתחלה והיינו לא שיאכלו לכתחלה אם שחט אלא יתנו לו מתחלה כמו שנוהגים הרואים להתלמד לשחוט אע"פ שאינם יודעים כ"כ.

כ' ב"י משם ר"ח דצריך שיהי' השוחט נאמן שלא חיש' שיאכיל נבלות וטרפות וכ' המרדכי לא ידעתי מנא לי', וכ' ב"י דמדברי רמב"ם פ"ח משחיטה ה"ז נר' כן וכבר נתן הרב המגיד טעם לדבריו. והנה הטעם שנתן המגיד מע"ז לט: אין לוקחין ימ"ח מח"ג

ועי"ש תד"ה דליתי' קמן דלבדקי' תימה כו', ול"ל דנקט האי לישנא משום כולהו אוקימתות דנקט כך, אבל הוא הדין שאלוהו ולא ידע.

והא דאמרו שם התם נגע הכא לא נגע, יל"פ דאינו מפחד משום דהוא כהרף עין, או נפרס כיון דאינו נוגע אין סבה לחוש משא"כ בשוחט וצריך להתאמץ להכשיר.

הש"ך סק"ד הק' מחו"מ סו' ס"ז דטבח אומן שקלקל פטור אבל על הטבח להביא ראיה שהוא אומן ואע"פ שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם, וכ' הפמ"ג הטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב. ול"ע דהא מפקי' מטבח כמו שהתעורר, וכן הק' רע"א דאדרבה הא מוציאין מחזקה על סמך מעוטא, ובאמת הוא גמ' ערוכה ב"ק צט: אימי ראי' דממחית לתרנגולים. אבל באמת בפשטו ל"ק כלל דאומן דהתם לאו היינו בקי בה' שחיטה אלא שאומנותו להיות שוחט ואין דרכו להטריף, ואלו רוב מומחין אינו אלא שיודע ההלכה ואם הטריף

אלא מן המומחה והוסיף ע"ז דה"ה לבשר, וכ"ע אם מנו כל הני מינים מ"ט לא מנו בשר שהוא העיקר, ומה שהביא מלעיל מיני' גבי מקוס דודאי חיסי' לאחלופי דהזכירו בשר ואמרו דבכלל בשר דגים, אינו דומה לכאן דאין בשר בכלל דגים שבשר הוא עיקר, בפרט שמנו כל הני מלתא וגביהה וכו' אין סברא שיסמיטו דוקא בשר ומאי שייר דהאי שייר. ובפי"א הכ"ה השיג הראב"ד על הרמב"ם שכ' הא דינא דע"ז דבחו"ל אין לוקחין מסתם אדם בשר וגבינה ודג, וכ' זו אינה משנה וכ' הרדב"ז דהראב"ד סובר שזו אינה משנה שלא נחשדו כו' ורבינו סובר שברייתא זו הלכה היא, ונר' מזה דלראב"ד נמי הכי דעת הגמ' אלא שאין ברייתא זו הלכה, ולא משמע כלל בלשון השגתו שכ' מסברא שלא נחשדו כו' ומה טעם לא נפסוק כברייתא ערוכה בסוגיה בדוכתא ולא הביא שום סברה לדחות ד' הברייתא דודאי ל"ם בסברא בעלמא, והלח"מ כ' הראב"ד סובר שלא אמרו סורי' אלא מפני שחשודים, וג"ז לא משמע כ"כ בלשונו דס"ם הר"מ כ' סברתו שבמקומותינו יש חשודים ומה זה שכ' הר"א זו אינה משנה שלא נחשדו כו' הרי אם גר' להר"מ שמקומותינו כסורי' דמי, אין זה תלוי כ"כ בסברא אלא במציאות.

ובעיקר דין זה דלא קפדו בסוריא להכשיל אחרים ק' דא"כ היינו כותים דכל החסרון בהם מעיקה"ד הוא רק לפנ"ע, ולדעת הרמב"ם בכל מקום היום דין ישראל כדין הכותים, וכ"ע, עמש"ם סי' קיח'.

וראיתי להרמ"א ז"ל בדרכ"מ שכ' ע"ד ב"י שהביא הר"מ לענינו שזה אינו כי הרמב"ם לא מיירי אלא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים אבל בשאר שחיטה לא קאמר וע"ש דכן הוא. ולכאו' זה תימה מנפ"מ הא אם חשוד שלא לשחוט דלא קפדי אלפנ"ע כדפרש"י ה"ה לכל שחיטה. אכן לשון הר"מ "אין לוקחין בשר מכל טבח אא"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות הוא ששוחט לעצמו ומוכר ונאמן", ולא מבואר מה ענין שוחט לעצמו שאם לאכילתו מה נעשה לו שאוכל ומה ענינו שחיטתו, ואם לאכילתינו מה צריך לעצמו הא לא חשיד ומוחזק. והלח"מ כ' כלומר דוקא אם היה מ' כשר אז הוא שוחט כו' אבל אם לא היה כשר למכור נתנו לשחוט לעצמו לא נתנו, ונר' מזה שלא הבין כחלוק הדרכ"מ רק פי' דסגי בכשר לבד וענין לעצמו בא לאסור לעצמו, ובאמת נ"ע טעם הרמ"א. כעת ראיתי בהגהות מעיל שמואל על הרמב"ם פי' דרק בשוחט לעצמו צריך כל השבחים האלו שאם שוחט רק לאחרים אין אדם חוטא ולא לו. וזה נ"ע דעד שאנו ממציאים מקור מהא דע"ז הנ"ל כל זה מענין להוסיף עליו, ועוד דודאי לא הוא חוטא דקא משתדלי לי' למכור ולהרויח עליו ממון ולא ישליך הנבלה, ואמת שגם ברועה שאמרו ע"ז ה: רועה לאחרים אין מורידין דאין אדם חוטא ולא לו לכאו' הא מרויח שא"נ להאכילם מדילי', וכ"ל דודאי לא צריך רועה להאכיל כל הצאן משלו אלא מוליכם לשדות הפקר ועל קצת טירחא אינו חוטא ולא לו. ולהלן בסי' קנח' סק"א כתבנו בזה עוד.

אולם למה שתלה הב"י דין הר"ח בדין הר"מ יש נפ"מ, דהרי הראב"ד נחלק על הרמב"ם, וכן הרמ"ך בהגהת רמב"ם פ"ג הכ"א וכ' תימה לי מאין הוציא זה ואין מנהגינו ליזהר מזה.

אמרו בגמ' יב. "אי דידע דגמיר ל"ל רחה", ומשמע דלטעה ויבל לא חיסי', וכ"ע אי הראיה מועיל לזה להוציאו לגמרי אפי' מכלל מיעוטא, ומוכח מלקמן דידע דלא גמיר ורחה פשיטא דמהני, ולא מסתברא דמצטרף להא המירא הא דסתמא לא יבל אפי' מי שאינו יודע הלכות, ואם כן דלא מצטרף זה הא מוכח דראיה עושה כודאי, דהא מ"מ הוה צריכי' למיחש להא שיבל במקרה ולא יוודע, וע"כ דבפנ"ע אינו חשש, אולם עדיין אפ' דיש כאן איזה חשש דחזי לאצטרופי.

וממש"כ בגמ' דכיון דשחט סימן א' אלמא ידע לכאו' מוכח אפכא, דמשמע דאם לא ידע זה מראה שידע ההלכה ולא אמרי' כן בסתם דלמה יבל, ושוב י"ל דזה אמרי' רק כשמצטרף שלא יבל בדבר הנראה א"כ מסתמא ג"כ בדבר שאינו נראה.

ומהא כללא דפלגינן בין תרומה לשחיטה דשחיטה רוב מצויין וע"כ כל מאן דשחיט כשר, ובתרומה אי אחר תרם פסול דאינו מדעת, יש להוכיח נמי דלא אכפת לן כלל בהאי חששא שמא יבל ורחה, ולא מטעמא דודאי הודיעינו, דהא הכא מיירי בשליח דלא הודיע כלל דלאו איהו שחיט אלא השאירו כן וודאי פשע בזה, וע"כ דליכא חששא כי האי, ואינו ראוי להצטרף עם מיעוטא דלא בקיאים, אבל קשה דאיכא תו מיעוטא דנכרים דהאיכא רק רוב ישראל, ואולי נכלל באין בקיאין, אבל הא איכא מעוטא דאי חשידי אגזילה ואשחיטה בלא רשות בעלים חשידי שלא להודיע אגבול או שלא דקדקו כ"כ, דלא דאין הכרח מ"מ הא מעוט הוו רשעים.

אבל עיקר הכלל יל"ע דמסתמא שליח תרם דאף אי אין חזקה כי האי, ואינו ראוי להצטרף עם מיעוטא דלא בקיאים, אבל קשה דאיכא תו מיעוטא דנכרים דהאיכא רק רוב ישראל, ואולי נכלל באין בקיאין, אבל הא איכא מעוטא דאי חשידי אגזילה ואשחיטה בלא רשות בעלים חשידי שלא להודיע אגבול או שלא דקדקו כ"כ, דלא דאין הכרח מ"מ הא מעוט הוו רשעים.

אבל עיקר הכלל יל"ע דמסתמא שליח תרם דאף אי אין חזקה כי האי, ואינו ראוי להצטרף עם מיעוטא דלא בקיאים, אבל קשה דאיכא תו מיעוטא דנכרים דהאיכא רק רוב ישראל, ואולי נכלל באין בקיאין, אבל הא איכא מעוטא דאי חשידי אגזילה ואשחיטה בלא רשות בעלים חשידי שלא להודיע אגבול או שלא דקדקו כ"כ, דלא דאין הכרח מ"מ הא מעוט הוו רשעים.

ומה שנסתפק בהגהת מעיל שמואל דאם הוא מומחה לבד אינו אלא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים אבל בשאר שחיטה לא קאמר ועי"ש דכן הוא. ולכאו' זה תימה מנפ"מ הא אם חשוד שלא לשחוט דלא קפדי אלפנ"ע כדפרש"י ה"ה לכל שחיטה. אכן לשון הר"מ "אין לוקחין בשר מכל טבח אא"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות הוא ששוחט לעצמו ומוכר ונאמן", ולא מבואר מה ענין שוחט לעצמו שאם לאכילתו מה נעשה לו שאוכל ומה ענינו שחיטתו, ואם לאכילתינו מה צריך לעצמו הא לא חשיד ומוחזק. והלח"מ כ' כלומר דוקא אם היה מ' כשר אז הוא שוחט כו' אבל אם לא היה כשר למכור נתנו לשחוט לעצמו לא נתנו, ונר' מזה שלא הבין כחלוק הדרכ"מ רק פי' דסגי בכשר לבד וענין לעצמו בא לאסור לעצמו, ובאמת נ"ע טעם הרמ"א. כעת ראיתי בהגהות מעיל שמואל על הרמב"ם פי' דרק בשוחט לעצמו צריך כל השבחים האלו שאם שוחט רק לאחרים אין אדם חוטא ולא לו. וזה נ"ע דעד שאנו ממציאים מקור מהא דע"ז הנ"ל כל זה מענין להוסיף עליו, ועוד דודאי לא הוא חוטא דקא משתדלי לי' למכור ולהרויח עליו ממון ולא ישליך הנבלה, ואמת שגם ברועה שאמרו ע"ז ה: רועה לאחרים אין מורידין דאין אדם חוטא ולא לו לכאו' הא מרויח שא"נ להאכילם מדילי', וכ"ל דודאי לא צריך רועה להאכיל כל הצאן משלו אלא מוליכם לשדות הפקר ועל קצת טירחא אינו חוטא ולא לו. ולהלן בסי' קנח' סק"א כתבנו בזה עוד.

אולם למה שתלה הב"י דין הר"ח בדין הר"מ יש נפ"מ, דהרי הראב"ד נחלק על הרמב"ם, וכן הרמ"ך בהגהת רמב"ם פ"ג הכ"א וכ' תימה לי מאין הוציא זה ואין מנהגינו ליזהר מזה.

אמרו בגמ' יב. "אי דידע דגמיר ל"ל רחה", ומשמע דלטעה ויבל לא חיסי', וכ"ע אי הראיה מועיל לזה להוציאו לגמרי אפי' מכלל מיעוטא, ומוכח מלקמן דידע דלא גמיר ורחה פשיטא דמהני, ולא מסתברא דמצטרף להא המירא הא דסתמא לא יבל אפי' מי שאינו יודע הלכות, ואם כן דלא מצטרף זה הא מוכח דראיה עושה

הראשון בהוגן בפנינו (ש"ך יד') הוי נבלה גמורה (פמ"ג בש"ד יא'). ואם שחט חצי הסי' השני בהוגן יש להקל (פמ"ג בש"ד יב'). ופסול אפי' למד אח"ז ואמר ששחט בהוגן, ואם טען ברי הוי ספק נבלה (יד יהודה ד', ולהפמ"ג הוי ודאי נבלה). אבל מי שדרכו להתעלף נאמן לומר שלא התעלף (ס"ג), ואפי' שותק כשר (ש"ך יג' ופר"ח יג') וצ"ע (רע"א, התב"ש סכ"ג מטריף וכן או"מ ג', ויד יהודה ה' כ' דהוי ספק). ראוי שידע השוחט הנמצא בספרי קצורים (כ' ב"ה מעשה בשוחט שלא ידע הסימן לשחיטה ממ"ש בז"ה והעבירוהו לזמן, וכ' פר"ח על חינם העבירוהו, ומ"מ כ' תב"ש ואחרונים כיון שהכל מסודר לפנינו ראוי שידע הנמצא בספרי קצורים).

ואם בדקו שו"ב ונמצא שאינו יודע כל שחיטותיו טרפות למפרע, גם הכלים (רמ"א ס"א), וכן בניקור (יד אפרים). מיהו אם נטל מעודו קבלה מותר (רמ"א וש"ך ז'. והשבו"י ח"ב סי' נא' כ' דוקא בהפ"מ), והרבה פוסקים אוסרין (ט"ז ו' ופר"ח ט' והגר"א י' ושו"ת ב"ח סי' א'. ובלבוש הביא ב' הדעות). וצריכין לאמוד

לואה ג׳ דרסי בה ונחשב כרה״ר ורא׳ לב״ח דאין עשוי כו׳, ואינו ענין כלל דהכל לפי הענין גם בשבת שם אין הכוונה כלל אלא כרמלית וכאן הכוונה מקום דדרסי בה רבים, ואם הוא מקום שזורקים שם ה״ז אשפה.

כתב בעל העטור איכא מ״ד דדוקא אבדו אבל לא אבדו לאו בעל דבבא הוא ואזרקי׳ כו׳, ויל״ע דעת האי מ״ד אם כוונתו אם לאו אבדו מסתמא נגנבו כדמשמע בב״י, אינו סבר׳ כ״כ דס״ס בעל דבבא הוא ומצאנו לגנב שזורק גנבתו, והי׳ אפ״ל דר״ל במצאן ואין בהם סימן ואפשר שאבדו לאחר אז תלי׳ דזרקי׳, וכן משמע בסוף לשונו דלא הזכיר שאבדו, ולפ״ז נפ״מ גם לענין מציאה דתלי׳ בזרק ומותר בדיני ממונות, וסברתם שאין דרך לאבד גדי שחוט, וג״ז תלוי באופן מציאתו ונפ״מ בעוף.

הט״ז סק״י כ׳ דע״כ כ׳ השו״ע גדייו ותרנגוליו דמשמע שהם שלו, והנה הוא לשון הבריתא.

מצאה שחוטה כשרה דמאן דחשיד אגניבה לא חשיד אנבלה, וצ״ע אי חשיד אלפנ״ע אם ידענו דלא היה שחיטה זו לעצמו, ואין ראי׳ מסתמא דסתמא לעצמו שוחט, וג״ז תלוי במציאות דרוב גנבי וצ״ע.

[טו] איזה רוב בעי׳: הב״י כ׳ דמשמע מד׳ רשב״א ור״ן דאפי׳ רוב העיר גויים סגי ברוב שוק ישראל ואפשר דאף ברוב ישראל בעי׳ רוב שוק ישראל, ועיקר כפי׳ א׳, והנה פשטות ל׳ רשב״א ור״ן שכתבו ״הלכך שרי ומיהו דוקא בשוקי ישראל אבל ברוב עכו״ם אסור״, והיינו שלא היה בארצותם רוב ישראל בשום מקום וע״כ אמרו דכיון דרוב מצויין בשוק ישראל שרי, ומשמע דמקום של״ש שוק כמו רחוב רגיל אזלי׳ בתר רוב העיר ואסור, וצ״ע דעת הב״י דאם יש רוב ישראל בעיר אפי׳ רוב השוק עכו״ם שרי דמאכפ״ל רוב העיר הא אינם באים לכאן וגם מה בעי תרי רובי הא לעולם אין להתייחס אלא לרוב מצויים אם בשוק או ברחוב לפי רוב העיר.

ואולי לכן כ׳ ב״י שפי׳ א׳ עיקר ואין סברא דבעי׳ תרי רובי, ויותר נר׳ דענין השוק אינו שונה מענין העיר במוחלט אלא דבשוק ישראל מצויים וקרובים ישראל ורגילים והם הם עושים המו״מ בו אבל באמת רוב העיר משפיע אף על השוק, ואע״פ דבעלמא רוב עדיף מקרוב הכא הוא טפי מקרוב דהוא מצוי ויותר מכך, ודעת ב״י דמ״מ רובא עדיף, אכן זה צ״ע מעיקרו שזה סותר עצמו כיון שיש ב׳ רובי דסתרי ומכשרי׳ ע״פ רוב א׳ מהם [אם סגי ברוב שוק ובגמ׳ כ׳ דסגי ברוב עיר נמי] א״כ הוי סתירה איזה רוב עדיף, ואי שקולין כהדדי אין לסמוך עליהם, ובתוה״ב הקצר שהובא בב״י לקמן כ׳ בנמצא בשוקי גויים או שרוב גויים מצויים שם אסור, ונר׳ מזה דסגי ברוב שוק לאסור.

והנה בב״מ כד. אמרי׳ אפי׳ רוב גויים רוב טבחי ישראל ומבואר דמאן דשחט מסתמא טבח הוא ורוב טבחי ישראל היינו רוב אלו הממיתים ע״י חתוך גרון, ולפ״ז לעולם בעי׳ רוב טבחי ישראל דהא מי ששחטו הוא הטבח וממילא לאכפ״ל אלא הטבחים, ומדאמרו שם כד: דלענין מציאה אסור דרוב גוים ולשחיטה שרי דרוב טבחי ישראל נר׳ דל״א שטבח מצאו אלא שהביאו לטבח וא״כ אם רוב גויים הגוי לא יביאו לטבח ישראל, וצ״ע.

והחת״ס ז״ל בהגהותיו תמה ע״ד ש״ך סקי״ח שכ׳ דרוב טבחי ישראל יועיל במצא בהמתו, הא לא כתבו ראב״ד ורא״ש כן אלא במוצא בהמה של אחר דתלי׳ דעכו״ם לקח מטבח ישראל, אבל דבר שללו שנשחט ורוב אינשי עכו״ם למה יוליך הבהמה לטבח ישראל לשחוט, וכנר׳ כוונתו ז״ל שיהרגנה בעצמו, אבל באמת זה אינו נר׳ קו׳ דודאי אין דרך להרוג בעצמו בהמה דאל״כ אף במצא בשוק בעלמא דלמא הרגה בעליה בעצמו ורוב בעלי בהמות עכו״ם ומה לי דרוב טבחי ישראל, ואמת שצ״ע למה העתיק הש״ך ראש דברי הראב״ד וצ״ל דאגב גררא העתיקם כמו שהם אע״ג דלא שייך כאן שיהיה הצייד שוחט דהלא א״צ לצודם שנאבדו בתוך העיר, ודוחק שכוונתו שאבדם ביערות.

והש״ך סקי״ח כ׳ דרוב עכו״ם ורוב טבחי ישראל מהני וכ׳ פמ״ג בש״ד סקי״ט דאין הולכין בגנבה אחר רוב טבחי דירא לילך לטבח, וצ״ע לסמוך כה״ג לקולא כדרוב מצויין ישראל ורוב טבחי עכו״ם דס״ס איך ידע הטבח.

והפלתי ז״ל הק׳ מנפ״מ ברוב גנבי עכו״ם אם רוב המצויים ישראל מיניהו נפל ומה לי שהגנבים עכו״ם הא נפל מחד מאלו שהיו פה ורוב שהיו פה ישראל, וצ״ע הא ניזיל בתר גניבה והגנבים הם ממציאים עצמם אל הבהמה ואם רוב המצויין אצלה לקחתה הם עכו״ם א״כ ביד עכו״ם היתה ומאכפ״ל אפי׳ הטילוה במקום שיש רק ישראל.

אימתי התחילה שכחתו (תב״ש טו׳). **ואם שכח דין א׳ אוסרין רק שחיטותיו של כמה ימים, אפי׳ לא נטל קבלה** (תב״ש יז׳, ועי׳ פמ״ג במ״ז ו׳ מפקפק במה שהתיר שם כלים שאב״י, אבל החכמ״א ב׳ ג׳ מתיר כל כלים שאב״י ככו״פ, ואם דין זה אינו שכיח התיר מהר״י בירב סי׳ ב׳, ופמ״ג בש״ד ח׳ נוטה להחמיר בלא נטל קבלה לפסול הכל. ואם שכח דין פגימת הסכין כאלו שכח הכל, חכמ״א ב׳ א׳). ועי׳ לעיל מה צריך לדעת להיחשב מוחזק, והכל לפי ראות עיני המורה מה נקרא שאינו יודע (יד אפרים באורך). ובלא ידע העיקרים הנזכרים לעיל טרף מזמן מועט אחר שנטל הקבלה. ואם אבד ההרגשה לפגימה אין להקל (פמ״ג בש״ד ח׳, דלא ככנה״ג הגב״י סק״מ). ואם היה לו חולי, תלי׳ דבעת החולי שכח (אבן העוזר ופמ״ג בש״ד ח׳). הוציא

[טז] ספק בשחיטה: בפתיחת הפמ״ג כ׳: כל ספק בשחיטה הוא ודאי ואינו ספק, ותדע שהרי לא בדק בסימנים ה״ז נבלה ודאי כמ״ש הר״מ פ״א משחיטה הי״ב ה״ז נבלה ומשמע נבלה גמורה, והכ״מ כ׳ דרבינו פסק לחומרא ולא ידענא דה״ז נבלה משמע ודאי, ע״כ פמ״ג. ואין כאן קו׳ על הכ״מ ז״ל דאיהו מייתי דפלוג׳ דתנאי אי טריפה או נבלה הוי וביאר דהר״מ פסק כדברי המחמיר כדקי״ל בשל תורה אחר המחמיר, וגם עדיין לא מסיק טעמא דחזקה שהוא דבריו בטעם השני, וגם אם הי׳ נחשב הפלוג׳ ספק לא הוה אזלי׳ בזה בתר חזקה וכמו שהביא בסמוך משם כנה״ג.

אמנם ל׳ נבלה נר׳ לכאורה כפמ״ג, מיהו אח״ז כ׳ הפמ״ג אני תמה מפני מה בקצת מקומות בשחיטה אמרו דהוה ודאי מטעם חזקה ובקצת הניחו על הספק דבסי׳ יח׳ נמצאת פגומה כ׳ ש״ך דהוי ספק ובסי׳ כד׳ נמצאת שמוטה כ׳ ש״ך ספק נבלה, וכן מפורש על שניהם דהוא ספק נבלה בר״מ פ״ג הט״ו והי״ח ומסיק כל ספק בשחיטה ספק נבלה ולוקה מרדות, ע״כ פמ״ג ובאמת אין זה קצת מקומות וקצת מקומות אלא מפורש דכל ספק בשחיטה אינו בתורת ודאי אלא כספק ודוקא לא בדק כלל הוא דהוה כודאי, ואולי כל ענין הרי היא בחזקת אסור עד שיוודע לך שנשחטה מיירי כשלא נודע שחיטה כמו שלא בדק השחיטה כלל אם עשה רוב סימנים ואין שום ידיעה שנשחט כהלכה, אבל כשנולד ספק אחר לא עצם השחיטה אלא אם הי׳ סכין המעקר או הי׳ פעולת שמיטה לפני השחיטה אין בו דין עד שיוודע אלא אסור מספק גרידא, ובאמת הא מה שאמרו כל ספק בשחיטה פסול תוספתא בפ״ב היא וא״כ היכי פליגו ט. לא בדק מאי הא אי ספק הוי ודאי פסול א״כ נבלה היא דלא שייך בה טריפה דמאן הטריפה, ובשלמא אי ספק י״ל כמ״ש התב״ש דרק אטומאה לא החמירו דע״ז אין החזקה אבל בודאי ל״ש לחלק דין נבלה, אכן בלא״ה סברת מ״ד טרפה צ״ע להבין ואין להוכיח מזה, [ודעת תוס׳ שכל החומרא דרבנן דרוב שוחטים כראוי, וק׳ א״כ מאי קאמרה הגמ׳ עד שיוודע לך כו׳ בחזקת דאינו בחזקת אסור כלל אלא גזרה דרבנן, וצ״ל דאה״נ ואינו חזקה כלל], ועי׳ תב״ש כה׳ שכ׳ דחולק ר״א אתנא והיה לו כח, ורע״א סי׳ קסב׳ בשו״ת כ׳ שזה דוחק ופי׳ דהוא תלוי בפלוג׳ אחריתי וסמך אתנאי אחריני, וצ״ע שתסמוך הגמ׳ על הפלפול ותאמר במאי קא מיפלגי וע״כ דאי בריתא לאו מר״ח ור׳ אושעיא איתמרה ויכולים לחלוק עליה] עכ״פ מבואר דעד שיוודע לא נאמר אלא בלא בדק וכל שאר ספק בשחיטה אינו אלא ספק, וע״כ ק״ק לאוקי בס״ס כדברי הפ״מ, אכן י״ל דכל שאר ספקות אינם שקולים דלעולם איכא חזקה וריעותא, משא״כ לא בדק ליכא שום חזקה דלא ידעי׳ אי נשחט כלל, ולא אזלי׳ בחזקה כודאי אלא בס׳ שקול.

[יז] **נבדק ונמצא ששכח:** כ׳ רמ״א אם בדקו איזה שו״ב ונמצא שאינו יודע מטריפין למפרע כו׳. וכ׳ רע״א לענ״ד צע״ג דלו יהי שלא בדק מ״מ לא גרע מנאבדה הריאה. ואפ׳ ליישב דברי רמ״א בגונא דאיכא שאלה והוי ריעותא דכה״ג אף אבדה טרף, א״נ לא בדק במזיד טרף לדעת הש״ך סי׳ לט׳, אכן צ״ע אם אדם אוסר בזה דבר שאינו שלו.

ובעיקר קו׳ רע״א הנה באגודה פ״ק דחולין סי׳ יד׳ שהוא מקור דברי רמ״א לא נזכר כלל בודק רק שוחט, ומ״ש רמ״א שוחט ובודק היינו שהיה דרכם שיהי׳ אחד, וגם אם נכשל בבדיקה אע״פ שכ׳ הנו״ב תנינא סי׳ ג׳ דהוי דרבנן ואינו חשוד אדאוריתא מ״מ משכח״ל כמה וכמה דאו׳ כמש״ל דאיכא ריעותות, ובאמת במי שמקדיח תבשילו לרבים וחוטא ולו לא ק׳ להקל, וכן ביד אפרים משם כ״כ נר׳ דחשוד אבדיקה חשוד אשחיטה, ועי׳ ש״ך סקט״ו כיון שהחרם היה בענין שחיטה מקרי חשוד לשחיטה.

ויש כאן פלוג׳ גדול׳ בין האגודה והנמשכים אחריו לבין הט״ז והנמשכים אחריו וכבר האריכו אחרונים בכל פרטי הענינים, ומ״מ יש להעיר בדברי הט״ז שכ׳ דשוכח מעט מעט והוה לי׳ חסר ואתאי, והנה כל הלכה והלכה היא נשכחת בפעם אחת, גם עי׳ בית יעקב סי׳ ד׳ שהעיר בזה. אכן אם נימא דבשכח הלכה אחת שאינה שכיחה לא חישי׳ לי׳ שאירע תחת ידו, רק צרוף של הרבה הלכות המורים שאינו יודע בין ימינו לשמאלו הוא הוא הפוסלו, ממילא אף שכל הלכה הפסיק ידיעתה בשעור המספיק ברגע א׳ מ״מ סך כל בלבולו היה בהרבה זמן, ועוד דבאמת קו׳ מעיקרא ליתא וצדקו דברי הט״ז דאף מקוה דחסר ואתאי אינו חסר השעור אלא רגע א׳ בלבד אלא שפעולת החסרון היא דבר נמשך אצלו מסבות קבועות, ה״נ השכחה היא דבר נמשך מסבות קבועות והם חסרון כובד ראש ויראה וע״כ אע״פ שרגע השכחה הוא אחד מקרי חסר ואתאי, וגם ההלכה הזו עצמה היא נשכחת והולכת ונהיית עמומה והולכת, אכן מהאי טעמא נראה שיש להעיר על מש״כ הט״ז בהמשך דבריו דלא תלי׳ לקולא אלא בשבר בה עצמות והכא ליכא במה למתלי, ולמ״ש שהזמן עצמו הוא הוא המחסר א״כ כל שעבר זמן ולא חזר זה עצמו סבה שישכח שכן הטבע.

[**וראיית** הט״ז ממרדכי ב״ב תרכא׳ דמלמד שבחנוהו אח״ז וידע תלי׳ דמראש ידע אע״פ דלא הוה ידע מעולם, יש לדחות דחזקה ההולך ללמד ודאי קא ידע אומנותו וכמו רוב מומחין ולזה לא יש שום ריעותא].

ובאמת יש לדון בכל נדון זה דהאגודה, הא אם הוא בור שלא ידע בין ימינו לשמאלו הרי אין להסתפק דלא ידע מעולם שאיך נהי׳ כ״כ בור מה שאין דרך בני אדם בפרט שהוא עוסק במעשים אלו, ואם הוא יודע עיקרי הענינים רק שכח דברים שאף המה חשובים א״כ סברא גדולה שנטל קבלה דהרי הוא יודע רוב הענינים, וצ״ל באמת דכל הנדון היכא שאינו בור דאז ודאי טרף.

והנה בש״ך סק״ח מבואר דבפשע לא מטרפי׳ למפרע דחזקה איכא, ויל״ע הא כל שוחט דלא ידע ההלכות ושחט ודאי פושע הוא וא״כ לא מחזקי׳ דמעולם הוה פושע ולא שחט אם לא ידע, אכן הש״ך גופי׳ כ׳ דלא אמרי׳ למד ושכח. אכן אין הכרח דהא ז״ג החזקה שאינו פושע לשחוט בלא למוד וכביכול זה טבעו ללמוד לפני השחיטה, אכן בנטל קבלה לפי דברי ש״ך איכא עוד טעם לדחות דברי ט״ז דאין מטריפין דלא ניחוש לי׳ בפשיעה ותלוי לפ״ז ב׳ הפלוג׳ זה בזה, ובאמת דעת ט״ז סי׳ קיט׳ סקט״ו דאף בפשע מטרפי׳ לי׳ למפרע, מיהו הב״ח ז״ל ס״ל דבפשע יש להקל וגם כ׳ להחמיר בנטל קבלה, וי״ל. ומה שהובא לראי׳ דבפשיעה יש נמי להטריף מהא דסי׳ יח׳ ס״ו דאומר שסכינו פגום כי מכסה בו וכו׳ טרף הכל, אפשר ליישב דשם נראה שכן דרכו וכן הוא עושה מעולם דאז אין טעם להכשיר ולומר דהשתא הוא דפשע דגלי אדעתי׳ דלאו הכי הוא, אכן בענין זה כ׳ הפ״ת סק״ו משם גבעת שאול סי׳ יז׳ בשוחט שנתוודה בשעת מיתתו שהאכיל טרפות אינו נאמן משום דמשים עצמו רשע והכל מותר, וצ״ע להתיר כשנראין הדברים דקושטא קאמר וכל ענין משים עצמו רשע הוא להעיד על עצמו לפסול עצמו אבל לא שלא יהיה לו נאמנות לפסול חפצא כמו כל ע״א, וכן מבואר בחת״ס יו״ד סי׳ ד׳ שהביא דדרך ודוי נאמן, וכן הנו״ב תנינא א״ה יב׳ לא הזכיר כלל ענין אאמע״ר בזה.

ורע״א הק׳ על הש״ך הנ״ל דמתיר בפשע היכי כ׳ כן בפשטות הא הרשב״א סי׳ תריט׳ אוסר בחשוד אף למפרע. והנה הרשב״א ז״ל כתב בפשטות על ענין דהתם שאינו פושע אף שנקט שם חשוד כ׳ שיוכל להחזירו רק הוסיף שאם הוא בפשיעה דרך קלות ראש יעבירוהו לגמרי, ומדלא חילק כן גבי הטרפת הכלים פי׳ רע״א דאף בפשע כן וטרף למפרע, אכן יש מקום לקיים דברי ש״ך דלאו דוקא פשיעה כעין המרה דלא חשדי׳ עד דלא חזי׳ אלא פשיעה דרך קלות ראש כמש״כ הפמ״ג בש״ד סק״ח דפושע לא מחמת רשע רק בקלות דעת דינו כשוגג, רק פושע ממש שלא אכפ״ל מדיני התורה הוא דלא חשדי׳, והפר״ח דחה כלל קו׳ זו וס״ל דאין ראי׳ מל׳ רשב״א.

והגאון רע״א יצא לחדש כאן דליכא חזקת כשרות אכלים דהא לא נאסרו הכלים אלא משום טעם שבלוע בהם, ויש לדון בסברת רבינו ז״ל דלכאו׳ הרי היה בהם חזקה שלא נבלע בהם אסור אע״פ שהם בולעים כל הזמן טעם, חזקתם שאסור לא יבלעו. ואף שיש לטעון דאין האסור הם בעצמם, הא האסור בטל אליהם ואינו נר׳ בפנ״ע רק הוא חלק מעצמותם בדיוק כמו בשר שבלע טעם ונאסר, ועוד דגם טומאה אינו בתוך הכלי ולא מסביבו אלא דין שאם יגעו בו יטמא כמו כאן שאם יבשלו בכלי יטריף, גם מה שיכול לאכול בצונן וכדו׳ אינו טענה דגם בכלים טמאים יכול לעשות הרבה שמושים ואעפ״כ יש להם חזקת טהרה. וכן הטעם הבלוע בהם לא חשיב כלל לדבר בפנ״ע ואינו עובר עליו בבל יראה, אלא הכלי הוא דאסור כי יפלוט איסור.

עוד כ׳ הפמ״ג בש״ד סק״ו דאם חלה לא מטרפי׳ למפרע, ומ״מ מזמן החולי אסור אליבא דכ״ע, וצ״ע וכי אם ידענו בו חולי מלפני כמה שנים נטריף הכל למפרע אפי׳ לרמ״א דמכשיר בנטל קבלה למפרע, והא לא מיירי הכא בחולי השכחה שודאי מבטל חזקתו אפי׳ לא בדקנו כלום, ולפי דבריו ה״ה לכל דבר שיש לתלות בו וכן שפסק מחזרתו וי״ל.

ואם בדקוהו ואמר על מותר אסור כ׳ הבית יעקב סי׳ לא׳ דאסור, וכ׳ הפ״ת סק״ז לפי דבריו ולפי המ״ז סק״ז שנתן טעם מדין ב׳ קדרות כו׳ דאף אם נראה כן בדעתו המשובשת יש להעבירו עד שיחזור בו. וצ״ע דאין הכוונה כלל להעבירו עד שיחזור דאין נפ״מ אלא בדין זה ולא חישי׳ לכל דין, אלא לפשטות הדברים כיון שטעה יש להעבירו וכמ״ש הפמ״ג דמן המותר אסור יבא להיפך והביא ירו׳ ע״ז ב׳ ט׳, ור״ל אם נשתבשה דעתו ותקפה משנתו עד שחילף הלכות עיקריות (דאין נראה כלל שאם חילף לחומרא איזה הלכה נעבירו משום זה) אף שלא מצאנו לו כעת קולא ודאי בא תבא קולא

טריפה כמה פעמים אין מטריפין למפרע (פר״ח ט׳). ובמזיד עי׳ סי׳ ב׳. לא ידע הבדיקות כשר, דל״ג מבדיקות עצמן שאין מעכבות (תב״ש וש״ד ח׳).

וכ״ז בשכח, אבל פשע, ואפי׳ המיר דתו, הכל כשר עד שעה דחזי׳ לי׳ דפשע (ש״ך ח׳ ורש״ל וב״ח ועבוה״ג סי׳ טו׳), ויש להחמיר בדאוריתא (הט״ז סי׳ קיט׳ טו׳ וצ״צ סי׳ עז׳ ותב״ש כב׳ ורע״א מטריפין, וכ׳ הפמ״ג בש״ד ח׳ דיש להחמיר בדאוריתא וכלי שאב״י מותר בהפ״מ).

החשוד לדרבנן כמו שלא לבדוק ריאה, אין חשוד לדאוריתא (נו״ב תנינא סי׳ ג׳ ופמ״ג בש״ד ח׳ בהפ״מ), ואם לא הודיע שבשר זה אינו מלוח ועברו ג״י ראוי להעבירו למיגדר מילתא (עבוה״ג סי׳ טו׳). ויכול לומר שוגג הייתי במקום שי״ל מגו שיכל להעלים הסירכא וכדו׳ (פנים מאירות ח״ג סי׳ כז׳), ובזה נאמן להשים עצמו רשע (פ״ת ו׳ כחת״ס ד׳ ואחרונים, ולא כגבעת שאול יז׳).

אם הטילו חרם שלא ישחט, ושחט, יש אוסרין (סי״א), ואפי׳ הסכמה בלא חרם (ש״ך סקל״ח), ואם בטלו החרם, כל מי שהיה קודם בכשרות נשאר בחזקתו (רמ״א), ושגג מותר

וטעות, ועניין ב׳ קדרות כו׳ אינו מכשול מצוי. ולפ״ז מש״כ נפ״מ ביניהו בדרבנן וכו׳ אין לחלק כלל דאין עיקר הטעם משום ב׳ קדרות ופשוט דמשום כה״ג אין מורידין אותו, ולכן זה גרם שכ׳ עד שיחזור בו שאל״כ שכל החשש לעניין הקדרות יודיעוהו ויוכשר לכ״פ דאינו חוזר בו, אבל לפמ״ש דהחשש שהוא משובש לא שייך כאן יודיעוהו רק צריך לטול קבלה מחדש, ולא משמע כלל כפרושו זה. ובאמת הירו׳ הנ״ל שהביאו לעניין זה אינו עניין כלל דהא התם מיירי בביצי דגים וסימניהם והתם אמרי׳ דאם יסמוך על סימנים אלו במוחלט בתחלה יבא לומר על מותר אסור ואח״ז יוכל לבא גם ההפוך וכ״ז מעניין הסימנים דהתם ול״ש כלל כאן, אלא אסמכתא בעלמא הוא.

[יח] לא גמיר ושחט: הש״ד סקי״א כ׳ דבדלא גמיר ושחט הויא נבלה גמורה דרוב מעשיהם מקולקלים, וצ״ע הא מ״מ בלמד אח״ז ואומר ברי לי מידי ספיקא לא נפיק דהגם דלא רמי עלי׳ וכו׳ מ״מ זה אינו אלא חשש אבל סתמא יודע מה שאומר, וכל דיוקו להטריף ודאי הוא מדלא חלקו והנה גם בלמד אח״ז לא חלקו שהוא ספק, וכן בשחט ד׳ וה׳ שפיר שכ׳ ר״מ שהוא ספק נבלה השו״ע לא חילק שהוא רק ספק, ובאמת אין זו הדרך להוציא מסתימת השו״ע שלא כתבו אלא לזכור ההלכה והרוצה לפלפל בספקות הנולדים ילמד מקור הדין וידע דהוא ספק, וכן מש״כ בש״ד סקי״א דאף שהש״ך כ׳ בארוך שהוא ספק מדלא הזכיר כאן זה אלמא חזר בו, אינו מוכרח.

אכן כל מה שפרשו כאן הפמ״ג וגי׳ רש״א בדברי ר״מ והכס״מ אין נר׳, שהר״מ כ׳ דהשוחט ולא ידע חמשה דברים אסור לאכול משחיטתו והיא קרובה לספק נבלה והאוכלה לוקה מרדות ובה״ב הוסיף אפי׳ שחט בפנינו ד׳ וה׳ פעמים כהוגן הואיל ואינו יודע דברים המפסידים את השחיטה אפשר שיפסיד ואינו יודע או ישהה או ידרוס או ישחוט בסכין פגומה וכיו״ב, וכתב הכס״מ בה״א דטעם שכ׳ הר״מ קרובה לספק נבלה דאפי׳ שחט בפנינו ב׳ וג׳ פעמים מ״מ קרובה לספק נבלה, ופי׳ רש״א וכ״מ בפמ״ג דכוונת הר״מ שמא ישהה באחת משחיטותיו לעתיד אבל בשחיטה זו אין חשש כיון שכבר שחט בפנינו כהוגן, והפמ״ג כ׳ דמ״ש הר״מ ס׳ נבלה היינו דוקא בשחט לפנינו ב׳ וג׳ פעמים הא לא״ה הויא ודאי, וכ״ז תימה ביותר וא״א לפרש ל׳ הר״מ שחושש על פעם אחרת דמה זה עניין לפסול שחיטתו משום שאולי פעם ישהה וא״צ לזה אלא מתפרש כפשוטו דאפי׳ שחט לפנינו כו׳ לא נניחנו לשחוט שלא ישהה, והכ״מ לא הוה קשיא לי׳ אלא עמ״ש קרובה לספק נבלה למה קרובה ולא ספק נבלה בעלמא לכן כ׳ דאפי׳ שחט בפנינו ב׳ וג׳ או סבה אחרת לחשוב שהצליח כמו שלמד ואמר וכו׳ מ״מ היא קרובה לספק נבלה ובכל עניין לוקה מכת מרדות, ואלו לפי׳ הפמ״ג מ״ש בהלכה א׳ דלוקה מכת מרדות אינו אלא אם כן שחט בפנינו כו׳ שלא נזכר אלא בה״ב בתורת ואפי׳ אם שחט בפנינו כו׳, ויל״ע בשחט לפנינו פעמים הרבה מאד עד דחזי׳ שהוא אצלו טבע ואורח שיהי׳ הכל כשר אם שייך בזה חזקה.

ובגוף הדין דלא רמי עלי׳ ולאו אדעתי׳ עי׳ נו״ב תנינא יו״ד סי׳ טז׳ שכ׳ בדבר שיודע שעושה אמרי׳ דרמי עלי׳ כמו כף שתחבה בחלב דאמרי׳ סי׳ צה׳ דשילי׳ לי׳ עד היכן תחבה אפי׳ דלא ידע אסורה או טמא דשחט וברי דלא נגע, ונראה דאין עיקר החלוק במה שיודע שעשה אלא אם הוא דבר מורכב שא״א לעמוד בלא רצון כמו שחיטה או דבר פשוט, ויל״ע אם לא ידע הלכה א׳ מהלכות שחיטה והיא דבר פשוט לעמוד עליו ולזכרו כמו מקום השחיטה דלא גרע מעד כמה תחב הכף אם נוכל להאמינו בזה, וצ״ע.

וראי׳ למ״ש מדברי מהרש״ל מכונות סא׳ ד׳ דבתחיבת סכין שחותך אמרי׳ לא רמי׳ ומשערי׳ בכולי׳ וה״ט דמוליך ומביא והוא מורכב להשגיח ומוכח כמ״ש.

ואם החרימו שלא יבדוק וכו׳ ובדק נגד התקנה וממילא אינו נאמן כ׳ הש״ך דמ״מ כשר דיעבד, ויש לשאול הא מובן מן הדברים דאחר בדיקתו שוב א״א לבדוק וכגון שהשליכה או שחתכה או נתנה לאחר שיחתוך ממילא וא״כ ה״ל כאבדה בידיים בלא בדיקה במזיד דיש לקנוס דיעבד כמ״ש הש״ך סי׳ לט׳, ואולי אע״פ שאינו נאמן לנו מ״מ הוא גופי׳ כיוון שבדק לא מקרי שביטל תקנ״ח דבדיקה וכשר.

[יט] חזר בו: בסי״ב אי׳ דאין נאמן לתרץ מה שאמר לא שחטתי היינו לא שחטתי כראוי, כ׳ הט״ז דאם יתרץ דבורו שכיון לא שחטתי כראוי יהי׳ נאמן, ויל״ע מה טעם לא בעי אמתלא, וכי דרך בנ״א לומר על מה שלא נשחט כראוי לא שחטתי, והמעי׳ ברשב״א יראה דאף דמשמע דנאמן לתרץ דבורו באופן הנ״ל היינו דוקא בגונא דהשואל דלא רצה להקניט הנכרי וממילא י״ל אמתלא, והנה הט״ז סקכ״ד הכריח ממש״כ סי׳ קפז׳ דלבשה בגד נדותה לא מהני אמתלה לפי שהוא מעשה כדמשמע בב״י ה״נ בסימן הבהמה שהיא טריפה אינו יכול לחזור בו לפי שהוא מעשה, ואפשר דעיקר עניין לבשה בגדי נדותה אינו מעשה לבדו, דס״ס הא נתנה אמתלה למעשה זה בטעם נכון ולמה לא תיאמן, ואי משום שהיתה יכולה לדבר בלא מעשה הא ה״נ יכל לדבר אלא רצה להצליח טפי והתם נמי, [וכמש״כ הפר״ח ז״ל, גם התב״ש אות עא׳ הוכיח דמעשה לבד אינו טעם שלא תוכל לתת אמתלה], אלא שבגדי נדות הוא דבר מוסכם בכל ישראל שהוא קובע שם הנדה וזה צורת הנדות שבהכי נקבע עליה שם זה, והוי דומיא דעדות ודחזקה כיון דבהכי יודעים זה, משא״כ מי שהמציא לו סימן על בהמה אין זה שם הטרפות וצורתה להכי יכול לחזור בו.

כ׳ הפמ״ג בש״ד סקי״ט דאף באומר ב׳ עדים אמרו לי דאסור ובאו והכחישוהו מ״מ שוי׳ אנפשי׳ אסור ואסור לו, והנה אם הי׳ סבת טעותו משום דלא שמעה אזנו אין סברא דמשום שהוא חולה באזנו יאסרו עליו כל פרות שבעולם, ועכ״פ אם הודה להם מיד ודאי אין ספק שמותר, ואף אם לא הודה להם ונתוכח עמם מחמת אזנו הפגומה מה אכפת לי שהוא מתוכח ס״ס אינו אלא טעות, ואכן כל זמן שהוא בשבושי׳ קאי א״א לומר לו דמותר כי כל מה שאדם סובר שאסור אין ליתן לו [כשאינו מופקע כמו שיאמר על חתיכה שהיא חלב אסור דלא ראינו שאינו חלב אלא רק עדים אמרו לנו, אבל אם יהיה טעותו שאסור לאכול בשר כלל וכדו׳ דבר שטות הוא] אבל אין כאן שוא״נ וכאשר יבין שבושו יהי׳ מותר, וכן הדין אם שכח מה שאמרו לו, ע״כ איני מוצא אופן שיאסור זה אף שיכחישוהו העדים שעליהם סמך, ואם מצא לו ראיה אחרת חוץ מן העדים ה״ז ככל שוא״נ דלא מקרי שסומך על העדים, ולחזור בו פשיטא דיכול שהא עכ״פ הוי חוזר ועד מסייעו שהתיר הפמ״ג, כללא דמלתא כל טעות יכול לחזור בו כמו מנהג שהוא נדר בטעות חוזר כמ״ש סי׳ ריד׳ עמש״ש סק״ה.

[הנו״ב אהע״ז סי׳ ג׳ כ׳ דא״א שיהי׳ שוא״נ נדר אלא נאמנות, והנה הוא נאמנות כעין נדר, שהרי ע״פ דיני התורה אין סבה לכופו לימנע מלאכול דבר זה, רק ע״פ עניין נדר ומה המותר יכול לאסור על עצמו לפי הרגשתו ק״ו כשסובר שהוא אסור ואנן לא ידעי׳ אפכא ודאי אסור].

[כ] הכל שוחטין: בגמ׳ אמרי׳ הכל שוחטין ומוקמי׳ ב: אפי׳ טמא בחולין עטה״ק ובסכין ארוך, וערש״י, וכנראה

(ט״ז כ׳), **אא״כ פרשו בחרם לא כן** (מ״ז כ׳). **י״א דאינו אלא לכתחלה** (פר״ח סקל״ח, וכ״נ בהגהות חת״ס), **ונחלקו עליו** (חו״ד ונו״ב א׳).

העידו עדים ששחט ואמר לא שחטתי, לדידי׳ שוא״נ איסור, ולכ״ע שרי (סי״ב), **ואם יתרץ דבורו לחומרא נאמן** (ט״ז כא׳ וש״ך סקל״ט, ורע״א אוסר אפי׳ אמר לא שחטתי כלל לא כש״ך), **ואם יש לתלות באמתלא, תלינן אפי׳ בלא פירש** (התב״ש לט׳ וש״ד סקל״ט). **ונאמן בודוי דרך מיתה** (חת״ס סי׳ ד׳ ועי׳ פ״ת סוה״ס). **אבל ע״א אין נאמן להכחיש השוחט רק שוא״נ לעצמו על שחיטה זו איסור** (סי״ד רע״א, ובסי׳ קכז׳ ית׳ דזה דוקא היכא שהאמינתו תורה או שוחט דרוב מצוין מומחין ולכן אפי׳ העיד השוחט בב״א עם העד המכחישו). **ויש חולקין ע״ז וסוברין דכל ע״א בהכחשה לאו כלום הוא ואין לסמוך על העד המתיר** (יש״ש חולין א׳ ט׳ ב״ח וט״ז כג׳ ש״ך מא׳ ולהלן קכז׳ יד׳ תב״ש מא׳), **ואם אינו אלא חומרא ולא פסול מה״ת יש**

הנפ״מ אי מקרי חבר לזה, אבל ק׳ הא עד המעיד ודאי נאמן, וצ״ל דלסמוך עליו בסתמא אם אומר הכל אצלי טהור לא סמכי׳, אבל באומר זה היה עניינו כן סמכי׳, א״נ באינו לפנינו לסמוך שדבריו טהורין, או משום דלא האמינו לקודש.

והנה יל״ע לפמ״ש תו׳ דרוב פעמים גם בסכין ארוכה לא יצלח, מ״ט שרו בחולין שנעשו עטה״ק וכי שרי למסמך אמעוטא בהא והא לקדשים מדמי׳ לי׳ ואפי׳ בדרבנן, ויש לומר דאיכא תרי חששי, א׳ שמא יטמא, ב׳ שמא יבא טומאה לפיו, ולכן כל שהוא מרבה ההטרפה אין עושין לכתחלה. ובחולין עטה״ק אין לחוש אלא לחשש השני ולא לראשון דאינו רוב אלא לגבי אסורא ולא לגבי חששא, ואף דבכ״מ חישי׳ גם שמא יטמא, הכא כיון דבקדשים לא שכיח כלל דליכא במה וגם סתם לא שכיח לכך לא החמירו בכעין זה בחולין עטה״ק, ולפ״ז קטנים אסורים מדינא לשחוט בקדשים ואפי׳ עומד על גביו דהא מצוי דיקלקלו, ועי׳ ריטב״א שכ׳ הואיל ואינו אלא חששא ופליג אתו׳ שכתבו דרוב פעמים א״י ליזהר, וכן רש״י כ׳ דהוא דרבנן, ואי איכא רובא הוא דאוריתא, רק ק׳ דכל ספק הוא דאוריתא.

ורמב״ן תי׳ דכיון דבעי׳ שמור ואפי׳ היסח הדעת פוסל בהם לא שרי׳ בהו ספק שמור, ולכאורה כוונתו דזה גופא אינו שמור דאי משום ספק שמור הא איכא ספק טומאה ולחומרא ומאי בעי׳ ספק שמור, אע״כ משום טומאה אינו ספק דס״ס ידע דאסור והשתדל, אלא כיון דקעבר אשמור הוה לי׳ כהיסח הדעת, דראוי להחמיר ולהגדיל הספק כספק אליס טפי דבמקום אחר מחמרי׳ בי׳.

וגבי ספק טומאה יש שכתבו דבסוטה יש רגליים לדבר ואעפ״כ מקילין ברה״ר, ונראה דאינו ראיה וכמ״ש סי׳ קי׳ ס״ק יט׳ דהילפו׳ מסוטה היא ע״י שסוטה אסורה כי נטמאה היינו כמו טומאה, וספק ביאה אוסרת אינו כספק טומאה שערוה אינו טומאה, אלא כיון דיש רגליים לדבר הוה לי׳ דינא כי טומאה, אבל טומאה עצמה החומרא היא בלא רגליים לדבר. ועמ״ש קפג׳ סק״א.

ויל״ע בנעשו עטה״ק אי בעי׳ ברי להאמינו אי לאו, ורהיטת הלשון משמע דא״צ, אך לתו׳ לכאו׳ בעי.

ועי׳ תד״ה שמא ישהו כתבו ולהגרמה ועקור ל״ח דמינכר, והי׳ אפ״ל דבהם א״צ כ״כ חכמה, וה״ט נמי דמינכר לקטן והוא דבר גלוי וידוע. [ועי׳ תו׳ דעקור בסכין פגום לא מנכר בבהמה, אבל מנכר בסכין, ולדברינו הרי זה מנכר יותר לשוחט] ונפ״מ בהשגיח גדול על שהיה דרסה וחלדה ולשאר לא שם לבו, ובשלו הבהמה דא״א להכיר ולתו׳ פסול.

ובתד״ה דליתי׳ כתבו ואי איירי בבמה א״ש, ויל״ע דלכאו׳ אף בעזרה אי ליכא בני אדם הוי רה״י. ואמנם ברה״ר גמורה אף בלילה מסיק החזו״א ז׳ טו׳ דחשיב רה״ר, וצ״ע ברה״י. ועכ״פ התו׳ גופייהו בסוטה כח: סברי דבלילה הוי כרה״י.

ומש״כ תו׳ נדה ה: לאו דוקא ברי לי דעזרה רה״ר היא, צע״ג הא אח״ז אמרי׳ באומר ברי לי סגי ומוקמי׳ באחר עומד ואומר, ודברי תו׳ דהוי רוב תימה, אם ממש לא שייך ליזהר מה עצה יש בזה שיקח סכין ארוכה (והר״י ברטלר אמר דשייך ליזהר אבל ליתי׳ קמן דנברר אם נזהר), והנה מ״ש ברי לי לפי תו׳ דנדה היינו שלא יאמר טמאתיו, וכיון שבד״כ נמצא לפנינו הטמא דשחט א״כ בד״כ אומר זה בל׳ ברי לי, ולפ״ז אולי אפשר לפרש כן נמי מש״כ בברי לי סגי היינו שלא יכחיש, וליתי׳ קמן היינו ביש איזה ריעותא, דס״ס מתני׳ לא באה לחדש בזה כלום דפשיטא דעע״ג ומעיד מועיל, רק נקטו לזה וכולן, דגם בטמא שייך עע״ג כמו בסכין שאינו ארוך כ״כ או ביש ריעותא.

ומ״ש ובמוקדשין לא ישחוט, עי׳ רשב״א דהא אינו יכול לכנוס לעזרה וצ״ל בסכין ארוכה קצת וחוץ לעזרה, ויל״ע מה שייך שמא יגע שאסור לו לגעת כלל במקום הבהמה, ועוד דאיכא כל עזרת ישראל, ועדיף לומר בבמה כמ״ש התו׳, אבל תימה דשוב אינו נוהג לעולם, ואפשר בטומאה דחויה בצבור, אף דאיברים אשתרי אי זריקה תהי׳ בטומאה כמ״ש תו׳ פסחים פ׳, מ״מ אפ״ל דשאר עבודות יעשה כהן טהור, וכן יאכל ע״י טהור, רק דשחיטה זו א״י הכהן הטהור לעשות, וברוב טמאים.

ומש״ש אלא אטמא במוקדשין בברי לי סגי, ריטב״א דייק מהכא דברי לי הוי פחות נאמן מאחר עע״ג, ולפ״ז הק׳ מאי חדושא דמתני׳ דאי׳ עע״ג כשר. והנה צ״ע דיוקו דהא הכא מיירי בדאיתי׳ קמן ואומר ברי, וא״כ בברי לי סגי ומה בעי׳ בעומד על גביו הא בלא״ה כשר ושפיר קשיא ואפי׳ נימא דאיהו מעיד עדיף טפי, ושם פי׳ עוד פרוש דלמא הוי ס״ד דדוקא באומר ברי לי שלא נגעתי שיש בכלל עדותו שלא הסיח דעתו דאיהו ידע בנפשי׳ אבל הרואה אותו נהי דידע דלא נגע לא ידע שפיר אם הסיח דעתו, וג״ז קשה דמה שייך כאן היסח דעת, דאי לא נגע שוב אין כאן שום פסול, ואם בעי׳ מחשבה הא באומר ברי שלא נגעתי אינו כולל המחשבה, וכנראה כוונתו שדייק לא לגעת והא זה יכולים לראות, ופשוט טפי י״ל דפעמים אינם יכולים לדייק אי נגע ממש אי לאו.

ועי׳ ג׳ א׳ אילימא דאיטמי במת, והנה בחולין שנעשו עטה״ק א״א לאוקי במת דהא ס״ס עביד לסכין ראשון ואיהי מטמאה לבשר בודאי, והזכירו בזה סכין, אבל מיירי בכל ענין, והנה מצי לאוקמי בסכין שיש לו קת מעץ דאז שוב לא מטמי בשר.

ובהא עניינא דמסיק לה שם בקשיא, הנה הגמ׳ אינו מקפיד כלל בהאי קשיא, ורבא נאיד מפרושי׳ דאביי אך כלל לא משום האי קשיא, וכן ר׳ אשי נאיד מפרושי׳ דרבא אבל גם לדידי׳ קשה אותו הקשיא, והטעם נראה כי כשאומר הש״ס קשיא הענין הוא שאינו קושיא מכרעת אלא שלפ״ז אינו מדוקדק, ולא דוקא משום דס״ל אין הלכה כן שא״כ לימא בהדיא ואין דרכו לסתום, ומה לו להעלים התרוץ, ואי ליכא לימא תיובתא, אלא שאינו דקדוק מכריע אע״פ שנראה קשה קצת, וצריך הקורא להבין זה לבד, (וכ״מ תו׳ ג:), ובהר״י ריש ברכות כי ה״ר משה הי׳ מתרץ כל קשיא שבתלמוד, והענין כי אין הכל מכוין דוקא לזה שנבין כל פלפולא והלכות כותי, אלא לשון הכל כולל גם מקרה דלכתחלה וגם דיעבד, ואפשר לרמוז בו כל מקרה בשחיטה שיהיה דיעבד, ולרוחא דמלתא נקטו הכל במקרה אחד, וודאי לא היה כונה פרטית דא״כ איך בדור שאחרי כתיבתו כבר היה ספקות ולא פרשום אמוראים קדמונים, וגם ר״ל קשיא כי אינו דקדוק. ובמכלתין ג׳ ב׳ מקשי׳ דלמא בסכין פגומה קא שחיט קשיא, וי״ל בראו סכינו אבל אינו לכתחלה דאינו ברור ובדוק.

שם תיובתא דרב ענן, ועי׳ לקמן ה׳ ע״ב אמרי׳ דכפרה שאני ולכך שאני חטאת מעולה, ויל״ע הכי נמי עולה הוי כפרה גבי שחיטה שאינה כפרה כלל, וא״כ מאי מותבי׳ מדפסול לקרבן פסול לשחיטה, ונראה דסבירא להש״ס דאין לחלק בדיני מומר, וצריכותא דעולה וחטאת טעותא בעלמא היא דהוה טעינן.

סי׳ ב׳: [א] שחיטת עכו״ם: כ׳ הטור שחיטת גוי נבלה וכ׳ הרמב״ם ואפי׳ הוא קטן ואפי׳ אינו עובד ע״ז, וכ׳ פרישה דקטן גרע מאינו עובד ע״ז דכשיגדל יעבוד, וכן בלח״מ, ולכאו׳ היה

להקל (דגמ״ר). וכן אם הכחיש בבדיקות ולא בעיקר העדות. ואם סימן הבשר כטריפה נאמן באמתלא (סי״ג ש״ך ב״ח. וט״ז כב׳ מחמיר, עי׳ גם חכמ״א א׳ יב׳ דכל החוזר באמתלא לעצמו ראוי להחמיר), ואין להחמיר אלא היכא שהי׳ יכול שלא לאמור טרף (פמ״ג מ״ז כב׳). גם פשוט דהרב נאמן משוחט (שיבת ציון סי׳ כג׳). ודין שוא״נ אף נגד עדים וחזקת היתר ואפי׳ סמך על אלו העדים והכחישוהו וא״י לחזור בו וא״נ לחוב לאחרים (פמ״ג בש״ד סקל״ט). ואם יש עד כמותו יכול לחזור בו (רע״א), ואסור אפי׳ בינו לבין עצמו (רע״א).

- ב -

דין נכרים וחשודים

נכרי מבן יום א׳ שחיטתו נבלה אפי׳ גר תושב ואחרים רואים אותו (ס״א), וכן כותי (ס״ח), וכן קוף (סי״א, ולדעת ב״ה ו׳ ומג״א סי׳ קנט׳ הוא מספק, אבל עי׳ פ״ת ט׳ וסמ״ע ותבו״ש ורע״א ופר״ח שהוא נבלה בודאי), ובעע״ז אסור אף בהנאה (אם יש לחוש

נראה שאין כונת הרמב"ם לזה אלא דקטן נמי שוחט לשם ע"ז ואדעתא דגדולים עביד דאל"כ למה לוקה בקטן דהא כ' הר"מ דאינו עע"ז אינו אלא מדרבנן, וחי' הר"מ דמ"מ עבודתו עבודה אף אם אינו יכול לבטל ע"ז, והטור לישנא דר"מ נקיט.

ובמקור הרמב"ם שהביא קרא פן תכרות ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו פי' הב"ח כי אין לפרש בזבחו ממש שכבר הזהירתו התורה שלא יאכל נבלה וטרפה וחלב ודם וגיד וע"כ דאיירי במה שזבח הגוי בביתו של ישראל כו', ואין הכרח כי התורה הזהירה על דברים הרבה פעמים הרבה וגם האזהרה היא שלא להימשך אחר הגוי וממילא יבוא לאסורים כמו אסורי אכילה ועוד, והרא"ש כבר השיג על ראיה זו, וידוע כי הרמב"ם כ' דרשות מדעתו לדברי הגמ'. ונראה דלמד זה מסתמות המשנה יג. שחיטת עכו"ם נבלה ומטמאה במשא, דמשמע היא נבלה מה"ת, וידעו חז"ל זה מסברא דעכו"ם ליתי' בשחיטה דאינו בדיני ישראל ואין מצוות ה' מתקיימת ע"י מי שאינו מודה בו, והדרשא היא מפסוק זה או אחר, ובט"ז סק"א פירש דלהר"מ אין האסור כולל מומר להכעיס אבל להרא"ש כולל כיון דממעט כל שאינו בר זביחה ה"ה מומר, וזה צ"ע ההכרח דס"ס הוא בר זביחה, ומה שחזר בו משום דהרשב"א מפרש כרא"ש ומתיר במומר מה"ת, לכאו' נמי אין לו הכרח דתו' ג' ב' כתבו כהרא"ש ומ"מ ממעטו מומר להכעיס. ומש"כ אח"ז נפ"מ בגר תושב דלר"מ מותר דאינו מכלל העמים ולרא"ש אסור, נ' דלר"מ תלוי אי עובד ע"ז ואי הוי עובד ע"ז ודאי הוי בכלל האזהרה על כל עובד כו"ם ומה לי שאינו מן העמים.

ובש"ך סק"ב יצא להגיה הר"מ במ"ש גדר גדול גדרו בדבר שאפי' גוי שאין עע"ז שחיטתו נבלה, כי צריך לגרוס כותי, ולהר"מ באמת כל גוי שחיטתו נבלה אפי' אינו עכו"ם. והנה בכל הכת"י גרסי' גוי והגירסא שמצא לגרוס כותי אולי מחמת הצנזור, וק' לפרושו מה ענין כותי כאן והר"מ לא העתיק כלל עניני כותים שבטלו מן העולם, ואיך נבין מתיבות הללו שהכותים אינם עובדי ע"ז אבל יש להם כדמות יונה וכו' מה שביאר הש"ך שם ואינו משמע כלל דהא להש"ך בא לומר שאסרום משום סרך ע"ז והר"מ כ' אע"פ שאינם עע"ז ולא כ' משום יונה, גם התמ"ס נר' שהסכים לב"ח בסי' א' וכ"כ בהגהותיו, ועי' ראש יוסף יג. דאין בטעמא דרמב"ם דיליף מוקרא לך ואכלת מזבחו א"כ מ"ט לוקה וכ' דהוא לאו מחודש, והדברים תימה דאינו נראה כאן לאו כלל, אבל פשוט דהוא גלוי מילתא דאם איכא חששא בזבחו אלמא אינו נכלל בוזבחת.

והב"ח כ' דבשמעיני' דחשב לע"ז "אסור באכילה ומותרת בהנאה, ויל"ע מה ענין חלוק זה דאם הוא שחיטה לע"ז יאסר בהנאה ואם לאו יותר אף באכילה והרי אינו שחיטת עכו"ם, וגם אם זה כונת העטור אין לו מקור בש"ס, ועי' שו"ע פירש לא כן (ד' ג' ורמ"א), עוד יל"ע אי זרק הגוי דמה אי נאסרה כולה.

שם ס"ב ואפי' אם לא יאכל הוא ממנה תחלה. יל"ע מה מועיל שיאכל ודלמא ניחא לי' להראות ששחט או לאכול, ונפ"מ אם נתילד ספק בשחיטה ורק להשוחט ידוע מה היה דאז ל"ש רובא דהא כאן נתילד ספק בפנינו, ולהטור משמע דהוא ברור יועיל.

[ב] כותי קודם גזרה: חולין ג: אפי' כותי, והנה בקטנים אמרו לא ישחטו בתחלה אפי' בעע"ג שמא יקלקלו, ומינה דבכותי אין סבה דיקלקל, דהא אפי' בבהמה של כותי ומוכרה דאין הישראל יכול לתבעו לעשות כדין אלא בדיקה בעלמא הוא דבודק, ועי' לקמן אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך כזית בשר נותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו, [ויל"ע אי כזית דוקא]. ויל"ע באינו יוצא ונכנס מה דין הבשר אם הוא נבלה גמורה, ונראה דאינו סברא דאם סובר שאין ראוי לאכול נבלה למה יאכיל אחרים ונהי דל"ל לאו דלפני עיור כדכתיב באוריתא ואינו נאמן מ"מ סברא דיעש בהכשר, ונראה דלכך הקילו ביוצא ונכנס אף שהוא דאוריתא ולא דמי ליין נסך, וה"ט דמסתמא אינו רוצה לקלקלם, אבל מי שהוא רוצה לקלקל אחרים נראה דאינו נאמן בנכנס ויוצא שמא יקלקל מ"מ, דבתו' ד"ה אבל כתבו כיון דרבא מדמה שחיטה לי"נ לישתרי בלא בדיקה שיאכל הכותי דכן הוא ביי"נ דנכנס ויוצא א"צ לבדוק, רק אם יכול, והנה רבא לא קאמר אלא דנכנס ויוצא הוא סבה להפחידו ומה ענין זה לדמוי, ואלו אי שרי בלא בדיקה בשחיטה הוא ספיקא דאוריתא וביי"נ הוא דרבנן, ונראה כי נכנס ויוצא אינו הרתעה כ"כ וגם אינו נאמנות אלא ראי' צדדית דודאי ירא, ולא סמכי' עלה אלא בכותי דאין סברא כ"כ שיקלקל כמש"ל, [והראי' דאביי מחמיר בזה ולא חשיב לי' כ"כ], ולזה השווהו לגוי דרבנן.

וצ"ע לתו' אליבא דאביי היאך הקילו בלא בדיקה ובלא יוצא ונכנס, ומה שהביאו מע"ז ס: בנמצא בצד הבור, מ"מ הא הכא קא שחיט ולמה לו להטריח עצמו לכוונה כדין, וצריך לדחוק דה"ה ביין בראותו יין תקף יצרו ליקח, רק דחוק כי למה יקח מה שאינו שלו, אבל בבהמה אינו אלא שנוי מעשה.

ויל"ע אי בידוע דשוחט הכותי לעצמו דאפשר דוקא בהביא לו הישראל לשחוט לישראל וגם בעי' שיחמיר לעצמו.

תו יל"ע הא הלכות טובא איכא בשחיטה והיכי שרי לאכול משחיטת כותי קודם גזרה, עד שכ' התו' דבנכנס ויוצא אפי' בלא בדיקה אם א"א, ונראה דלא מיירי אלא בכותי דיודעו ומכירו שבקי בהלכות המעכבות ומאמין בהם, וראיה שמתירין באכילתו, ולכאורה הא איכא כמה רשעים וכי כולם מדקדקין בהלכות שלהם כ"כ, וגם אם בדרך כלל וצחות מדקדקין יותר מישראל, מ"מ מנין יש נאמנות לסמוך עליו כיון שאינו ישראל כשר והתעוהו הדעות הכוזבות והאמונות הרעות, וודאי ליכא כללא דסתם כותים מומחין הם, אע"כ כמ"ש, ואפשר דמיירי במי שרוצה לייחד לו כותי לשחוט לו, ויודעו ומכירו, ומ"מ הלכה איכא כמה מותר לסמוך עליו בדיני חזקות.

והש"ך סקכ"ב שכ' דצדוקי לא מיירי אלא באותם שהיו בהם כמה מדות טובות, ובאמת צ"ע מ"ש שכן היו הצדוקים כולם פעם, שהלא היו בהם רשעים ארורים ואויבי העם כנודע ואיך אפשר לסתום כן (ואמנם מצאנו בנדה לג: צדוקי חבר, אבל ודאי לא יקבלו חברים צדוקי ביניהם דהרי אינו מודה בהלכה, אלא הכוונה שהוא ממשפחת צדוקים אבל דינו כחבר לכל דבר), ובאמת הרי"ף השמיט כל ענין שחיטת מומר וצדוקי וכדו' וכנר' ס"ל דלא שייך לתת חזקות כלליות האידנא שכל אלו המינים רשעים גמורים הם וכמש"כ הבית הלל.

ונראה דה"ה אם מכיר הכותי כ"כ עד שמאמין בו ויודע שלא יטעהו נאמן, דלא גרע ממי שמאמין לחברו על החומרה שחברו אינו נוהג בה, דכן דרך האדם אם הוא ישר שמה שמאמין בו חברו ועושהו בקל אינו מכשיל, ולא היתה גזרה שלא יסמוך האדם על עצמו, דכל עסקי האדם עם אכלו הם בדרך הטבע ע"פ מה שסומך על עצמו, כמו שמכיר כלבו כי לא נגע בתרנגולת והיה סומך ע"ז גם במה שנוגע לשמירת גופו הוא יכול לסמוך ע"ז, אף כי אין הב"ד צריכין להאמינו, ומאותו המקום דילפי' ע"א נאמן באסורים דאל"כ אין לך אדם אוכל אצל חברו ה"ה בזה דאל"כ אין לך אדם אוכל אצל עצמו. וצ"ע בסברא זו.

ומ"ש ג. אבל יוצא ונכנס לא ישחוט, נראה מזה דלכתחלה לא ישחוט וכקטנים שמא יקלקל הרבה. ולרבא דשרי לכתחלה יוצא ונכנס יל"ע לר"ת מ"מ ילמדו לתת לו לשחוט דהא ישראל ליכא גביה ואינו אלא עשוי ליכנס ואין הכל רואים, ואולי יפרש דזה טעמי' דאביי, וגם אין חשש כ"כ אכותי כמו אקטן דקרוב טפי.

ששחט לשמה תב"ש א'). וגם בנכרי שאינו עע"ז דשרי בהנאה הוא ג"כ פסול מה"ת (ש"ך ב' לח"מ מ"ז א'. אך להב"ח ופלתי א' וחת"ס בהגה' ויו"ד סי' א' ויד יהודה א' הוא דרבנן).

צדוקי וביתוסי כשר רק בעוע"ג ובבדיקת סכין (ס"ט), לכתחלה (פר"ח כב', ולהכו"פ כב' הוא מעכב). ועכ"פ א"צ שיהי' העע"ג מומחה (חת"ס בהגה'), ואם הישראל אינו עע"ג רק יוצא ונכנס צריך שיהיו הצדוקי וביתוסי מומחין (ט"ז יג' וש"ך כג'). יש מתירין בחותך כזית ונותן לו (מובא בש"ך כג', אבל הפר"ח כה' וש"א דחו דבריהם), ובלא"ה בזה"ז אין צדוקים כשרים רק דינם כנכרים (ש"ך כד').

עוד אמרו שם הא אמרת כשישראל עע"ג אפי' לכתחלה קשיא, וק' לתו' יב: דאיכא עדיפות בעע"ג, לימא ברואין אותו הוי דיעבד דאינו מזהירו כ"כ, ובאמת מצי לאוקמי בכותי דלא אכפת לי' מישראל כגון שיכול למכרו לגוי דאז הוי דיעבד אם ראוהו דמועד לקלקל.

ומ"ש ואם לאו אסור לאכול משחיטתו יל"ע פשיטא וכי שרי לאכול הנשחט בסכין טרפה, ואפ"ל אגב ריסא, ואולי כולל דמשכח"ל שיפסל בשעת שחיטה אבל זה מסתפקי' בשוחט ידא דסתמא בדק משא"כ מומר.

וגם מומר נ' היינו ביודע ההלכות ומכיר בו שאינו רשע יותר כמ"ש לעיל בכותי. ובכל שמעתתא דכותי נ' דאינו דין נאמנות אלא חזקה דמליאות אבל כותי פסול לעדות ועי' בלשון רש"י בזה.

עוד יל"ע בגרות הכותים אי גירי אמת נינהו הא לא החזיקו בכל התורה וא"כ לא חיילא כלל גרות, וי"ל דלשעה אחת קבלו וכן משמע סוף מס' כותים, ועי' רש"י שבת ל. במי שנתגייר שלא ע"מ לקיים תושבע"פ ומ"מ גיירו הלל דידע שישכנע אותו, ולפ"ז אפ"ל דאם מוכן לשמוע בשעת גרותו ואחר שנתגייר החליט שאינו מקבל חלק מן המצוות שוב הוי ישראל דנתגייר ע"ד ב"ד והודיעוהו עיקרי התורה, ואחר שנתגייר פקר, דענין ההתגיירות אינו התחייבות דאיזה מין התחייבות היא שא"א לחזור ממנה, אלא מצד שמשתייך לעם, כמו מי שנהיה עבד דאינו התחייבות אלא מצבו, והא איתא. [ומ"ש ד. ולטעמיך שהיה דרשה חלדה מי כתיבן, עי' רע"א שהק' דדרשי' הכי, והנה ג"כ לומר דהוי אסמכתא אלא דדרשא לא משמע להו.

ועמ"ש מ"ג סי' מח' אות ז'].

[ג] **ישראל יוצא ונכנס:** בב"י שם וכתבו התו' והרא"ש דבלא בדיקת סכין לא מהני יוצא ונכנס דישראל שפיר מירתת מירתת, וגראה דאי הוא שוחט מופקד מטעם הישראל שפיר מירתת כי יודע דבדקי' לפעמים וכשר.

ושם כ' דמומר חיים אלפי עור, וקשיא ג"כ שרי לאכול משחיטתו בלא בדיקת סכין דהא לישראל שחט וחיים אלפי עור, וע"כ מוכח דאם אין לו סכין יפה אין לו נאמנות דיטרח על לפני עור, והטעם דלפני עור הוא גמי הכשלה בשחיטה, וכשם שאוכל נבלה לתאבון, מכשיל בנבלה לתיאבון דהוקל עליו הדבר. מיהו הלשון דתו' ורא"ש קשה מאד, שכתבו אבל ישראל אע"פ שאוכל נבלות לתאבון חיים אלפי עור, ולפמ"ש זה אינו אלא משחיטה ואלפני עור דידה לא קפיד אלא לתאבון עובר עליהם ושלא לתאבון קפיד, ועע"ג. ועי' פרישה כ' דכל מה שהוא עושה נותן לאחרים לעשות כמוהו כדי שיחזיקו אותו בכשר, ותמוה דא"כ שוב עובר אלפני עור לתיאבון וזה תיאבון שלו, וא"כ לא חיים אלפני עור, ואינו מוכן הסברא ולא המקור.

[ד] **מומר לעכו"ם:** הנה בגמ' יליף לה מאחאב שאכל מיני' יהושפט, וק' הא מותבי' לרב ענן ולא טרחו כלל לייסב הפסוק אחר כ"ז, עו"ק הא לא קי"ל דבעי' אכילה במסית, עו"ק דשפיר משכח"ל הסתה ולקיחה בדברים ומניו בכמה מקומות ויקח בדברים, עו"ק מנא לי' דשתיה ביין והאיכא טובא משקים, עו"ק מ"ש לאו אורחי' דמלכא כו' דהרי אפשר שיגה מדרכו כדי ליזהר בהלכה, עו"ק מ"ש רש"י דלדיק גמור הוא מנא לן הא ולמא חטא בזה, עו"ק מ"ש דכל משרתי רשע רשעים, הא מ"מ שייך על דרך מקרה לא כן וכמו עובדיה עצמו, וכ"ש דקשיא דיוקא דכל משרתי לדיק לדיקים, ולמא בדור הרשע הזה לא היו מדקדקים בזה, וכן מניו בגיחזי, עו"ק מה שהכריחם כי גורן שער הוא, ויש לפרש בפשטות כי הגורן היה ע"י השער, ועו"ק מש"כ דכגורן היינו באהבה זזה רמז בתוך רמז, וגם לא מפורש כלל שהיה אחאב מזהר בנבלה, ודרך רשע להרשיע [וכמ"ש ברכות סא: רשיעי גמורי כגון אחאב בן עמרי, ובמו"ק כח: אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד טוב, ובסנהדרין קב: אחאב כפר באלהי ישראל לפיכך אין לו חלק באלהי ישראל].

ובאמת הרי אם היינו יודעים ההלכה דאסור לאכול משחיטתו, היינו מפרשים איזה זהירות אשר מזהר אם, וכל הענין הוא אחרי דמסתבר לרב ענן ההלכה הביא דוגמא שמצא כן.

[ה] **מומר אוכל נבלות:** בהגהות יעב"ץ כ' דמשמע דפ"א לא סגי ולי"ע, ונראה כי ודאי לא סגי ופ"א אמרי' הרהר בתשובה עד דאיכא ג' פעמים והוי חזקה, ולא דמי לקמן סי' ד' למ"ד דסגי בא' דע"ז ודאי סגי בא' לפי שהוא כפירה ואין כופר מהרהר בתשובה, וכן מוכח ב"י ס"ה ועש"ך סקי"ט.

וכן הדין במומר לנבלות לתאבון (נת' גדרו להלן רנא'. ואם אוכל נבלות מאוסות וכדו' לא מקרי תיאבון, תב"ש יא'), **אם** ידעי' ב' שיודע ההלכות (ש"ך ו', אבל לא סגי בנטל קבלה תב"ש ג' מ"ז ג'), מחזקי' דשחט בכשרות (ס"ב). מיהו אין שחיטתו כשרה, ואפי' כשר עומד ע"ג, אם לא שבדק הסכין תחלה וסוף (ט"ז ב' וש"ך ד' ופר"ח ה'), וטעם בדיקה תחלה מפני הרואים, לכן סגי שיודיע שבדק (ש"ך ח', ופר"ח ח' מחמיר). ואם בדק בתחלה ולא סוף כשר דיעבד (פמ"ג בש"ד ד'). ויכול לשחוט אפי' במה בהמות בין הבדיקות (תב"ש ב'), מיהו יראה שלא שהה (הגה' חת"ס). וכמו כן סמכי' עליו בכל דבר שיכול להכשיר בלי טורח כמו שיש לפניו ב' סכינים וא' כשר (ס"ד). ודוקא כשראינו אצלו הסכין מיד כשנמר (ש"ך ז') ואח"ז לא מהני (תב"ש). וכן ביש ב' חנויות או ב' שוחטים נאמן אם יאמר פלוני מומחה שחט לי (ט"ז ז' וש"ך טו'), ובנשחטת שלמה שיש בה טביעות עין (רע"א), ואין חלוק

[ו] **בדיקה למומר לתיאבון:** כ' הטור ודוקא שבודק הסכין תחלה אבל אין ליתן לו בלא בדיקה ע"פ שיבדוק אחריו דמיש' שמא ישכח, וי"ע בלא"ה הא אם לא יודע המומר שסכינו כשרה למה ידקדק בשהיה וכו' דבלא"ה לא סמכה דעתי' שהסכין כשרה ואיך לטרוח לבוין עמיו להכשיר השחיטה, ועכ"פ כיון דמספקא ליה אי אפשר לסמוך ע"ז, וי"ל דנקט טעם זה בשביל ישראל עומד על גביו, אבל על ל' הרשב"א בתורת הבית המובא בב"י ק"ק.

והב"ח הקשה הא ה"ה בישראל איך לבדוק כמ"ש סי' יח', והנה אפשר דהכא חמיר טפי מהתם דהתם הוא משום משש ואם ישכח ויאכל לא קעבר, אבל הכא הוא פסול בודאי אם ישכח ויאכל, ותי' דס"ד מירתת, וי"ע מה יועיל לו פחדו הרי כבר אמרנו שאינו מחליף כי אין לו סכין אחר וגם לא מיימנע מלשחוט אם היא פסולה כי זהו דינו דמומר, וא"כ לא יועיל מה שיפחד לשעת הדין, ולכן איך עיון גם מה שכתב אח"ז דס"ד סמכי' אבדיקתו אם ראינו שבדק כי אנן קי"ל כנ"ל דאינו מחליף ולא נמנע ומתכפ"ל אי בדק, וגם ק' מאי טעמא א"ל לבדוק אח"כ דאפי' בדקו הא אינו אומר אם לא הגליהה שחיטתו דאין עליו זו החזקה שא"כ א"ל בדיקה כלל, ואולי דוקא בדיקה של אח"כ שאינה אלא חומרא בעלמא סמכו על המומר כדין חזקה דמסתמא הכי יהיה אך לא נאמנות, וכן לפי' ט"ז סק"ב דהוי כדיעבד מיושב עי"ש.

וב"ח כ' כי לתו' משומד הוא רק דרבנן וי"ע דאינו משמע הלשון כלל. עוד כ' הב"ח דבלא בדק איכא חשש לא חשש, ויל"ע בשוחט בעלמא שלא לאכלה אי שרי לי' או מיחייב לברוכי.

ועי' ב"י הביא הרשב"א להסתפק אי נמצאת סכינו יפה לאחר זמן מהני לאכשורי, ויל"ע אם כוונתו להסתפק שמא בא הוא לרמותינו והלך להביא יפה, או סתם שמא על דרך מקרה באה לו, ופ"מ בידוע שלא כיון לזה, והנה אם באמת כוונתו סתם שמא באה לו סכין ואין לו כוונה לרמות, יל"ע מ"ט נחשוש לזה שנעלם סכין הראשון ובא אחר.

עי' בב"ח משם ר"ן אין מוסרין לו לכתחלה שמא יחשבו הרואים שא"ל לבדיקה, ולפ"ז ה"ה במי שאריך לבדקו אם יודע הלכות יבדקנו בפני הרואים וכן מי שאריך לבדקו אם יתעלף.

[ז] **בהא דלא טרח:** ס"ד בב"י אי' דבעי' שיהיה הכשר זול כמו בשר נבלה, ועי' לעיל משם תורת הבית דטרח לילך אצל בקי בשחיטה, ולפ"ז אף אם יש טרחא ליקח הכשר כמו הליכה לבקי מ"מ תלי' לקולא, ויל"ע מה הוצרך הרשב"א לזה די"ל דידע מומר מאי כשר ומאי אינו כשר.

שם בב״ח כ׳ במומר לתאבון דנאמן לומר שטרח והביא משוחט רחוק, ויל״ע ביש ב׳ כשרים א׳ קרוב וא׳ רחוק אי נאמן לומר שהלך לרחוק או דמסתמא לא יטרח כ״כ וא״כ משקר, והנה י״ל מגו שהי׳ יכול לומר הקרוב והי׳ נאמן ויל״ע.

שם, כ׳ דכמו דמחליפין חמץ אחר הפסח כן ילך להכשיר בהמתו, וקשיא אי מחליפין א״כ יחליפו קודם הפסח למה שאינו חמץ ואח״כ יחזירו, ומה״ת דתרתי לא עבדי, וי״ל דלא קפדי אלא במילי דאכילה.

ועוד שם יצא לחלק מדיוקא דדוקא בעוף נאמר, וצ״ע א״כ לפרש דבבהמה אינו כן ודוקא בעוף הוא, ומחוור טפי דעת ב״י שאינו מחלק, ומה דנקט עוף אפ״ל דבהמה מסתברא דאיכא בכ״מ אבל עוף מצוי בו שיהיה מצוי מין אחד רק במקום רחוק, וכן פרישה לא מחלק דינא אלא שטעמו נר׳ דחוק.

הב״י הביא הרשב״א במשמרת הבית מדמאי פ״ח מ״ה שאומר לחשוד קח מפלוני מועיל ואומר קח ממי שנאמן אינו מועיל וא״כ ה״ה הכא צריך המומר לומר ממאן לקח, והנה עי״ש ר״מ הטעם בדמאי משום דמרתת כשאפשר לברורי, ולכאו׳ איכא לחלק דהתם מאן דחשיד אמעשר חשיד גם ליתן לאחרים דפעמים אינו חשוב אצלו אסור בזה דלמעשר בעי׳ חברות, וגם הוא חלק מגזרת דמאי לנהוג בע״ה כאלו כן הוא, אבל בשחיטה הא קי״ל דלא חשיד אלפני עיור, וא״כ בחזקה גופה נאמן דשחט כהוגן, ומה ששואלין אותו נראה דהוא חומרא בעלמא [וצ״ע לדיעבד] וכ״כ פרישה דאמירתו הוא חומרא כיון דאפשר לברר. והנה הש״ך סקט״ו והט״ז סק״ז סמכו ע״ד רשב״א במשה״ב דכדאומר פלוני מומחה אז מרתת לשקר דיכולין לשאלו, ולפ״ז יכול לאמור סכין במקום פלוני יפה ונאמן דמרתת לשקר, [ויש לדון בסכין שיוכל לתרץ סברתי דיפה מקרי כיון שהדבר נתון לבדיקה מורכבת], אבל בנמצא סכין לפנינו א״צ אמירה כמו שנמצא מומחה לפנינו א״צ אמירה ואין שום תועלת באמירה, ואעפ״כ הש״ע הזכיר אמירה וע״כ כמ״ש הפרישה דלאו דוקא צריך לומר אלא לרוחא דמילתא כל שנוכל לברר ול״ש כאן נאמנות, ובאמת כן מפורש נמי בתורת הבית הקצר כדברי פרישה שכ׳ ״נאמן לומר מן השחוטה לקחתי״ ״ישראל מומחה וכשר שחט לי״ ״ואצ״ל באומר ישראל פלוני כשר שחט לי״, ומפורש דאינו חיוב לומר פלוני, ולכן ל״ק מה דתמה ט״ז על השו״ע שלא העתיק חיוב לומר פלוני. ועי׳ פתיחת הפמ״ג ליו״ד דיש לילך בתר הקצר, ואכן י״ל שהארוך יותר מדוקדק מ״מ כאן ל״ש לדחות כי הוא מפורש. וכנר׳ רק השיב על השגת רא״ה דאינו מלתא בלא טעמא אבל הכרח מעקה״ד ליכא, ורע״א נקט דזה לעכובא וצ״ע. ובאמת ליכא מקור להצריך זה אפי׳ נימא שכ׳ הרשב״א דצריך ליכא להכח שיהי׳ מעכב, וכתב דבבשר חתוך לא נאמן דהא ליכא טב״ע וא״א לשאול לאותו פלוני, וצ״ע דלמה ילך אחר האסור אם שחט בהמה אצל שוחט כשר למה ישחוט אחרת שלא אצלו ויעלימנה הא ז״ג תלי׳ דבקל היה לו להכשיר.

ומש״כ הט״ז ע״ד הרשב״א תימה לי דא״כ אפי׳ בעכו״ם כדמצינו סי׳ פו׳ שנאמן באומר של עוף פלוני הס. וצע״ג כוונתו הא התם אינו נאמן אלא בצרוף סימן דכד וחד, ועוד דמה שייך עכו״ם דאינו בר זביחה, [ואולי ר״ל להעיד על אחר ול״ש].

ורעק״א הק׳ מה טעם לא סגי שיאמר פלוני שחט לי ולא יאמר מומחה הא רוב מומחין, ונראה דל״ש מירתת שיכול לתת כל שמות שבעולם ודמי לפלוני ופלוני והלכו למדינת היס והכא שאינו אלא סברא יש להחמיר יותר.

ועי׳ פרישה הקשה הא במי שחשוד לאכול גבינה של גוייס אינו נאמן לומר מן הכשירה קניתי, ולפמ״ש מיושב שפיר דחשוד ע״ז הטעם שאינה חשובה אצלו אסור ולא כשחיטה שאסורה ידוע ולתאבון הוא מומר, ועוד דכבר פרשנו שאין לו נאמנות כלל אלא משום חזקה דלפנ״ע, ומה שתירץ דהטעם משום שהכינו לעצמו אין לו מקור דמנא לן דדוקא בהאי גונא וכל הפוסקים סתמו. ובפמ״ג הק׳ היכי נאמן מומר ולא מובן דודאי אינו נאמנות וכמ״ש.

והנה הרשב״א בתה״ב הארוך כ׳ דמומר ליכא רוב מומחין מצד של״ל חזקת כשרות, ומבואר בדעתו דלא כהפרי תאר סי׳ א׳ דעיקר החזקה הוא משום שלא ירצו להפסיד הממון דזה שייך אף במומר.

[ח] מומר שנשבע: ס״ג בב״י כתוב בס׳ אהל מעד אפי׳ נשבע ששחט בסכין יפה אינו נאמן שהרי הוא חשוד על השבועה לגבי אותו דבר שהרי הוא מושבע ועומד מהר סיני, ותימה וכי כל עובר בלאו עובר בשבועה, והא חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא, והא אי גוזל עובר אשבועה וא״כ לחשוד נמי אשבועתא, ונראה דשורש הדין אינו אלא דאם קיל לי׳ דין זה אין לו נאמנות דאינו יודע חומר שחיטה ולא אכפת לי׳ לשקר בה. וכן גבי לפני עיור דאותו דבר לא חישי׳. ובאמת הקו׳ משבועה אין ק׳ כ״כ דחיוב שבועה דממונות אינו בירור דאנו מאמינים לו, אלא דשבועה מפחדתו, ואפי׳ חשיד אממונא שבועה מפחדתו טפי, ומ״מ לענין נאמנות אינו נאמן לישבע, אבל הכרח מה שכתבנו הוא מקו׳ הט״ז סק״ו דאין פסול לעדות אלא בעובר עברה סתם ובעובר על השבועה פסול, [ויש לדחות נמי דדוקא שבועת עצמו, ושבועת הר סיני לא מקרי עובר על השבועה ומ״מ אותו דבר מקרי. ובהגהות צבי לצדיק כ׳ דשמא לא ידע שהוא מושבע וזה תימה], ובזה יש לבאר דין התב״ש אפי׳ אכל פחות מכשעור מקרי חשוד אשבועה ותמה פמ״ג הא ע״ז אינו מושבע, ואין הכוונה אלא שמזלזל בחיובו על ענין זה והחיוב כמוהו כשבועה, גם הפלתי סקי״א כ׳ לא הבנתי מ״ש הש״ך שהוא חשוד על השבועה לאותו דבר, אבל למ״ש כוונת הש״ך כנ״ל דהוא חשוד דוקא להא עניינא.

הפלתי אות ד׳ כ׳ דל״נ לומר השתא איפגם כיון דאתרע לפנינו, והק׳ גי׳ רש״א מהאומרת משארסתני נאנסתי וה״נ אתרע לפנינו, ול״ק דהתם מצד ברי ושמא וגם מגו דמוכ״ע, אבל כאן ל״ש נאמנות כלל ולא נאמר מגו אלא כשיש נאמנות.

[ט] חשוד אגניבה: כ׳ הב״ח שחשוד אגניבה אינו חשוד על שאר עברות דאמרו רוב גנבי ישראל ומ״מ רוב מומחין. וזה צע״ג ומרפסי איגרן דהרי רוב גנבי ישראל ולא רוב ישראל גנבי, ועי׳ ש״ך סקי״ח דהב״ח ציוה למחוק דבריו ואולי לד״ז כוונתו. אכן הש״ך מייתי אעיקר דינו ובאמת בדין זה איכא סברא גדולה. וכן כ׳ בצבי לצדיק מדעתו לכוין לדברי הב״ח ועי׳ גם יד יהודה שכמה אנשים שאינם זהירים בממון זהירים בשאר עברות, ובזה נצטרך לתרץ קו׳ הט״ז סק״ט וש״ך שם בהא דנגנבו גדייו ותרנגוליו מצאן שחוטין כשרין וכ׳ תוס׳ יב. והטור דחשוד אגניבה לא חשוד אשחיטה ואמאי הא מ״מ אסורא עבד, ותרוצם שמא נתן לאחר לשחוט ק׳ מה״ת יתן לאחר הא חשוד על העברה, [ועוד דאף זה אינו צד קולא בודאי דאינו אלא רוב ואיכא מ״מ מעוטא דאחרים שאין מומחין], וכן הא ל׳ טור מורה לאו הכי אלא שחשוד על גנבה ומ״מ אינו חשוד לזה ולא משמע מטעם הזה, והש״ך עצמו בתחלת דבריו דייק מזה, וכן לפ״ז לא יועיל התי׳ דהיה פחות מג״פ ואינו מומר דס״ס משמע בלשון הפו׳ דאינו חשוד כלל.

בין עוף לבהמה (ש״ך יד׳), וכן בסכין יאמר בסכין זה שחטתי (תב״ש יג׳), ולהפרישה כ״ז לכתחלה. ואינו נאמן לומר על הפגום דהשתא איפגם (פלתי ד׳), וי״א דאם יש לו משחזת מסתמא השחיז (כ״כ הרדב״ז ח״א סי׳ כב׳, אבל היד יהודה ג׳ חולק ע״ז). ונאמנות על סכין אין לו כלל אפי׳ בשבועה (ס״ג), ובזמננו י״א דאין להקל ודינו כנברי (ב״ה ב׳ ופר״ח יב׳, והתב״ש יב׳ חושש לכתחלה לזה לפי הענין).

מומר לעברה אחת י״א דבודק לו סכין ושוחט (ס״ו), דיעבד (ש״ך יח׳ בית יעקב קלח׳). אבל פסול לעדות בעברה אחת א״צ לבדוק לו סכין (ס״ו). כל שאינו מומר לתיאבון ה״ז להכעיס (רמ״א ופר״ת ח׳, וכ׳ הש״ך להלן רנא׳ ג׳ דרק בשחיטה החמירו בזה. והכוונה במקרה זה הוא שאינו חושש בין היתר לאיסור אבל לא בוחר דוקא באיסור), ויש מקלין עד שיהיה להכעיס ממש (פר״ח יט׳ ותב״ש יג׳, ודוקא בעברה א׳ ולא באכילת נבלות תב״ש יג׳). ודין המומר להכעיס ששחיטתו נבלה (ס״ו) ואפי׳ בפ״א (ש״ך טז׳, עי׳ להלן קנא׳ להחיותו ורנא׳ לפדותו ולהלוותו). ואם נפסל לעדות על אכלו נבלות שחיטתו פסולה (רמ״א פר״ח כג׳ תפא״י דמאי ד׳ א׳, והש״ך כ׳ וכ״ד חת״ס סי׳ כב׳ סובר דמעיד לאחרים אבל לא

ולכאו' איכא נפ"מ אם מצאנוהו שחוט באותו מקום דודאי השוחט הוא הגנב [וצ"ע להמציא שהטעוהו] וא"כ לכאו' יש להיות פסול לט"ז וש"ך, אכן להשי' שלא נהי' מומר באותה שחיטה אולי יש להתיר, אכן מ"מ יש לחוש כיון שדרך שוחט להגביה ולאחוז קודם שחיטה וכדו' הא קנאו. ולב"ח אין נפ"מ.

וראיתי להגר"א סקי"ז שכ' "צ"ל שידוע שלא גנב אלא פ"א". וצ"ע מה צריך ידוע כיון שלא ראינוהו גונב אלא פ"א מה"ת שגנב עוד וגם הא לא ידעי' מיהו הגנב והיכי ידוע לנו, ואולי אין כוונתו אוקימתא אלא כיון שבידוע שגנב פ"א ולא ידוע יותר לכן כשר.

[י] מומר לערלות: ד' ב' ערל מומר לערלות, יל"ע הא שמעי' מסיפא דמומר לעכו"ס, וי"ל זו וא"צ לומר זו, או דס"ד מומר לערלות שאני שהוא פסול הגוף, ועי' זבחים כב: דמאים, ויל"ע אי בלא מל את בנו הוי נמי מומר לערלות דהא השתא החובה על האב ולא על הבן והוא אותו החובה.

[יא] מומר לכה"ת: ה' א' מומר לכל התורה, ונראה דהיינו שפקר בכמה מצוות ויודעים שאינו מדקדק במצוות, ולא רק בדברים מסוימים הרי זה מומר לכל התורה, דהרי א"א לידע אם הוא מומר לכל התורה, וכ"מ תו' ה' ב' גבי חלב שכ' דחטאת חלב היינו דמומר לכל חטאות שבתורה, ומוכח דסגי בזה ולא בכל התורה וראי' לד' התב"ש.

ועי' ה' ב' בתו' שפרשו דמומר לחלב מומר לדם כו' צ"ע מ"מ מה ענינם ומנ"ל דהכי הוא, ונראה דלאו דוקא חלב ודם אלא סבירא להו דאין הפרש בין אסורים דומים, והוא הדין מומר לכלאים מומר לשעטנז.

ורעק"א ז"ל הק' במומר לכה"ת שהוכיח הרי"ו דהיינו חוץ משבת וע"ז שאל"כ תיפו"ל מצד עצמם, ודלמא במחלל שבת שלא בפרהסיא, ובאמת למש"כ דרובו ככולו שמא יש לתרץ.

[יב] מומר להכעיס: עי' בס"ה שכ' ב"י משם רשב"א דמומר להכעיס לא סמכי' עליו לכתחלה מפני שהוא מכוין לקלקל ושמא לא יתנו לב הרואים, נראה דנשתנה מישראל בכך דמצוי יותר הקלקול, ודין לכתחלה זה כמו דין לכתחלה דקטן ב. עיין שם ברשב"א פירש משום בל תשחית, ומה שי"ל בקטן יועיל כאן וכן בהיפך, אבל אין סברא לפרש דמומר להכעיס מקלקל ומסתיר קלקולו ולכן גרע מקטן.

ועי"ש עוד משם ר"ן דאיכא מומר שאינו לתאבון ומ"מ אינו להכעיס, ונראה גדר להכעיס כל שנהנה בעבירה, ומומר שמכוין לו היינו כל שלא אכפת לי' בעברה כלל, ולפ"ז לכתחלה אין ליתן לו לשחוט כמו בקטנים וכדלעיל ברשב"א, ולא משמע וצ"ע, גם ק' למה לא זכר התלמוד בשום מקום האי מומר כמו לעדות בסנהדרין כז' וכדו' ולא אשתמיט לדבר בחלוק זה שלפ"ד מצאנוהו בשחיטה.

והנה בנדון צדוקי וכל דדמי לי' אם יוכל להוציא ישראל אחר בברכה. נראה בחולין פז. במעשה בצדוקי אחד שהוציא את רבינו הקדוש בברכה, גם יינו נראה שם שלא נפסל, ועי' ר"מ תשובה ג' ז' מהו מין ואפיקורס ונר' שם דרק על יג' עיקרים לבד, וגם המכחיש מקבלת חז"ל לא הזכיר, ועי' לח"מ דיש נקראים אפיקורסים אע"פ שאין דינם כאפיקורסים אלא שהם מבוא לו [וכגון דאמרו סנה' ק. ה"ד אפיקורוס זה הקורא לרבו בשמו וודאי אין זה אפיקורס לשום ענין אלא כד' הלח"מ], ועי' פר"ח יו"ד סי' א' בקו"א דהמבזה ת"ח אף שנקרא אפיקורס מ"מ שחיטתו מותרת, ובשו"ע חו"מ תכה' ה' "אפיקורס מישראל והם עובדי עבודת כוכבים או העושה עבירות להכעיס אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להכעיס (הרי זה) אפיקורס הכופרים בתורה ובנבואה מישראל", ומבואר דבלא זה אינו נקרא אפיקורס, ובבה"ל לט' לענין ס"ת שכתבו מין יישרף דאין בכלל זה הכופר בד' חז"ל. ועי' משנה ברורה קכו' ב' "ודע דמוכח לכו"ע דאם אנו יודעין שהוא כופר בתחיית המתים או אינו מאמין בגאולה העתידה וכ"ש אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש לכו"ע אפיקורוס גמור הוא", מיהו אם כופר בעיקר כח חז"ל ודאי אפיקורס הוא שהרי יש לו תורה אחרת וגם תפלין לא יניח וכדו' וכמ"ש הבה"ל סי' רטו' דהכופרים בדברי חז"ל דומים לכותים, וה"ט דכותים הוו ישראל אלא שלא קבלו דברי רז"ל כלל, ודוקא באופן זה יש ללמוד, וכן הוא בבאור הגר"א יו"ד קיז' ז' דאם כופר בדברי חז"ל איכא למילף מכותי, ובשו"ת מהרי"ל סימן קצד' "אבל כל הני אפיקורס ומגלה פני' בתורה דפרק חלק אף על גב דגדול עונו מנשוא לא מסתברא למפסל שחיטתו כו' ומשום הכי אינו חשוד לעבור על שום עבירה אבל משום דאינו חושש על דבר כזה ומפרש אותו בע"א ע"י פילוסוף ונראה בעיניו שאינו איסור אם כן אשחיטה לא עבר וכנכרי אין להחשיבו אפילו קעביד להנאתו ויודע שאסור דווקא כשעושה להכעיס", ואין אדם עושה יי"נ אא"כ המיר דתו ועי' חזו"א בזה, ומובא בדברינו קיב' סק"ז, וכן עי' רדב"ז ח"ג תתקמג' דמגע קראי ולדוקי אינו פוסל, וכן מבואר מדשתה שמעון בן שטח (ברכות מח') מיינו של ינאי המלך כמ"ש יהבו לי' כסא והא איש רשע משרתיו רשעים כחולין ה:. ועמ"ש בזה להלן סי' קיט' סק"ב בדין מורידין. ובסי' קנז' נר' בש"ך דכל אפיקורס דפרק חלק בכלל מורידין, וע"ש בביאור הגר"א שכ' דצ"ע.

[יג] מסור: דעת הט"ז סקי"ג דמסור הוי מומר לתיאבון, וצ"ע אי מקרי לתיאבון לכל התורה שוב דינו כלהכעיס, ואם רק לזה מאי קמ"ל וגם הא כ' רמ"א דינו כמומר ומשמע מומר לגמרי, וע"כ דלכל התורה הוא דמקרי מומר, ואי הוא מומר להכעיס גם בזה אין חדוש וע"כ דמומר לתיאבון למסור הו"ל מומר לכה"ת, אבל הפר"ח סקכ"ז הבין דלהט"ז הוי מומר לתיאבון רק לזה וצ"ע.

[יד] שוחט לע"ז: כ' תו' ור"ן וכן ש"ך סקי"ז בשוחט לע"ז באותה השחיטה לא נאסרת משום מומר דעדיין לא שחט, ויל"ע מ"מ הא מעשה השחיטה לשם ע"ז נעשה ואפי' לא גמרו הא אין יכול לחזור בו וכאלו הודיע בפרהסיא שאין לו חלק בה' וכי לא יהיה זה מומר, ובאמת הר"מ אוסר ורעק"א נתן טעמו משום תחלת שחיטה ויל"פ כמ"ש.

[טו] ב' בסכין א': הב"ח כ' כדבר פשוט להתיר דמסייע אין בו ממש, וצ"ע דזה אינו מסייע כלל אלא ששניהם עשאוה ומסייע שהוא טפל, וכבר הא"ז סי' שסז' הרגיש בזה. וקרוב לזה יכול וזה יכול שבת צב:

ועי' כט. הכל מודים בא עכו"ס ושחט סימן א' וישראל סי' א' כו', דפשט"ל דלא תלי' בהא דשחיטה מתחלה ועד סוף, סוג' דשחיטה מתחלה עד סוף, עי' חזו"א הביא מלו' ב' דתלו בפלוגתא דשחיטה מתחלה ועד סוף וכ' דהוא לישנא בעלמא אבל אינו מוכרח מפלוג' דהכא, וזה נר' יסוד לכל ענין מתחלה ועד סוף שאינו ענין במציאות אלא שני צדדים רחוקים יש הא' שאין לקבוע שעור חלות

לעצמו, וכ' הפמ"ג בש"ד כ' דגם לאחרים בטירחא אין נאמן). וגם מומר לתאבון אם הוא מומר לכה"ת שחיטתו נבלה, והיינו רוב התורה, אוג' עברות מפורסמות (תבו"ש טו') או חלול שבת בפרהסיא (וה"ה כשיודע שיתפרסם, פמ"ג מ"ב שפה' ד'. עסי' קנז'), וה"ה יוהכ"פ (תבו"ש טז'), וצ"ע (יד יהודה י'), או עע"ז ואפי' בצנעא פ"א (ש"ך יז' מובא במ"ב שפה' ד'). ואם אינו מאמין בדחז"ל צ"ע (יד יהודה יא', ועתבו"ש יז' דהאפיקורסים הנז' פ' חלק כמו מבזה ת"ח מגלה פנים בתורה וכדו' שחיטתן כשרה). ואם מחלל שבת מדרבנן לא הוי מומר (תבו"ש טז' ופר"ח בקו"א, דלא כב"ה ג', ועי' רע"א שהוא מח' הפו'). מומר לערלות דינו כעברה א', וכ"ש במתו אחיו מחמ"מ ועדין מסוכן (ש"ך כא') דכשר (ס"ד). מוסר שחיטתו נבלה (ס"ט כפי' ש"ך בנקה"כ ופר"ח כז'), וי"א (ט"ז יג' וידי"ה יג') דדינו כמומר לתיאבון, ונחלקו הפוסקים אם מסר פעם אחת (התב"ש מז' וב"ה ה' כתבו דבאקראי כשר דיעבד, והפר"ח בקו"א החמיר).

מי שהוציא טרפה פ"א מתחת ידו אין בכך כדי לפסול שחיטתו, והכל לפי הענין (רמ"א ס"ב ויד יהודה ה'), ויש מחמירין (ש"ך יא' והגר"א יט' ופר"ח יא' ותב"ש ח', ולדבריהם כל הכלים שהשתמשו בהם טרפים חוץ מכלי חרס שאב"י, תב"ש). ואם יש לו ריוח ממון לשוחט בעי תשובה דפרק ז"ב (פר"ח קיט',

שחיטה אלא לבסוף, והב' שיש לקבוע שעור חלות השחיטה מתחלת המעשה, וכל פלוג' בא' מהנפ"מ היוצאות מאלו וכאלו הוא תלוי בלשון הזו, אבל אין כולם תלויים זה בזה די"ל דוקא לענין מסויים חשיב שחיטה, ולכן הרמב"ם דנקט מידי דכו"ע מודו דפסול מ"מ כ' עלי' דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ר"ל ממה שיש בשחיטה כו', [ועי' רע"א סי' קסה' דסובר דאיכא פלוג' בין רש"י לתו' אם נפסלה פסול חצוני דומיא דהזאה כו' והק' ארש"י, ולענ"ד לא מצאתי לו הכרח מרש"י ז"ל שלא הוסיף ע"ד הגמ' כלום כ"א פי' כפשוטו ולא נחתי' כלל למקרה אמצעי].

סי' ג': [א] כוונת קטן: יב: מאן תנא דלא בעי כוונה כו', התוס' הקשו מגיטין דגדול עומד על גביו מהני בקטן, והנה בפשטות לא יקשה כלל דכתיבת גט אינו בעי כוונה כלל לעשותו גט ולא מזה מיירי, אלא מהותו לשם אשה פלונית, ואינו ענין של כונה להבנת המעשה או לשם עצמו כמו שיהיה שחוט אלא כונה אחת מסויימת על שייכות הגט שקשור לאשה זו, ועוד שחיטה הענין הוא לאכול מה שנעשה בו מעשה שחיטה, אבל בגט כתיבתו אינו כלום אלא הנתינה. מיהו איכא עוד דרכים בביאור לשמה ועמ"ש באורך להלן רסד' סק"א.

[וברשב"א משמע דענין עע"ג הוא דכוונת אחרים מועיל במקום כוונת הקטן, (וסברא הוא דמה שייך ללמדו לכוין הא ודאי ידע דשוחט ולאכילה כו' רק אין דעתו חשובה לפנינו), וא"כ י"ל דשייך זה בגט דמיעדים זה לה, אבל לא בשחיטה דבעי' כוונה במעשה עצמו ולא יעוד].

ושם בתו' כתבו אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא קתני, ור"ל דסוגיין משמע בלא עע"ג ולהכי פרכי' מ"ט לא בעי', אך ק' דהא בגטין נמי לא קתני כלל במתני' דבעי' עע"ג אלא קטן כשר והגמ' שם מוסיף מסברא דבעי' עע"ג, והכא גם מיירי בכמה דברים ולא רק בקטן כמ"ש "וכולן" כו' ולא שייך במתני' עע"ג.

והטעם דסתמו בגטין נראה דאינו כוונה למעשה מצוה אלא כונה מסוימת נצרכת ולא דמי להכא, א"נ הא לר"מ א"צ כלל כוונה בשטר וסתמא כר"מ.

ומש"כ תו' דחליצה בב"ד הוי כגדול עע"ג, יל"ע אי כל ענין ב"ד היינו כמו הגדול דגטין שהם המזהירים, או שעצם זה שהוא בפני ב"ד זה מועיל יותר וא"צ כ"כ לדקדק כי הכל ע"ד ב"ד, ולפ"ז רק במה שדינו להיעשות בפני ב"ד אבל לא כתיבת גט בפני ב"ד דאין טעם, והנה מה שמק' תו' משוטה דפסול לחליצה והאיכא ב"ד, מוכח דאין הפרש בין למוד דכאן ללמוד דגט, דהא אי בגט מלמדין ממש וטפי מחליצה ע"י ב"ד א"כ ל"ק דשוטה לא מהני לי' אם אין מסבירין ממש וכגט, והשתא נפיק דאין הפרש ביניהם, וא"כ צ"ע כל ענין ב"ד שהכניסו תו', דמה אתיחד לזה ב"ד הא יש לאוקימו בשהסבירו לו ועומדים על גביו חוץ ממה שיש ב"ד בסתם, וא"כ הדר אין ק' כ"כ משוטה דאינו כשר אלא בעע"ג והתוספתא דפסלה פסלה בסתמא.

ויסוד דין כוונה בשחיטה מיסוד כח גברא, דאי מתה מעצמה נבלה היא ומה לי נפל סכין מה לי נפל אבן, וא"כ אדם דלא נתכוין לחתוך ודאי פסול והספק בדרגה.

ובקטן לכאו' לא שייך לומר דלא נתכוין לחתוך סימנים דהא ודאי נתכוין לזה, ואפשר דבעינן כונה לעשות מה שהצריכה תורה לאכילה, דכל מעשה שאינו פשוט בעי' שיעשה ע"י בן דעת.

הפלתי סק"ב תמה בעיקר קו' תו' יב: דלמא מרישא דייק ובאמת בעע"ג מקרי שכיונו, אכן בגמ' מפורש דהדיוק מסיפא וכן מפורש בצריכותא דלקמן לא.

[ב] מה מקרי כחו: עתו' סנהדרין עז. מה שכתבו כי למ"ד אשו משום חציו לא קיימא סוגיא דדף לא. [וגרסי התם] דנפל סכין מידו פסולה הפילה כשירה ולמ"ד משום חציו נפלה הא הוה לי' חציו. וזה תימה דסוגיין ודיוקא דמתני' דלא כהלכתא ולא אשכחן בה מידי, וגם הא נפלה סכין מעל השולחן נמי הוה לי' חציו כמו נפלו אבנו סכינו ומשאו וכי ס"ד דיועיל, ועוד מה דמיון מנזיקין לשחיטה דבשחיטה בעי' וזבחת ולא מעצמו ובנזיקין בעי' שיהיה אשם.

ועי' ר"ן סנהדרין שם כ' דחציו ליתי' אלא בנזיקין ולא במיתה ודלא כתו', אך ק' דבתו' הביאו מפורש מסוג' דחציו דפרכי' מהא דגדי כפות כו'.

ובאמת גי' תו' מחודשת מאד ונפ"מ למה שנחלקו הראשונים, והנה השו"ע כ' מפורש דאפי' הפיל דרך הלוכו בידו או רגלו וכן ל' הטור ומפורש מזה דאפי' במתעסק שלא כיון להזזת סכין, והפמ"ג סק"א ר"ל דהיינו כיון להזיז הסכין וזה תימה מאד לפרש דא"כ מה ענין או רגלו וגם הא תני לי' רישא נתכוין לזרוק בכותל ומה לי בכותל או להזיז עם רגלו וגם הא כ' בהדיא דלא כיון כלל, וזה תימה דבכל דוכתא מתעסק כמאן דלא עביד, והנה הב"י הביא מקור לזה מהא דלא: בשחיטה אפי' ר"י מודה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דלחולין לא בעי כוונה, ומזה הוציא דמתעסק בחולין כשר. אבל צ"ע דמקור מעוט מתעסק מקדשים יג. נר' דאין המכוון שם מתעסק שלא כיון להזזת סכין כלל, דהא ילפי' לי' מושחט את בן הבקר שתהי' שחיטה לשם בן בקר וילפי' מזה טפי ממתעסק ומנ"ל למילף תרתי וע"כ דהא פשיטא דמתעסק פסול, וגם הלשון שיהי' שחיטה לשם בן בקר מבואר דמדבר במכוין להזיז הסכין אבל לא לערוף בזה בן בקר, גם רש"י יג. ולא. פי' מתעסק היינו מתכוין לדבר אחר ולא שאינו מתכוין להזיז סכין וכן פי' בבכורות י. ענין מתעסק בשחיטה, ובאמת כ"ז תמוה גם מסברא, דבכל דוכתא מתעסק כמאן דלא עביד, מיהו בשו"ת רע"א סי' ח' כ' נ"ל דבר חדש דמתעסק מקרי דעביד העברה רק שהתורה פטרה מעונש. עמ"ש בזה בסמוך.

מיהו אין לדייק ממ"ש הא הפילה הוא כשר ולא נקט נפלה דרך הלוכו דלא נחתו בלא"ה לפרטים אלו וכמו דנפלה מחיקו פסול לרוה"פ ולא נקטו נפלה מחיקו אלא עיקר החלוק דנפלה מעצמה והפילה.

והגר"א סק"ד נתן מקור לדברי שו"ע ממש"ש לא. וצריכא אע"ג דלא קא מכוין לשום חתיכה, אבל אינו הכרח דהא עדיין מכוין לשום זריקה, [והב"ה הק' מאי מיתו אהא דחש"ו משחט בלא כונה דגרע טובא וחש"ו י"ל כונה, אכן זה חלק מהצריכותא דעבדו לא. דמ"מ יש כוונת חתיכה] וכן התו' יב: שהביא משמע אפכא שכתבו דאפי' לא מתכוין לחתיכה ומשמע נמי באופן דמכוין להזזת הסכין.

והנה דעת רש"ל היא להחמיר בזה שכ' פ"ב סי' יג' לשון הרא"ש: בלא כוונת שום דבר א"א מדכתב וזבחת דהוי עכ"פ כמו ועשית וצריך להתכוין לשום דבר מעשה ובלא לא מקרי כח גברא, אבל הפר"ח כאן סק"א מיקל בזה וכן פי' דעת שו"ע ודחק כן גם בכוונת רא"ש, גם הפר"ת הסתפק בזה.

דהיינו ילבש שחורים כו', ופמ"ג בש"ד יא' מיקל עד ג"פ). ואם בשגגה צריך לקבל עליו חברות ובעי תשובה רק אחר ג"פ, וה"ה הבודק. ובודקי ירקות אחר ג"פ נמי צריכים לקבל חברות. כל שוחט המכחיש העד אחר שהבהמה כבר אסורה י"ל להגן על כבודו אתי וכשר (רע"א). החשוד על טרפות לא חשיד על נבלות כגון בדיקת סכין (ש"ד ד'), חשוד לעכב ממון לא מקרי חשוד על לאו (ידי"ה יב'), אבל בגזל הוי חשוד על לאו (ש"ך יח' דלא כב"ח).

אפי' עשה הפסול תחלת שחיטה יותר מחצי קנה או סוף לבד שגמר רוב קנה (ש"ך כח') פסול (ס"י). שחטו יחד בב' סכינים פסול ואפי' בסכין א' (ס"י) ויש מקילין בסכין א' (רש"ל וא"ז ופר"ח לא' וכו"פ והגר"א), וראוי להחמיר (ש"ך ל' וב"ח ויד יהודה טז').

– ג –

שחיטה א"צ כוונה

כל שחיטה מכח אדם כשרה, אפי' הפיל סכין דרך הלוכו ושחט (ס"א), ואפי' חש"ו (תב"ש א'), ואם לא כיון אפי' להזיז הסכין יש להחמיר (הפר"ח א' כ' שהוא ספק וכן הפר"ת ג', וכ'

אכן לפ"ז יש לחלק מש"כ דנפלה מידו בלא כוונה אינו כשר הא זה ע"י איזה פעולה שעשה ודמי להפיל בידו או רגלו, ול"ל דמיירי כשהסיר ההשגחה כמו פתח ידו או איקו שזה ל"מ מעשה, [ויל"ע בזעזע ידו שזה שוה לזעזע שולחן וכדו' ונפלה אי הוי מעשה].

הנה התב"ש מסיק להחמיר בעזב מידו בכוונה מעל הבהמה דלא יועיל, ובאמת זה תימה דבש"ע מפורש לא מיעט אלא שלא בכוונה, אבל ההולך וסכין בידו ומעמידה מעל ראש הבהמה ועוזב למה לא יועיל, שהוא דרך עשיה ומה טעם נצטרך תנופה ואפי' בראיתה כה"ג חייב, ומ"ש מבדיקת דמיא. ולפ"ז יהי' דין מחודש שאם כיון יהי' מעשה ואם לא כיון אינו נקרא מעשה כלל מכח אדם, וגר' הטעם משום דאם כיון מגרפי' פעולת ההבאה ומה שהניח בצד המתאים ועזב ידו הכל נעשה לזה אבל אם לא כיון לכלום א"א לגרף מעשים שאינם קשורים כלל לזה א"כ לא עשה כלום אלא הסכין מעצמו נפל ומאכפ"ל שהי' מונח עליו.

ולעיקר דברי הגרע"א שם בתשו' ח', ע"ש שהביא מפרק כיצד הרגל בלא ידע דאבן בחיקו, דדומה למתעסק ממש, דודאי פטור מדין אשר חטא וכמו כיון לתלוש בשבת עב:. ואפשר דכיון לתלוש גרע, דזזה ידו ולא רצה לעשות מעשה זה אלא לתוך זה שאצלו, אבל באבן רצה ליקח אלא דשכח דיש אצלו אבן ואין השכחה על המעשה. אמנם אם מזז הסכין ושכח דיש תחתיו מחובר רק רצה להזיז במקום זה, בזה דומה להא דלא ידע שהאבן בחיקו.

והנה מתעסק בעלמא גרע מדשא"מ, דלא רק שאין מתכוין לתוצאה, גם אינו מתכוין לפעולה עצמה. אך איכא אופן דמתעסק עדיף לחיובא מדשא"מ, דבדבר שאין מתכוין מכוין למעשה ואין מעוונין בתוצאה ובמתעסק מעוונין בתוצאה רק בגוף אחר, או שחשב שזה דבר אחר, ובמקרה דגוף אחר הדעת נוטה טפי דמקרי גם דשא"מ ביחס למעשה שנעשה, אבל בחשב שזה דבר אחר הרי עדיף מדבר שאין מתכוין. והנה מעוט דאשר חטא בה ממעט לרבא שבת שם נתכוין לתוך תלוש דמקרי מתעסק, ולפי' הגרע"א קשה כיון דאיכא איסור במתעסק א"כ מנ"ל לרבא דנתכוין להגביה איכא עבירה, דלמא התם לא היה כלל עבירה מדאצטריך קרא למעט נתכוין לתוך מחיובא נמעט נתכוין להגביה אף מאסור, אך אינו מוכרח.

אמנם הא דאמור בגמ' נתכוין לתוך את התלוש ותוך את המחובר, אף דבפשטות פרושו נתכוין לתוך תלוש ותוך אחר שהוא מחובר, דהיינו נתכוין לגוף אחר, אבל רש"י ותוס' לא פרשו כך, ורש"י כגרהא ס"ל דזה מקרי מתכוין לתחיכה בעלמא דאפליגו בו אביי ורבא דנתכוין לפעולת קרוב הצמח אליו. ואם נתכוין לתחיכה בעלמא דעת רש"י דאסור לאביי אף דדשא"מ מותר ולא מכוין שיתתך ויעבור אסור מקרי בידיים דעדיף מפ"ר דאחר דזזה ידו הרי עשה דבר איסור כפשוטו דל"ש בו דשא"מ, ולפ"ז ל"ק על הגרע"א, אבל עדיין תימה דאמאי תולה שהיא במציאות יכול לומר שאין מתכוין, כמו חרש דאין כונתו שיזז הספסל על ידו למקום שיכול ליתרך, ה"ג אין כונתו שיזז ידו וכ"ש בזיר חופף דהתליסה ע"י סריקתו, וכי תלש ודאי בידו עשאה, אמנם י"ל דכאן חשיב ב' מעשים וא"א להתייחס להכל כמעשה א', ולפ"ז לא יובנו דברי הט"ז והמ"ב האוסרים ספק פ"ר רק לר' יהודה, ואולי באמת תליא בגדר מה נקרא ספק פ"ר ולא כל ספק מותר. עמ"ש בחלק ד' סי' מח' אות ה'.

ובמכוין למחובר אחר דחייב לרש"י, יל"פ דאע"פ שלא כיון זזה מ"מ ה"ז כבא לאכול חלב מכאן ואכלו קצת מצד אחר דס"ס בא לאכול חלב וכן כאן כאן בא לקצור שדהו ולאכפ"ל מאיזה ירק מכוין להתחיל (ועי' שבת צב: לגבי לאחריו ובא לו לפניו אם יש לד שיהיה מתעסק דס"ס התקיימה ההוצאה). ועי' מהר"ם בדיוק דברי רש"י, אבל לענ"ד ליכא דיוק מרש"י, דהא לא פירש נתכוין לתלוש זה ואלא מחובר, והדיוק מהגמ' אחר פרש"י דמיירי באין שום חתוך א"כ כל חתוך הוא פלוגתא, ומדפלוגתא במעשה הרמה אי חתוך כל דהוא חתוך מחובר ולאי חייב, ומשום רבותא לא ניחא לי' לפרש הגמ' דהו"ל לפרש דנפ"מ. ומהר"ם פירש דרש"י נלחק בסכין דבאותו אחד לא ניח"ל לפרש רק בב' דברים, וע"ז קשה כנ"ל דיכל לפרש כדלעיל ועדיף טפי דהגמ' לא אמרה ו"ממנא".

והא דמחייב רש"י במחובר ממחובר אחר יל"ע אם השגגה היא שלא ידע שמחובר אחר חייב ולכן מביא חטאת וא"כ במזיד חייב מיתה או שגגה שלא ידע שלא לזה כיון וממילא בהזיד על ראשון עדין פטור, ורש"י כריתות יט: ושבועות יט. משמע דנקט כרבא וכמש"כ לשון זה בשבועות. וע"פ הסברא שכתבנו לעיל גבי אוכל חלב מצד אחר, אולי י"ל דעת רש"י במתכוין לזרוק למק"א ובא למקום ב' באמת פטור דלא אתעבידא מחשבתו כלל, אבל ברוצה לחתוך מחובר ג' אתעבידא מחשבתו דבמצא מחובר בידו, ואולי באמת אם המחובר אחר ועניו אחר כלל ולא דוקא סוג אחר של מחובר נודה שיהא תלוי במח'.

והנה לאביי דחייב, לא מקרי שגגת שבת ולא שגגת מלאכות דבשלמא באין מתכוין י"ל דזו פעולת איסור ולא ידע, אפי' חשב שמותר בגלל שאין מכוין הייגו שחשב שזה לא פעולת חריסה וע"כ חייב, אבל כאן הא לא שגג מידי וידע כל האסור, ול"ל דזה שגגה שלישית דשגג במעשיו.

שבת עג. נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' פלוגתא, ולתוס' דפוטר בד' וח' כמש"כ לז: קשיא ניחא אפי' מכוין לאסור ד' וזרק ח' יש לד לפטרו, וגם כאן היה צריך לפרש ואלו בצריכותא ליחא עד כאן הו"א לא אמר דפטור רק בכיון להיתר אבל כיון למחובר דכיון למעשה האסור אינא התם חייב, ע"כ דאף ביודע שמכוין למחובר פטור כמ"ש תוס'. וע"ק לתוס' דמשמע דפטור לכ"ע דהתם לא אתפרש תלי בפלוגתא, ולשון מתעסק מורה טפי כפרש"י דמתעסק בדבר אחר ולתוס' אין כאן אלא טעות ולא מתעסק.

ובתוהרא"ש פ"ז דסנהדרין דפי' בשבת עב: פטור מאשר חטא גוונא דרבא ואביי דהיינו באותו אחד דש"ל כתוס' ואלו בכריתות דמפיק מאשר חטא היינו דכיון למחובר, ולרש"י גרהא דל"ל דבאמת אין הבדל רק אמר אפי' ר' אלעזר מודה משום דמלאכת מחשבת אבל אין הפטור יותר ממה שמבואר כאן בסוגיא, וסוגיא דהכא דפטר בלא"ה אף בע"ז משום דאזיל כר' יהושע, ולפ"ז מצי למימר מהא דמיתי ראיה וס"ד דמוכיח דחייב דר' אליעזר היא דמחייב בכל דוכתא חוץ משבת. (ועי' מגתת ברוך חא"מ שבת י', ודבריו תמוהין דענין מתעסק נראה שהוא בטעות האדם, וא"כ מה לי אם האסור חתוך או מגדולו, ס"ס לפעולת המציאות מצדו נתכוין בעלמא, ומאכפ"ל מה שמה דמציאות הזו על מחובר עבדה ועל תלוש היתר בין אם נאמר דהאסור לחתוך מחובר בין אם נאמר דהאסור להפרידו מגדולו לא יהא תלוק מסברא).

[ג] **כוונה הפכית:** כ' רש"ל פ"ב סי' יג': נראה בעיני שאם כיון להדיא שלא לשחוט אותה שחיטה המכשרת אלא לעשות נחירה וחניקה נ' שלא נקרא זה שחיטה וגרוע יותר מנפלה מעל הקורה, והכתה"ג בהגה"ט אות ה' תמה מה טעם השמיטוהו הפי'. והנה העושה בפועל ע"י כוונתו שחיטה כשרה ומיהו בלבו חושב או אומר הריני רוצה לנחור שאין בדבריו כלום כיון שעושה היפך דבריו אינו אלא פטומי מילי דאין רוצה לנחור ואינו רוצה כן ואינו עושה דבר זה, וגם אין רצונו לפגום בכוונת שחיטה דהרי לא בעי' כונת

הפמ"ג במ"ז א' שהוא פלוג' קמאי, והכריע התב"ש ד' להחמיר). **ואם** פתח ידו בבונה ועזב הסכין פסול (תב"ש א', ויד יהודה ג').

כח בחו ספיקא הוי (תב"ש ב'), **ואם** דחפוהו על הסכין לאו בחו הוא (תב"ש ד'), **ואם** זרק והלכה לצדדין הוי כחו (תב"ש ג'), וכן פגע בבותל וחזר (פר"ח א' וש"א), **אמנם** כמה פוסקים (הפר"ח ב' ופר"ת ב' וידי"ה) **מכשירין** בכל כח בחו. **אבל** נפל מידו וק"ו ממקום שהי' מונח בו פסול (ס"א), ומ"מ נפל מידו הוי ספק (רע"א). וכ"ז בלבד שראה שלא החליד או בגון שחתך הנוצה ונר' שלא החליד. **אם** יש עברה בשחיטה **אינה כשרה** (זכרון יצחק סי' צו' וכ"כ בזכר יהוסף, והפ"ת א' חולק). **ואם** אמר בפרוש שאינו מכוין לשחיטה טרף (רש"ל, ותב"ש ה' חושש לו), ויד יהודה מתיר (ב').

שחיטה (והר״י ברטלר הביא רא׳ מלהלן פו. דא״ל צא נחור ומבו׳ דאם אין שחיטה לעוף מה״ת חייב לכסות), רק יש לקייס ד״ז במכוין באמת לנחור אלא שלא עלתה בידו ונשחט כהלכה, וגם זה ברוצה לנחור בדוקא שיש לו ענין שלא תישחט, אבל בלא אכפ״ל אם תישחט ודאי כשר. והפמ״ג פי׳ דבריו ״שחט בתורת נחירה״ ויל״ע, מיהו בדרכ״ת נר׳ קצת כמש״כ. ולענין מצוה אם מכוין שלא לצאת עמ״ש סי׳ יט׳ סק״ח. והכא אי נימא דלא כרש״ל נצטרך לומר דלא קייס מצות שחיטה אבל הבהמה שחוטה וכשרה לאכילה, ולכאו׳ הוא תרתי דסתרי שא״כ קייס דין התורה באופן הכשרת הבהמה ואיך נאמר דלא יצא י״ח, וי״ל דבמצוות שאינם חיוב או זכות לגברא אלא מכשיר ל״ש כוונה שלא לצאת שהרי אינו יוצא ידי שום חובה.

[ד] בילפותא דמתעסק: הט״ז סק״א כ׳ דאין להק׳ ממ״ש דלא ליעביד גיסטרא בקדשים מכלל דבחולין כן דאינו אלא קולא שא״צ בקדשים וק״ו בחולין, והק׳ חכמת שלמה מנזיר יז. דמספק״ל אי נזיר בעי שהיה במקדש ולא יליף דק״ו בחוץ וכ׳ דבריו תמוהין ונעלם ממנו ש״ס כו׳, ול״ק דהכא אין שום סברא שיצטרכו בחולין שיעשה גיסטרא דא״צ אלא לזבוח רק בא לתרץ הקו׳ מ״ט לא אמרי׳ מכלל דבחולין בעי׳ דבקולא לא אמרי׳ מכלל דלחולין בעי׳ גם את״ל דלא ילפי׳ ק״ו לקולא מ״מ גם לא מדיקי׳ מזה, בפרט בכה״ג שאין שום סברא בזה, גם בעיקר דבריו דאין ק״ו נוהג בקדשים תימה דמדה היא בתורה ומצינו לה גם בקדשים, ויש עוד לחלק טובא.

והנה כמה מפרשים ז״ל קשרו ענין כוונה בשחיטה עם ענין מצות צריכות כונה ועי׳ יד יהודה, ולכאו׳ אינו קשור כלל דלו יהי שיצא ידי מצות שחיטה או לאו אינו ענין לאם הוכשרה הבהמה או לאו וכמו מי שנולד מהול דנפטר מחלק הכריתה ולאכפ״ל אם יצא אי מי המצוה ה״נ בשחיטה אפי׳ לא קייס בזה מצוה מ״מ יהי׳ מוכשר לאכילה וכשר.

סי׳ ד׳: [א] שוחט ע״מ לזרוק: בשוחט לשם זריקה לעכו״ס אמרו סנה׳ סא. דאפ״ל אף לר״ל דמותרת הבהמה חייב מיתה מידי דהוה אשוחט להר דמת ולא אוסר, והנה הא שוחט להר לא נאסר ההר משום דאין מחובר נאסר ומה זה פוגם ממעשה ע״ז שלו, אבל שחיטה בע״ז אסורה והאי שוחט לא עביד מידי חוץ משחיטה ומ״מ מית, וודאי לא זרק דא״כ פשיטא הוא דמש״ה מת, רק י״ל כמ״ש דהוא קולא בשחיטה דאינה צריכה כוונה לשם דבר, מיהו זובח לאלהים עלי׳ כתיב יחרם בזובח הבהמה עצמה לע״ז ולא בעובד בה מיני ע״ז אחרות.

ויל״ע בנפ״מ בין תרוצי התו׳ דמשמע דלתי׳ קמא בעי׳ ודאי דיזרוק, והיכי קטלי׳ לי׳ אהא דאף דעביד מעשה לשחוט מ״מ אין מצרפין מחשבה למעשה כמ״ש קדושין לט:, וצ״ל כוונת התו׳ ז״ל דסגי בהא שיירא דסמיך לעשות כן וזהו חיובו, ולתי׳ בתרא א״צ אלא מחשבה בעלמא וא״צ לס׳ הנ״ל.

ויל״ע עיקר פגולו כיון שהשווהו התו׳ מסברתם לפגול שיהא ע״י דבור, ובשוחט לעכו״ס לא נתפרש דמדבר, וצ״ל דמעשיו מוכיחין עליו שעושה לשם מי שדעתו לעולם לעכו״ס, ויל״ע הכי בקדשים אי עושה לשם מי שמעשיו ידועים כרשע ואינו מדקדק על חוץ למקומו, או בקרבן עכו״ס, ויל״ע בעכו״ס עומד וצווח דלאו לשם עכו״ס.

ועי׳ פ״ת סק״א ורע״א ברבוצה לפני עכו״ס ושחט אסורה, וצ״ע אי חייב מיתה דודאי מוכיח גם לענין זה או לא החמירו.

לט: אמר לי׳ רישיך והר כו׳, הנה לרש״י קני ומ״מ כדלא מוכרח לתתו לו מותר, והטעם דלאו אדעתי׳ עביד, וקשיא הא שלא כדין הוא למימר רישך והר כיון דקני מיני׳ וארמאות סמכי׳ להתירא, ונר׳ דהוא דרך במוכרין לאח״ז כן ואל״כ הא תבע לי׳ בבי דינא וא״צ שיהא אליס, וזה גם כדעת תו׳ דלא סמכא דעתי׳ והיינו דידע שניתן לשנוי מ״מ, [ויל״ע דלכאו׳ הוי כעובר דלא בא לעולם דמ״ש חלב מעובר ונצטרך לאוקמי באומר בהמה לחלבה וכדין עובר בחו״מ רט׳. או דחלב בסתמא דמי לכשתלד.

ועמ״ש להלן רכג׳ סק״ב].

והרמב״ן הק׳ ארש״י הא שותף הוא ואוסר, והנה אין רא׳ ממתני׳ דשותף אוסר, דהא דחלר כבד דמתני׳ היינו בבהמה של עכו״ס, ויש לתרץ ולאוקי דינא דשותפות הקבועה נגזור מכאן דאסור אבל כי האי דקני בזוזא דל״ס דעתי׳ יהא מותר, והרמב״ן פי׳ דלא סמכה דעתי׳ ולא מחשב, ויל״ע לפמ״ש לעיל אי יהני כיון דא״צ מחשבה בפועל, ואפי׳ עכו״ס יש שוחט לדעתו, וא״כ מה לי אמר מה לי לא אמר, ועכ״פ כן הוא דעתו שאם יהיה לו יהי׳ לע״ז וזה רצונו שהי׳ אומר אם נשאל, וצ״ל דסבירא לי׳ דבעי׳ אמירה ודאית, וגם צ״ע מ״ט לא קאמר הא בסתמא יביא לו שהרי ע״ז הסכימו ועמדו וקנו.

[ב] שחט ואח״ז חשב: לט׳ ב׳ לא אמרו בה לא אסור ולא היתר, צ״ע אם אינו מעשה בעלמא דאינהו לא נחתי להורות מפני הכבוד, אלא הכי יאי למיעבד דכל מידי כי האי דע״ז חישי׳ ליחידאה, ותו במלתא דסתרי להדדי כמ״ש הטור דבחו״מ ריא׳ פסק כרשב״ג והכא בספק מסיק לה. ואפשר משום דהכי הוה עובדא התם יש לקבוע הכי שכבר התקבל שלא להורות בזה משום כבודו וזה דוקא במה שהיה ובע״ז, אבל לאו כללא הוא דמהי תיתי.

ורש״ל כ׳ כי אי משום כבודו הנאה לא אסרו, ויל״ע מה טעם הוא דשמא לא רצו לחלק הדינים ואסרו האסור בהנאה והמותר מותר וכמ״ש בע״ז ס: יוחו לו ברכות על ראשו כשהתיר התיר בכל כו׳, ויל״ע ל׳ הרי״ו אי משמע כרע״א וגליון מהרש״א מטעם חזקה או כמו דנראה דלא נחית לזה, ובאמת ל״ש כאן כ״כ חזקה דהא הוכיח סופו על תחלתו הוא ודאי שזה מוכיח על ההתחלה שמעשה א׳ והכי היה תחלת מעשהו ומה שייך חזקה באותו מעשה, כמו אם יש לנו ספק באדם שבא לפנינו שנר׳ לומר שבא מעיר פלונית שמהלכה יום ולא מעיר שמהלכה חצי יום וכי נאמר חזקה שלא התחיל לילך אלא בחצי היום, אין זה אלא מעשה א׳, ואם חזקה הוא הא חסר ואתאי הוא זה דז״ג הנדון שדבר של סוף מוכיח על תחלתו.

[ג] במפרש בתחלתו לה׳: הט״ז ד׳ א׳ כ׳ באומר שכן ציוה ה׳ ואח״כ זרק לעכו״ס אמרי׳ נמי הוכיח סופו על תחלתו דלטעותו כן הוא המצוה, ויל״ע מ״מ הא זה דוחק גדול לפרש כן והוכיח נאמר בסתמא אבל מה״ת יהיה גם במפורש שאמר שאינו שוחט למצוה ויכל לומר גם ע״ז כמו בסוף דבריו שיהא לע״ז, ועוד דמחשבתו הוי דברים שבלב נגד דבריו המפורשים שאינם מתפרשים כ״כ בשופי, ועכ״פ הא מודי דשייך פירש ממש בפרוש לשם ולא לע״ז.

והפלתי סק״א הק׳ אף באופן דפירש הא מ״מ חשב לזרוק כדחזי׳ דזרק, ונר׳ דזה סותר דאם רוצה לשחוט לה׳ אינו זורק לע״ז וע״כ הדר בי׳, ועי׳ הגה׳ חת״ס דזה טעם הוכיח סופו על תחלתו שאין דרך לשחוט לה׳ ולזרוק דמו.

ועי׳ חת״ס בחי׳ שתמה מה יועיל הוכיח סופו על תחלתו מ״מ הא אין זה אלא הוכחה ואפי׳ קמי שמיא גליא דחשב לא אכפ״ל דאינו אוסר אלא בדבור וכן הק׳ פלתי סק״ב, אמנם ס״ס כיון דהוא גופי׳ עביד הוכחה יש לחשבו כדבור ואין כלל הכרח להוציאו מכלל דברים הניכרים רק משום שהי׳ אח״ז וזה גופא הוא הדבור דבעי׳.

- ד -

דין מחשבת ע״ז

א מחשבה הפוסלת

החושב (כ״כ התב״ש א׳ דאפי׳ בלא דיבור, ובפלתי ב׳ לא משמע) **בשעת שחיטה לזרוק הדם או להקטיר בזית** (פמ״ג במ״ז א׳) **חלב לעכו״ם או לע״ז בשיתוף** (תב״ש א׳) **שחיטתו אסורה בהנאה** (ס״א), **וה״ה החושב להקריב בשר לעכו״ם** (ט״ז א׳ ופרישה ופר״ת א׳ ותב״ש ב׳), **וצ״ע** (פמ״ג במ״ז א׳). **אבל החושב לקבל ולהוליך לעכו״ם כשר** (תב״ש ופמ״ג), **אא״כ חשב שזה נמי עבודה** (תב״ש). **ואסורו אפי׳ במעשה כל דהוא** (ש״ך ז׳), **וכן בחושב שאחר יזרוק** (תב״ש ח׳). **ישראל מומר ששוחט ולא ידעינן דחשב לע״ז מותר בהנאה** (ש״ך ג׳), **שחט לפני עכו״ם פסול** (רע״א ופ״ת א׳).

[ד] פגול במחשבה: לט׳ א׳ תד״ה אלא זביחה דעכו״ס היכי משכח״ל תימה אי חשיב פגול אפי׳ במחשבה הא משכח״ל בדבור. ובמנח״ב ס״א ענף ה׳ הבין מזה דדעת תו׳ באמת שיהי׳ הפגול בדבור וע״ז אפי׳ במחשבה, אבל לכאו׳ אין זה כלל כוונתם רק למאי דתמהו לפוס שו״ט אי מחשבה אינה פוסלת היכי נאסר ועז״א לפי דעת זו דמחשבה ל״פ דבור יפסול, אבל אליבא דאמת ודאי יש לנו להשוות זה לזה, [וגם אין להכריע מדבריהם דקאו בספיקא לענין קדשים ואין לפשטו דלא מיירו מהא הכא והזכירו דצד זה נקטו הכא], וכן הביא המנח״ב דהכו״פ כ׳ דאין לחלק והק׳ מתו׳ הנ״ל אבל ל״ק כמ״ש, ועוד שהכו״פ שם הזכיר ד׳ תו׳ וא״א שנשמטו מיני׳, וכן תמהו ארע״א לט: שנקט בד׳ התו׳ כמ״ש אבל אינו קו׳ דודאי זוהי כוונת תו׳ וכמ״ש רע״א ז״ל והכו״פ.

[ה] באסור חלק ישראל: יל״ע מאן דס״ל דהקטיר חלק מבשר יאסר כולו הא שרי למיכל בשר אע״פ דחציו נמצא ביד עכו״ס ולא חישי׳ למידי ובאיזה כח יאסור בשר שאינו אצלו כלל, ונראה דכל ענין זה הוא בבהמה לפנינו ועשה בה מעשה שהוא דרך ע״ז כגון הקטרת חלק וממילא נעבדה בכולה ע״ז.

[ו] שחט לגוי: כ׳ ש״ך סק״ב אפי׳ חשב הגוי לעכו״ס כשר אם שחט ישראל, ומשמע אפי׳ שמע הישראל דעכו״ס חושב כו׳ ולאי׳ מהני טיעי דאמרי תרבא ודמא לדידן בישראל לדידכו כו׳, וכ׳ הש״ד לא הבינותי מאן לימא לן שהישראל שמע מגוי בשעת שחיטה, ולא מבואר קושיתו אם ר״ל שצריך לשמוע באזניו בפועל בשעת שחיטה הא זה ליתא דמנפ״מ כל שיודע הישראל זה הגריעותא וע״ז הביא ראי׳.

[ז] לצעורי׳ מכוין: במסקנ׳ דגמר׳ לצעורי׳ קא מכוין, וצ״ע הא מ״מ ספק הוה, ונראה דעיקר דינא סמיך אהא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדמשמע בגמ׳ אלא דבכותי אינו קבוע להיותו אוסר של אחר עד שיעשה מעשה, ובישראל אף עשה מעשה כ״ז שלא הוכיח של״ה לצעורא עדיין אינו קבוע כ״כ עד שיוכל לאסור בזה מה שאינו שלו, ועוד דא״כ כל חד וחד יאסור לבהמות דכולי עלמא, ועוד דכיון שאינו מועיל ודאי לצעורא קא מיכוין.

וזה באור כוונת ר״ן ז״ל שהביא י״א דבאכילה מ״מ אסורה כיון דשחיט לה בלא כוונה, ולכאו׳ תמוה מ״ש הש״ך לפרש דכאלו מתה מאליה דהא לשחיטה א״צ כוונה טואי אמרי׳ דלא כיון לע״ז אלא לצעורי׳ מה חסרון יש בה, ויל״פ כמ״ש דלא נתנו בידו לעשות יותר ממה שהיה אסור שאין לו כח לעשות אה״נ שלא היה מעולם עד שלא יוכיח באופן היותר מוחלט ויקבע שמה כיון שאין כוונתו מוכרעת דיש אפשרות שלצעורי מכוין, אבל אכילה שהיתה אסורה מ״מ נשאר אסורה וכמ״ש הר״ן דיש בזה סרך ע״ז, והש״ך בנקה״כ כ׳ דהוי כשחטה עכו״ס וצ״ע מה ענין עכו״ס כיון דלצעורי׳ מכוין, ומסיים הש״ך לחלוק על ט״ז ולבאר הקו׳ דמאי פריך מב׳ אוחזין בסכין הא עכ״פ הוי כעכו״ס וישראל שאוחזין בסכין דפסולה, וצ״ע דהלא כל דברי הש״ך ליישב הב״ח והב״ח סי׳ ב׳ ס״ל דעכו״ס וישראל אוחזין בסכין מישרא שרי דמסייע אין בו ממש, ולמש״כ יש לתרץ קו׳ זו, והדרכ״מ ז״ל הקשה א״כ מאי פרכי׳ מ: מהשוחט בשבת דחייב אשבת ואשחיטת חוץ דוקא אם אתיין כהדדי היינו בעוף ולא בבהמה, והא אפי׳ בבהמה פוסלה מקדשים אע״ג שאינה שלו מ״מ אוסרה באכילה, ויש לתרץ כיון דכל מה דאסרי׳ באכילה משום שהגם שאין לו כח להוסיף אסור עד שיקבע במוחלט מ״מ יש לו כח להחזיק האסור שהי׳, א״כ בקדשים אינו יכול לפסלה מקדשים דזה בכלל להטיל עליה אסור חדש, [ובדרכ״מ כ׳ עי׳ סי׳ ה׳ ובא״מ הגיה סי׳ קמה׳ וליתא דאינו ענין כלל לדבריו שם], והנה לד׳ רש״ל השוחט לשם נחירה פסול, וכי השוחט לאחר לשם נחירה יהי׳ כשר כיון דאינו אוסר דשא״ש וע״כ דיכול שלא להתיר רק להוסיף אסור ל״ל כח.

והב״ח כ׳ דאפי׳ ביי״נ לענין אכילה אדם אוסר דשא״ש, והש״ך תמה דל״ש שם לומר דלא שחטה, אכן יל״פ דעת ב״ח כל׳ הר״ן דכל שיש בו סרך ע״ז אינו מותר לכתחלה ואף שא״י לקבוע בו אסור גדול להפקיעו מ״מ אסורא זוטא יכול לקבוע, אכן לדעת הש״ך דדברי הר״ן מה״ת יותר דחיקא לי׳ למימר הכי.

ומשה״ק ט״ז ד׳ ד׳ ע״ד ב״ח שדחה דברי ר״ן מהא דב׳ שוחטין דכשר לגמרי, דמ״מ תיפו״ל מצד מעשה שני, וכבר השיגו ש״ך בנקוה״כ דהוי כשחטו עכו״ס דהוי נבלה, ואף שי״א דעכו״ס וישראל ששחטו אם אין לו חלק אינו אוסר, נר׳ דמ״מ יש לפסול הבהמה דהוא קבעה לשם ע״ז ואיך נכשיר שחיטתו בסברות ונאמר שלצעורי׳ מכוין.

ומסקנת ש״ך אע״ג דספק אם הוא זבחי מתים מ״מ כיון שאינו פטור אא״כ מותר באכילה א״כ יקחו לעצמו וישלם, וצ״ע דאסור לו לתת דבר אסור לאחר והוי ספיקא דאוריתא, וגם הוא אינו ברי ולעולם יש לו הפסד אם יתן לו ולעולם יוכל לטעון קים לי כמ״ש בהגהת ש״ך דאם יש הפסד יוכל לטעון קים לי ה״נ הרי ודאי לא יתאה יין על הספק וצ״ע.

והפלתי סק״ב כ׳ דכל ענין מומר שיכול לפסול הוא דרבנן. וצ״ע היכא נזכר גזרה זו שסמכו עליה, ומה טעם גזרו, ותו׳ ע״ז נב: שהביא גי׳ רש״א כמפורש לזה, לכאורה אינו ענין כלל דלא קאמרו אלא דאע״ג דאין אדם אוסר דשא״ש גזרו על של גבוה לבד ומפורש שהוא גזרה בעניני מקדש ואינו נוגע לכאן, וכנר׳ ס״ל לתו׳ דהני דאחז לאו מומרים הוו וכדילפי׳ מיני׳ בגמ׳, ובאמת הא רק הזניח במעלו כמ״ש בקרא, ואכ״מ.

[ח] שותף: כ׳ ש״ך סק״ב טעם האוסרין בשותף דמסתמא מדבשלו כיון לע״ז משל חצי השני נמי, ויל״ע מה צורך לזה הא סגי שכיון לע״ז בחצי שלו והויא לה שחיטה לע״ז וכי יש חצי שחיטה לע״ז שהיא מותרת, והא אפי׳ שתוף החמיר התב״ש, וגם לפוס פשיטותא אינו הוכחה דאדרבה אם יש לנו מניעה לומר דאדם מזיק חברו לצורך ע״ז א״כ הא עדיין מזיק וראוי יותר לתלות שהכל לצעורא קא מכוין, מיהו למ״ש לעיל דענין לצעורא תלוי גם במה שיודע שאינו מועיל ושאין בו כח ממילא נקבע אף אצלו שהוא לצעורא י״ל ה״נ כיון שיודע שפוסל מטעם הנ״ל שיש פה עכ״פ חצי לע״ז אין להכשיר ולתלות דאף חצי אין כאן כיון שמפסיד חברו ונתלה לצעור׳ כו׳ דידע דפסיל וע״כ לאו לצעור׳ מכוין.

וה״נ בהתרו בו י״ל הטעם כיון דידע דע״ז ממש היא א״כ ודאי פוסל שא״א שהוא יהי׳ עע״ז והבהמה כשרה, אבל בכל דשא״ש לא מקרי עע״ז במזיד אם תלי׳ דלצעורא, אכן זה לא נראה אלא מקרי עע״ז להיות מומר דמסתמ׳ לזה א״צ התראה ורק לאסור אין לנו הוכחה וצ״ע.

[ט] בשליח: הפמ״ג בש״ד סק״ג תמה עמ״ש הלבוש דאם שלח אחר לשחוט בהמתו לע״ז הוי זבחי מתים דיש שליחות, ותמה הא זה חושב וזה עובד לא מצינו, ואולי תלוי הדבר בפלוג׳ דבעלין מפגלין, ונראה דאין זה משום בעלותן יכולין לפגל דאין הפגול אלא במעשה, ואפי׳ בשוחט לשם זריקה לעכו״ס דאתחייב מיתה כיון שאינו ממש במעשה מתיר עצמו שוב אינו פגול, אלא דכיון דאיהו בעלים מקרי דשוחט השוחט לרצונו ודעתו (ערש״י

ואם חשב אחר שחיטה לזרוק או להקטיר לע״ז ה״ז ספק על השחיטה (ס״ב), כ״ז שחלב ודם בידו (תב״ש ג׳, אף שבמציאות לא עשה כלום), ומותר בהנאה (רש״ל וט״ז ב׳), ויש אוסרין (תב״ש ג׳ ופר״ח). ודוקא כשהשוחט עצמו חושב (ט״ז ב׳, הב״ח ופר״ח ב׳ וידי״ה א׳ מקילין עד שלא יזרוק, אבל הש״ך א׳ וב״י ורש״ל ופמ״ג ש״ד א׳ מחמירין). מיהו בכל גונא ספקו מותר (פמ״ג במ״ז ב׳). ואם בשעת שחיטה אמר לשם ה׳ נחלקו הפוסקים (הט״ז ב׳ מחמיר, והש״ך ב׳ ופר״ח ג׳ ותב״ש ז׳ מקילין, וכ׳ הכו״פ ג׳ שהוא פלוג׳ קמאי).

ב בבהמת אחר

ואם חשב על בהמת אחר תלי׳ דלצעורי׳ הוא דאיכוין (ס״ד), ודוקא בבהמת ישראל (תב״ש י׳ וכ׳ סקי״א דכל לצעורי׳ הוא לפי הענין), ואם הוא שותף בבהמה הוא פלוג׳, ואסור בהנאה מדרבנן (יד יהודה ד׳, ועתב״ש יד׳ דלהכי יש להקל בי׳ בכל שחיטה שאסורה רק מדרבנן). וי״א דבכל ענין אסורה באכילה

זבחים מז. שקיבל הכהן בשתיקה), ואיקבע דינא דדוקא בבעלים, אבל עיקר הענין יוכל להיות מצד עצמו בכל שוחט לרצון אדם אלא שאינו קבוע.

ובתו' לט: דבנכרי שותף שלא בקנין אלא ע"י אלמותו אסור דרבנן, אע"ג דמצינן למימר שיהא דאו' כיון דלדעתו עביד, מ"מ מסתברא להו להתו' ז"ל שלא תהא ההלכה רופפת.

ועי' יד אברהם דגם באינו מקפיד על ע"ז יכול לאסור אחר את בהמתו כמ"ש ע"ז מו' ישראל שזקף לבנה להשתחוות לה ובא עכו"ם והשתחווה לה אסרה, והנה התם ל"ש לצעורי' קא מכוין להכי רק אין לו כח לאסור אא"כ ניחא לי' [וגם הכי יל"ע דס"ס מנ"ל דניח"ל להפסיד כעת בהמתו או לבינתו וצ"ל דמ"מ כח קצת יש לו להפקיע] אבל הכא דאיכא לצעורא קא מכוין מנ"ל דלא אכוין לצעורי', ולמ"ש יל"פ דכל שקובע בה יותר במוחלט ענין ע"ז לא תלי' לצעורא דמוכיח טפי.

[י] בגדר שאינו שלו: יל"ע הא קניי' בשנוי דשחיטה והוי שלו, ועתו' כתו' לד. דבתחלת שחיטה לא הוי שנוי, רק יל"ע הא מה דאינו אוסר דבר שאינו שלו ל"ש כ"כ בדבר שפוסק בזה מלהיות שלו, ואפשר שכן הוא הגדר ויל"ע.

ומ"ש תו' דקנין אינו מועיל לגזלן בזה כדמקשי' במנסך אע"ד דמכי אגבי' קני', הנה בתו' גטין נג' מבואר דשייך נסוך אף בלא הגבהה, ובאמת פשוט למ"ד ג"ט ועכ"פ לא שמענו שמהלכותיהם בעי' הגבהה אלא שהוא דרך (עמ"ש להלן קכד' סק"ב), ומ"ש במתני' רבוצה נר' ע"ד הפשט שאין דרכה לעמוד במקום א' וע"כ שתהי' כנגד ע"ז בעי' רבוצה ומטבע הלשון הוא.

ומש"כ ממ"ד אין מנסכין אלא בפני עכו"ם דמ"מ חייב מיתה מידי דהוה אמשתחוה להר, יל"ע מה עניני להתם דאיהו קעביד לע"ז אלא שאינו יכול לאסרו, אבל בפני עכו"ם עיקר הטעם הוא דאינו מוכח למאן קעביד דאל"כ אמאי אינו אוסר, וא"כ למה ימות.

[יא] לשחוט בהר: כ' דרכ"מ משם רשב"א סי' שמה' מותר לשחוט בהר וראייתו מדלא קאמר אין שוחטין בהרים כדקאמר אין שוחטין בימים, והט"ז כ' שהוא פשוט, ובאמת לא ניתן ליכתב מרוב פשיטותו, אבל האורח מישור דקדק על דין זה וכתב תורה היא וללמוד אני צריך דלמא רבותא הוא דאפי' לתוך היס שעושה שלא לטנף, אמנם אין זה אורח ארעא כ"כ, וגזרו על זה רק מפני שהיו אנשים שהיה דרכם בזמניהם לעשות כן מפני אמונותיהם, ולא כתבו עוד גזרה ומה"ת להמציא גזרות, ובאמת כל מקום הוא הר או גבעה וכי יצטרך השוחט לחפש לו מישור בפלס כדי לשחוט, ואם תאמר שהאיסור להעלותה ולשחוט מיד גם זה א"א לגזור שכל אחד מביא בהמתו לשוחט ואם גר השוחט למעלה קצת ממקום בעל הבית וכי אסור לו להביא בהמה סוף דבר כ"ז פשוט וא"ל חקירה דמותר לשחוט בהר וכל כיו"ב.

[יב] דרך ישמעאלים: ישמעאלים שאין מניחים לשחט אלא לצד מזרח כו' כ' הט"ז סק"ח ואין כאן משום הרואה דאומר דלמא אתרמי לי' אותו צד, והוא מרשב"א, ואינו מובן הא מיירי כשאין הישמעאלים מניחים לעשות אלא כך, ואולי כוונת הט"ז לפרש הרשב"א לגעור בשוחט העושה כן מעצמו בפ"א, ואינו מובן דבאמת הכי אתרמי לי' וכי יכוין דוקא לא למזרח ולא ע"ז אמר הרמ"א אלא בנראה שמסתובב לזה וודאי לא במי שיש בלבו סכלותם אלא במי שמכריחים אותו וע"ז כ' דמ"מ יש להשתמט ואין לשחוט באופן הזה שודאי לא היה באופן דשמד שא"א להישמט.

וכתב הפמ"ג במ"ז סק"ח לפי טעם שנתן הרשב"א דזה חושב וזה שוחט לא אמרי' בעכו"ם העושה כן הוי זבחי מתים, והביא הפר"ת דמזרח אדרב' מקום שכינה הוא אלא משום דבחוקותיהם לא תלכו, ודחאו המ"ז דהרשב"א כ' כנ"ל, ומזה תמה נמי על התבו"ש איך כ' דאין בזה אסור מעקה"ד הא לדעתו לשחוט לעכו"ם הוא אסור לכתחלה [ובלא"ה יש לתרך דלא כ' אלא משום שמכשילו ובאמונת הישמעאלים אין ע"ז לדידהו], והנה בתשו' הרשב"א נזכר נמי בחוקותיהם לא תלכו (אמנם עי"ש בדברי השואל), ובאמת הוא כד' פר"ת שהישמעאלים אין להם כלל ע"ז ואכן הביא הרשב"א הלכה זו דאין זה חושב וזה עובד להורות שאין שום סרך בשחיטת השוחט ולאכפ"ל רעיוני הרוח אשר להישמעאלים, וגם עיניו הרואות שצד מזרח אינו כלום ואינו עבודה לזה שאין בזה ממש אלא צורת פעולה הוא, כעין שאנו מכבדים צד ימין, ובאמת הלא הרדב"ז ח"א קסב' שהביא הפ"ת כ' שהאידנא שאין מקפידין מותר וכן מפורש ברמ"א ומדויק ברשב"א ומבואר מזה שאינו ע"ז, ולכן ל"ק נמי אתבו"ש לבד הטעם שכ' לעיל, ויד יהודה כ' שהרשב"א לא היה בקי, ואין צורך.

[יג] השוחט למזל: חולין מ' א' לגדא דהר, יל"ע הזובח לדבר שלא קיים כלל אפי' ברעיון, כמ"ש ר"מ דגדא דהר הוא מזל של הר, והתוס' טרחו להביא מדרש דיש מלאך המופקד על השמש, אבל באמת נר' פשוט דאף זובח למזל שאינו קיים חייב כיון שמיחסו לכח השולט על דבר מסויס הרי זוהי ע"ז כאלו יש כח אחר השולט, אבל בדבר שאינו משליטו על שום דבר אלא זובח לשם רעיון אי מקרי ע"ז דאין לזבוח אלא לה' או"ד כיון דאינו מייחס לו שום כח פטור, ועי' חזו"א, והארכנו בזה להלן סי' קלח' סק"ב.

סי' ה': [א] אי הוה דאוריתא: הטור לפי' ב"י וט"ז וכן רשב"א לפי' פמ"ג ורש"ל ופר"ח ס"ל דאיכא הכא חששא דאוריתא. והנה ל' התוספתא משמע הכי וז"ל "ר"ש מכשיר לפי שאין כיו"ב מתנדבין ר"ש אומר השוחט לשם עולה ה"ז אינה עולה אמר ר"ש מה אם אמר הרי עלי עולה שאקריבנה בעבר הירדן שמא עולה היא לפיכך השוחט לשם עולה ה"ז אינה עולה", אף שלשון שאין כיו"ב מתנדבין היה נראה בל"ע שר"ל שאינו דומה להקדש אכן אף במנחות קג' ל' ר"ש הכי הרי עלי מנחה מן השעורין פטור שלא התנדב כדרך המתנדבים והתם הא הנדון אי קדשה או לאו, אבל הלשון שכ' ב' פעמים בתוספתא הרי זו אינה עולה נראה לכאורה שהנדון אם נהיה עולה.

(ט"ז ד', וסובר שהוא מדרבנן כמ"ש הפמ"ג במ"ז ד' ותב"ש יד'. ולהש"ך אסור מה"ת כמ"ש הפמ"ג בש"ד ו', וכן עיקר, פלתי א'. אבל הפר"ח ז' מתיר). מיהו מומר או שהתרוהו שלא יעבוד ע"ז פוסל בהמת אחר (ס"ד ורמ"א), וכן מי שג"ד דניח"ל (יד אברהם), או במרשה לשליחו (כו"פ ט'). ב' ששחטו יחד אפי' מסייע שא"ב ממש יכול אחד מהם לפסול (תב"ש טו').

ישראל השוחט בהמת נכרי אינו פוסל עד שידע ישראל שרוצה הנכרי לזרוק דמה לע"ז (ס"ג), דוקא בחישב הישראל שיזרוק הנכרי דמה (ש"ך ג'), ומותר בהנאה (ש"ך ד'), ולכתחלה לא יעשה כן (ופר"ת ג' ותב"ש ו' אפי' לא יבא חלב ליד נכרי , אבל סתם נכרי אין לחוש. אבל הפר"ח ד' כ' דמותר לכתחלה). ואם רוצה הישראל בהקטרת העכו"ם אסורה בהנאה, אבל אם לאכפ"ל אסורה רק באכילה (תב"ש ז').

שחט לשם מחובר כמו הארץ או השמש אפי' לרפואה אסור באכילה (ס"ה, ומדרבנן. וכן בע"ח שלו, תב"ש יב'. אבל מותר לשחוט על ההר, תב"ש טז'), ואם נתכוין לעבדם לרוה"פ אסור אף בהנאה (ש"ך ח'). ואם שחט למלאך וכדו' אף המיוחס למחובר ה"ז אסור בהנאה, ואפי' אינו מכוין לעבדם (ש"ך י'). ישמעאלים המקפידים במדינתם שישחטו לרוח מזרח ע"פ אמונתם, מנהג שאינו ראוי לישראל הוא אע"פ שהבהמה ודאי מותרת (ס"ד), והוא חומרא בעלמא (פר"ת ב'), ולהכי במקום שאין מקפידים שרי (רדב"ז ח"א סי' קסב' ועי' ברכ"י שמחמיר קצת).

- ה -

השוחט לשם קדשים

שחט לשם קדשים שבאים בנדבה או בהפרשה פסול משום מראית עין (ס"א וכ"פ תב"ש א' ומ"ז א'), ודיעבד בחדרי חדרים כשר (מ"ז א' לפרישה), וי"א שהוא איסור תורה ואסור בהנאה (כפי' ב"י וט"ז א' וכן רשב"א לפי' פמ"ג מ"ז א' ורש"ל ופר"ח ח'), וכ"ז דוקא באומר עם השחיטה ומקשרם זל"ז אבל